Rudolf Steiner

CUM SE DOBÂNDESC CUNOŞTINŢE DESPRE LUMILE SUPERIOARE?

(Partea întâi)

GA 10

Traducere după:
Rudolf Steiner
WIE ERLANGT MAN ERKENNTNISSE DER HÖHEREN WELTEN?
Editura Rudolf Steiner, Dornach/Elveţia 1992
GA 10

Traducere:
Constantin Oarcea, Ioan Ionaşiu, Iustin Iustian

***Lector*:**
Petre Papacostea

Redactor:
Agenor Crişan

EDITURA TRIADE
Str. Cetăţii Nr. 9
400166 Cluj Napoca

Tel/Fax: 021.240.13.17
Mobil: 0740.216.020; 0745.086.007
www.edituratriade.ro
edituratriade@yahoo.com

ISBN 9738313260**PREFAŢĂ LA EDIŢIA A TREIA**

În prezentul volum apar sub formă de carte expunerile mele pe care le-am publicat iniţial ca articole separate sub titlul: *Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*. [1] Volumul de faţă cuprinde partea întâia; un al doilea va cuprinde continuarea. Această lucrare, privind dezvoltarea omului pentru a pătrunde în lumile suprasensibile, nu poate fi dată publicităţii sub o formă nouă, fără câteva cuvinte însoţitoare. Comunicările cuprinse în ea, privind dezvoltarea sufletească a omului, pot să răspundă unor nevoi diferite. În primul rând vrem să oferim ceva persoanelor care se simt atrase de rezultatele cercetărilor spirituale şi care trebuie să-şi pună întrebarea: de unde au oare cunoştinţele cei care susţin că sunt în stare

să spună ceva despre marile enigme ale vieţii? Ştiinţa spiritului vorbeşte despre astfel de enigme. Cel ce vrea să observe faptele care conduc spre astfel de afirmaţii, trebuie să se ridice la cunoaşterea suprasensibilă. El trebuie să parcurgă calea pe care încercăm să o descriem în această lucrare. Totuşi, ar fi greşit să se creadă că adevărurile ştiinţei spirituale ar fi fără valoare pentru acela care nu are înclinaţia sau posibilitatea să urmeze el însuşi această cale. Pentru *a cerceta* faptele trebuie să avem facultatea de a intra în lumile suprasensibile. Dar dacă aceste fapte sunt cercetate şi comunicate, atunci chiar şi acela care nu le percepe el însuşi poate dobândi suficientă convingere despre adevărul lor. O mare parte din aceste fapte poate fi verificată fără nici o dificultate aplicând asupra lor o judecată sănătoasă, într-un mod cu adevărat nepărtinitor. E necesar doar să nu lăsăm ca această nepărtinire să fie tulburată de tot felul de prejudecăţi, atât de numeroase în viaţa omenească. Se poate uşor întâmpla, de pildă, ca cineva să considere că un lucru sau altul din această carte nu ar fi în concordanţă cu anumite rezultate ale ştiinţelor contemporane ale naturii. În realitate, nu există nici un rezultat ştiinţific care să contrazică cercetarea spirituală. Cu toate acestea, s-ar putea uşor *crede* că o aserţiune ştiinţifică oarecare ar fi în contradicţie cu comunicările despre lumile superioare; aceasta se va întâmpla atunci când criticul nu reflectează îndeajuns de nepărtinitor şi din toate punctele de vedere asupra rezultatelor ştiinţei. Vom afla că, cu cât comparăm mai nepărtinitor ştiinţa spirituală cu cuceririle pozitive ale ştiinţei, cu atât mai bine poate fi recunoscută deplina concordanţă dintre ele.

O altă parte din comunicările ştiinţei spirituale, fireşte, se va sustrage mai mult sau mai puţin judecăţii raţionale. Dar cine înţelege că judecător al adevărului poate fi nu numai raţiunea, ci şi sentimentul *sănătos*, acela va dobândi cu uşurinţă o raportare justă şi faţă de această parte. Iar acolo unde acest sentiment nu se lasă antrenat de simpatie sau antipatie pentru o părere sau alta, ci îngăduie, cu adevărat nepărtinitor, să acţioneze asupra sa cunoştinţele despre lumile suprasensibile, acolo se va manifesta neapărat şi o judecată afectivă corespunzătoare. – Persoanele care nu vor sau nu pot urma calea ce duce în lumea suprasensibilă au şi alte căi pentru a se convinge despre adevărul cuprins în aceste cunoştinţe. Astfel de oameni pot totuşi simţi valoarea pe care aceste cunoştinţe o au pentru viaţă, chiar şi atunci când ei le află numai din comunicările cercetătorului spiritual. Nu orice om poate deveni clarvăzător dintr-o dată; însă pentru orice om cunoştinţele clarvăzătorului sunt o justă şi sănătoasă hrană a vieţii. Căci oricine le poate folosi în viaţă. Iar cel ce face aceasta îşi va da în curând seama atât de ceea ce poate fi viaţa, în toate domeniile, cu ele, cât şi de ceea ce el se lipseşte, dacă le exclude. Cunoştinţele despre lumile superioare, aplicate just în viaţă, nu se dovedesc a fi nepractice, ci dimpotrivă, practice în cel mai înalt înţeles al cuvântului. Chiar dacă cineva nu vrea să urmeze el însuşi calea superioară a cunoaşterii, dacă are însă înclinare spre faptele care pot fi observate pe această cale, poate totuşi să-şi pună întrebarea: cum ajunge clarvăzătorul la aceste fapte? Persoanelor care au un interes pentru această întrebare, lucrarea de faţă vrea să le dea o imagine a ceea ce trebuie întreprins spre a cunoaşte cu adevărat lumea suprasensibilă. Ea vrea să descrie în aşa fel calea ce duce în această lume, încât şi omul care nu parcurge el însuşi această cale, să poată dobândi încredere în spusele celui care a parcurs-o. Dacă studiem metodele pe care le aplică cercetătorul spiritual, le putem găsi juste şi ne putem spune: descrierea căii ce duce în lumile superioare face asupra mea o astfel de impresie încât pot înţelege pentru ce îmi apar atât de evidente faptele comunicate. Astfel, această scriere vrea să servească acelora care doresc întărire şi siguranţă în simţul şi sentimentul lor de adevăr faţă de lumea suprasensibilă. Însă ea vrea, de asemenea, să ofere ceva şi acelora care caută ei înşişi calea spre cunoaşterea suprasensibilă. Verificarea cea mai bună a adevărului celor expuse aici o vor face persoanele care le vor înfăptui în ele însele. Cine are o asemenea intenţie, va face bine să-şi spună mereu că la descrierea dezvoltării sufleteşti această înfăptuire este mai necesară decât o simplă luare la cunoştinţă a conţinuturilor, aşa cum se tinde adesea în cadrul altor expuneri. Este necesară familiarizarea intimă cu conţinutul descrierii; trebuie să plecăm de la premiza că *un* lucru nu se înţelege numai din ceea ce ni se spune despre el, ci şi din

multe altele, spuse despre cu totul altceva. Atunci ajungem să înţelegem că esenţialul *nu* se află *într-un singur* adevăr, ci în concordanţa tuturor adevărurilor. Cine vrea să facă exerciţii, trebuie să se gândească cu toată seriozitatea la acest lucru. Un exerciţiu poate fi just înţeles şi corect executat şi, cu toate acestea, el poate acţiona greşit, dacă cel care îl aplică nu îi alătură un alt exerciţiu, care înlătură unilateralitatea primului şi restabileşte armonia sufletului. Cel care citeşte în mod intim această lucrare, aşa încât citirea să-i devină o trăire lăuntrică, acela nu numai că va lua cunoştinţă de conţinutul ei, dar va avea, la un anumit pasaj, un anumit sentiment, la un altul un alt sentiment; prin aceasta va cunoaşte ce *importanţă* are cutare sau cutare pasaj pentru dezvoltarea sufletului său. El va afla, de asemenea, şi forma în care trebuie să încerce chiar asupra lui un exerciţiu sau altul, în funcţie de individualitatea sa. Când sunt descrise procese care trebuie *trăite*, aşa cum o facem în această lucrare, este necesar să revenim mereu asupra conţinutului lor; căci ne vom convinge că înţelegem mulţumitor multe lucruri numai după ce am încercat să le aplicăm şi când, după încercări, am observat anumite subtilităţi care mai înainte ne scăpaseră.

Chiar şi acei cititori care nu au de gând să urmeze calea descrisă aici vor afla în această scriere multe lucruri folositoare pentru viaţa lor lăuntrică: reguli de viaţă, indicaţii despre felul cum se explică lucrurile care par enigmatice şi aşa mai departe.

Iar unul care, prin experienţa sa de viaţă, are în urma lui atâtea trăiri încât, în multe privinţe, a parcurs o iniţiere a vieţii, va putea găsi o anumită satisfacţie când va găsi explicate corelaţiile lucrurilor care i-au trecut pe rând prin faţă; lucruri pe care le ştiuse fără a le fi ridicat, poate, până la o reprezentare care să-l mulţumească pe deplin.

Berlin, 12 Octombrie 1909

PREFAŢĂ LA EDIŢIA A CINCEA

Pentru această nouă ediţie a cărţii *Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?* am prelucrat din nou, în toate amănuntele, expunerea publicată în urmă cu peste zece ani. Necesitatea unei asemenea prelucrări se naşte în mod firesc când este vorba despre comunicări privind trăirile sufleteşti şi căile sufleteşti, de felul celor cuprinse în această carte. În lăuntrul celor comunicate nu poate exista nici o parte de care sufletul autorului să nu rămână strâns legat şi care să nu cuprindă ceva ce lucrează continuu asupra acestui suflet. Şi este aproape cu neputinţă să nu se unească cu această activitate sufletească şi strădania pentru o claritate şi o precizie mai mare în redarea celor expuse cu mulţi ani în urmă. Din această strădanie au izvorât îmbunătăţirile pe care am căutat să le aduc acestei noi ediţii. Părţile *esenţiale* ale expunerii, elementele ei principale au rămas toate aşa cum erau; cu toate acestea, am făcut *modificări importante*. În multe locuri am putut face o *caracterizare mai precisă a detaliilor.* Acest lucru mi s-a părut important. Dacă cineva vrea să aplice comunicările din această carte în propria sa viaţă spirituală, atunci este important ca el să poată cuprinde cu privirea, într-o caracterizare cât mai exactă, căile sufleteşti despre care este vorba aici. Căci descrierea proceselor spirituale lăuntrice poate fi supusă înţelegerilor greşite într-o măsură cu mult mai mare decât descrierea fenomenelor lumii fizice. Mobilitatea vieţii sufleteşti, necesitatea de a nu pierde niciodată din vedere cât de diferită este viaţa sufletească de viaţa din lumea fizică, şi încă multe alte lucruri fac posibile asemenea înţelegeri greşite. La această nouă ediţie am căutat cu atenţie pasajele care ar putea da naştere unor astfel de înţelegeri greşite şi m-am străduit apoi să formulez în aşa fel frazele încât să previn apariţia acestora.

Când am scris capitolele care compun această carte, a trebuit să vorbesc despre unele lucruri altfel decât în prezent şi pentru motivul că, în acea vreme, nu mă puteam referi la conţinuturile a ceea ce am publicat despre cunoaşterea lumilor superioare în ultimii zece ani, aşa cum o pot face astăzi, după ce aceste cărţi au fost publicate. În cărţile mele ***Ştiinţa ocultă***, ***Conducerea omului şi a omenirii***, ***O cale spre cunoaşterea de sine*** şi mai ales în ***La pragul lumii spirituale*** [2], precum şi în alte scrieri ale mele [3], sunt descrise procese spirituale la care această carte a trebuit să facă aluzie încă acum zece ani, însă cu alţi termeni decât aceia care astăzi par potriviţi. Despre multe lucruri care nu erau descrise încă în această carte a trebuit să spun pe atunci că pot fi aflate prin „comunicări verbale“. Astăzi însă sunt date publicităţii *multe* din cele la care făceam atunci aluzie. Nu este exclus ca tocmai aceste aluzii să fi contribuit la faptul că unii cititori şi-au format păreri greşite. Omul ar putea acorda o importanţă mult mai mare decât trebuie raportului *personal* dintre discipol şi cutare sau cutare învăţător spiritual. Sper că în această nouă ediţie mi-a reuşit să accentuez mai bine, prin felul cum am descris anumite detalii, faptul că la oamenii care caută o disciplină spirituală adecvată condiţiilor spirituale din prezent, este mult mai important raportul *nemijlocit* cu lumea spirituală obiectivă, decât raportul cu personalitatea unui învăţător. Şi în disciplina spirituală, învăţătorul va avea din ce în ce mai mult un rol de asistent, aşa cum îl are, pe măsura noilor concepţii, profesorul, în oricare ramură a ştiinţei. Cred că am arătat îndeajuns că autoritatea învăţătorului şi încrederea în el nu trebuie să joace în disciplina spirituală, alt rol decât acela pe care-l joacă în celelalte domenii ale ştiinţei sau ale vieţii. Mi se pare deosebit de important să se formuleze o idee mult mai clară tocmai asupra raportului dintre cercetătorul spiritual şi oamenii care arată un interes pentru rezultatele cercetărilor sale. Cred că am îmbunătăţit astfel cartea în locurile în care acum, după aceşti zece ani, am fost în stare să descopăr necesitatea acestor îmbunătăţiri.

La această primă parte se va adăuga o a doua. [4] Ea va cuprinde alte amănunte privind structura sufletească care îl duce pe om la trăirea lumilor superioare.

Noua ediţie a cărţii se afla gata tipărită când a izbucnit marele război pe care îl trăieşte azi omenirea. Scriu această prefaţă în timp ce sufletul meu este adânc mişcat de evenimentele purtătoare de destin.

Berlin, 7 septembrie 1914 Rudolf Steiner

CUM SE DOBÂNDESC CUNOŞTINŢE DESPRE LUMILE SUPERIOARE?

Condiţii

În *fiecare* om dormitează facultăţi prin care el poate dobândi, cu eforturi proprii, cunoştinţe despre lumile superioare. Misticul, gnosticul, teosoful au vorbit întotdeauna despre o lume a sufletelor şi o lume a spiritelor, care sunt pentru ei tot atât de prezente ca aceea pe care o vedem cu ochii fizici şi o putem pipăi cu mâinile fizice. Cel care aude acestea îşi poate spune în fiecare clipă: lucrurile despre care vorbesc aceştia le pot afla şi eu, dacă îmi dezvolt anumite forţe care, azi, se găsesc în mine în stare latentă. Nu poate fi vorba decât de a şti cum trebuie început pentru a dezvolta în sine asemenea facultăţi. Îndrumări în această privinţă pot da numai aceia care au în sine asemenea forţe. De când există neamul omenesc a existat întotdeauna şi o instrucţie prin care cei ce aveau astfel de facultăţi superioare dădeau îndrumări celor ce căutau asemenea facultăţi. O astfel de instrucţie se numeşte *instrucţie ocultă*, iar învăţătura care se primeşte prin ea se numeşte învăţământ de ştiinţă secretă sau ocultă. Fireşte că o asemenea denumire trezeşte înţelegeri greşite. Cine o aude poate fi uşor ispitit să creadă că aceia care sunt activi într-o asemenea disciplină vor să reprezinte o clasă privilegiată, care tăinuieşte în mod arbitrar ştiinţa ei faţă de semeni. Se mai poate crede că

dincolo de o asemenea ştiinţă nu s-ar ascunde, probabil, absolut nimic important. Căci dacă ar fi o adevărată ştiinţă – sunt unii ispitiţi să creadă – atunci n-ar trebui să facem un secret din ea; am putea-o da publicităţii, iar avantajele ei le-am putea face accesibile tuturor oamenilor.

Cei iniţiaţi în natura ştiinţei secrete nu se miră câtuşi de puţin că cei neiniţiaţi gândesc astfel. Numai acela care a trăit el însuşi, până la un anumit grad, iniţierea în tainele superioare ale existenţei, poate înţelege în ce constă secretul iniţierii. Ne putem atunci întreba: cum să dobândească neiniţiatul vreun interes pentru aşa-numita ştiinţă secretă? Cum şi pentru ce să caute un lucru despre a cărui natură nu-şi poate face nici o reprezentare? Dar chiar la temelia unei asemenea întrebări stă o reprezentare cu totul greşită despre natura ştiinţei oculte. În realitate, în ştiinţa ocultă lucrurile se petrec la fel ca şi în celelalte domenii ale ştiinţelor şi cunoştinţelor omeneşti. Această ştiinţă este secretă, pentru omul obişnuit, numai în înţelesul în care scrisul este un secret pentru acela care nu l-a învăţat. Şi după cum fiecare om poate învăţa să scrie, dacă alege calea justă, tot astfel fiecare om poate deveni discipol ocult, chiar învăţător ocult, dacă va căuta în acest scop căile corespunzătoare. Numai într-o singură privinţă raporturile se prezintă aici altfel decât la cunoştinţele şi facultăţile exterioare. Datorită sărăciei, datorită mediului cultural în care s-a născut, cuiva i-ar putea lipsi posibilitatea de a-şi însuşi arta scrisului; pentru dobândirea cunoştinţelor şi a capacităţii de acţiune în lumile superioare, nu există nici o piedică pentru acela care le caută cu seriozitate.

Mulţi cred că maeştrii cunoaşterii superioare trebuie căutaţi într-un loc sau altul, pentru a primi de la ei lămuriri. În această privinţă sunt adevărate două lucruri. În primul rând, acela care aspiră cu seriozitate către ştiinţa superioară nu se va teme de nici un obstacol şi nu va evita nici un efort pentru a căuta iniţiatul care să îl poată introduce în tainele superioare ale lumii. Pe de altă parte însă, fiecare să fie convins că iniţierea îl va găsi în orice împrejurări, dacă poartă în sine o strădanie serioasă şi demnă pentru cunoaştere. Căci există o lege naturală pentru toţi iniţiaţii, care îi determină să nu refuze nici unui om care caută cunoaşterea cuvenită lui. Dar există o lege, tot atât de naturală, care spune că nimănui nu i se poate comunica din ştiinţa ocultă ceva pentru care nu este încă apt. Iar un iniţiat este cu atât mai desăvârşit cu cât respectă mai riguros aceste două legi. Legătura spirituală care-i uneşte pe toţi iniţiaţii nu este una exterioară, dar cele două legi amintite formează copci puternice, care menţin laolaltă elementele componente ale acestei legături. Poţi trăi într-o prietenie intimă cu un iniţiat; totuşi, vei rămâne despărţit de fiinţa lui până când vei fi devenit tu însuţi un iniţiat. Te poţi bucura în cel mai deplin înţeles al cuvântului de inima, de iubirea unui iniţiat; taina sa ţi-o va încredinţa însă numai când vei fi devenit matur pentru aceasta. Poţi să-l măguleşti, poţi să-l torturezi: nimic nu-l poate determina să trădeze ceva din ceea ce ştie că nu-i este îngăduit să-ţi trădeze, fiindcă, pe treapta ta de evoluţie, nu ştii încă să pregăteşti tainei primirea corectă în sufletul tău.

Căile prin care oamenii se maturizează pentru primirea unei taine sunt bine determinate. Direcţia lor este trasată cu litere veşnice, de neşters, în lumile spiritului, în care iniţiaţii păzesc misterele superioare. În vremurile vechi, care au precedat „istoria“ noastră, templele spiritului erau vizibile şi în mod exterior; azi, când viaţa noastră a devenit atât de nespirituală, ele nu sunt prezente în lumea vizibilă ochilor exteriori. Spiritual însă, templele se găsesc *pretutindeni*, şi oricine le caută, le poate găsi.

Omul poate afla numai în propriul său suflet mijloacele prin care le deschide gura iniţiaţilor. El trebuie să dezvolte în sine anumite însuşiri până la un anumit grad înalt, şi abia atunci îi pot fi împărtăşite cele mai înalte comori ale spiritului.

Începutul trebuie să-l formeze o anumită dispoziţie fundamentală a sufletului. Cercetătorul spiritual numeşte această dispoziţie fundamentală *calea veneraţiei*, a devoţiunii faţă de adevăr

şi cunoaştere. Numai cine are această dispoziţie fundamentală poate ajunge discipol ocult. Cel ce are trăiri pe acest tărâm, acela cunoaşte ce predispoziţii pot fi observate, încă din copilărie, la cei care vor deveni mai târziu discipoli spirituali. Există copii care privesc cu o sfială sfântă spre anumite persoane pe care ei le venerează. Au faţă de ele o veneraţie care, în adâncurile inimii lor, le interzice să lase să apară vreun gând de critică sau de opoziţie. Astfel de copii devin adolescenţi şi adolescente care simt că este o binefacere când li se oferă prilejul să privească spre ceva cu veneraţie. Din rândurile acestor copii se ridică mulţi discipoli oculţi. Dacă ai stat vreodată în faţa uşii unui om venerat şi, la întâia vizită pe care i-ai făcut-o, ai simţit o sfântă sfială în timp ce apăsai mânerul uşii pentru a intra în camera care, pentru tine, era un „sanctuar“, atunci s-a manifestat în tine un sentiment care poate fi germenul discipolatului tău spiritual de mai târziu. Este o binefacere pentru fiecare om în creştere să poarte în sine, ca predispoziţii, astfel de sentimente. Să nu credem însă că astfel de predispoziţii constituie germenul supunerii umile şi al sclaviei. Veneraţia care, la început, era o veneraţie de copil faţă de oameni, devine mai târziu veneraţie faţă de *adevăr şi cunoaştere*. Experienţa ne arată că acei oameni ştiu cel mai bine să fie independenţi, care au învăţat să venereze, cei la care veneraţia este la locul ei. Şi este la locul ei pretutindeni unde ea izvorăşte din adâncurile inimii.

Dacă nu ne dezvoltăm sentimentul profund că există ceva superior nouă, nu vom afla în noi forţa de a ne dezvolta spre ceva mai înalt. Iniţiatul şi-a cucerit puterea de a-şi ridica fruntea spre înălţimile cunoaşterii numai fiindcă şi-a purtat inima prin adâncurile veneraţiei, ale devoţiunii. Înălţimile spiritului pot fi atinse numai trecând prin poarta smereniei. Poţi dobândi o adevărată cunoaştere numai când ai învăţat să stimezi această cunoaştere. Desigur, omul are dreptul să privească lumina, însă el trebuie să cucerească acest drept. În viaţa spirituală există legi, la fel ca în cea materială. Freacă un bastonaş de sticlă cu un material corespunzător şi el se electrizează, adică el capătă puterea de a atrage corpuri mici. Faptul corespunde unei legi naturale. Dacă am învăţat puţină fizică, ştim acest lucru. Şi tot aşa, când cunoaştem principiile elementare ale ştiinţei secrete, ştim că fiecare sentiment de *adevărată* devoţiune, cultivat în suflet, dezvoltă o forţă care, mai curând sau mai târziu, ne poate conduce mai departe în cunoaştere.

Cine posedă sentimente devoţionale printre dispoziţiile sale native sau are fericirea ca ele să-i fi fost sădite printr-o educaţie corespunzătoare, acela aduce multe cu sine dacă, mai târziu, în viaţă, va căuta accesul la cunoştinţele superioare. Cel ce nu aduce cu sine o asemenea pregătire, va întâmpina dificultăţi încă de la prima treaptă a căii cunoaşterii, dacă nu se va strădui să dezvolte în sine, energic, prin autoeducaţie, dispoziţia devoţională. În epoca noastră este deosebit de important să ne îndreptăm întreaga atenţie asupra acestui lucru. Civilizaţia noastră înclină mai mult spre critică, spre judecare, spre condamnare şi mai puţin spre devoţiune, spre veneraţia plină de dăruire. Chiar şi copiii noştri mai mult critică decât venerează plini de dăruire. Dar orice critică, orice judecată sentenţioasă, alungă tot atât de mult forţele sufleteşti de cunoaştere superioară, după cum fiecare veneraţie plină de dăruire le dezvoltă. Prin aceasta nu spunem nimic împotriva civilizaţiei noastre. Nu e vorba aici deloc de a critica civilizaţia noastră. Căci măreţia culturii noastre o datorăm tocmai criticii, tocmai acelei judecăţi omeneşti conştiente de sine, acelui „examinaţi totul şi reţineţi ceea ce este mai bun“ [5]. Niciodată nu ar fi ajuns omul la ştiinţa, industria, circulaţia, jurisprudenţa epocii noastre, dacă nu ar fi exercitat în toate critica, dacă nu ar fi aplicat peste tot criteriul judecăţii sale. Ceea ce am dobândit însă pe această cale în cultura exterioară, a trebuit să plătim printr-o pierdere corespunzătoare în cunoaşterea *superioară*, în viaţa spirituală. Trebuie să accentuăm că în cunoaşterea superioară *nu* este vorba de veneraţia faţă de oameni, ci de veneraţie faţă de *adevăr şi cunoaştere*.

Un singur fapt, fireşte, trebuie să fie clar fiecăruia, anume că aceluia care e absorbit cu totul de civilizaţia exterioară a zilelor noastre îi va fi foarte greu să răzbească spre cunoaşterea lumilor superioare. O va putea face numai dacă va lucra energic asupra lui însuşi. Într-o vreme în care împrejurările vieţii materiale erau simple, se putea ajunge mai uşor şi la avânt spiritual. Ceea ce era demn de venerat, ceea ce putea fi considerat sfânt, toate se evidenţiau de celelalte realităţi ale vieţii. Într-o epocă a criticii idealurile sunt detronate. Alte sentimente iau locul respectului, al veneraţiei, al adoraţiei şi al admiraţiei. Epoca noastră înăbuşe din ce în ce mai mult aceste sentimente, aşa încât ele nu mai sunt prilejuite oamenilor decât într-un grad foarte redus prin viaţa cotidiană. Cel ce caută cunoaşterea superioară, trebuie să le dezvolte pe acestea în sine însuşi. El trebuie să le insufle sufletului său. Aceasta nu se poate face prin studiu, se poate face numai prin viaţă. Cine vrea să devină discipol ocult trebuie să se autoeduce energic pentru dispoziţia devoţională. El trebuie să caute pretutindeni, în lumea înconjurătoare, în trăirile sale acele lucruri care să-l îndemne spre admiraţie şi respect. Dacă întâlnesc un om şi-i dezaprob slăbiciunile, atunci îmi răpesc din forţa de cunoaştere superioară. Dacă voi căuta să mă adâncesc cu iubire în calităţile lui, atunci îmi adun această forţă. Învăţăcelul spiritual trebuie să aibă mereu în vedere să urmeze această îndrumare. Cercetătorii spirituali experimentaţi cunosc câtă forţă datorează ei faptului că întotdeauna privesc partea cea bună a lucrurilor şi se abţin de a emite judecăţi sentenţioase. Aceasta însă nu trebuie să rămână o regulă exterioară de viaţă. Ea trebuie să pună stăpânire pe cea mai lăuntrică parte a sufletului nostru. Omul are în mâna sa posibilitatea de a se perfecţiona, de a se transforma, cu timpul, în întregime. Această transformare însă trebuie să se petreacă în fiinţa sa cea mai lăuntrică, în viaţa sa de gândire. Nu ajunge ca în purtarea mea să arăt, în chip exterior, stimă faţă de o fiinţă. Trebuie să am această stimă în gândurile mele. Discipolul ocult trebuie să înceapă prin a prelua devoţiunea în viaţa gândurilor sale. Trebuie să supravegheze în conştienţa sa gândurile lipsite de respect, gândurile de critică defavorabilă. Şi trebuie să caute intenţionat să cultive gânduri devoţionale.

Fiecare clipă în care ne străduim să surprindem, în conştienţa noastră, judecăţile defavorabile, sentenţioase şi critice asupra lumii şi vieţii, care se ascund în noi, fiecare asemenea clipă ne apropie de cunoaşterea superioară. Şi progresăm repede, dacă, în asemenea momente, ne pătrundem conştienţa numai cu gânduri care ne umplu de admiraţie, de respect şi de veneraţie faţă de lume şi viaţă. Cel ce are experienţă în acest domeniu, ştie că în fiecare din aceste clipe se trezesc în om forţe care, altfel, rămân în stare latentă. *Datorită lor* omului i se deschid ochii spirituali. El începe prin aceasta să vadă în jurul său lucruri pe care mai înainte nu le putea vedea. Începe să înţeleagă că mai înainte nu văzuse decât o parte din lumea care-l înconjoară. Omul pe care-l întâlneşte îi arată acum o cu totul altă înfăţişare decât mai înainte. E drept, prin *aceste* reguli de viaţă nu va fi încă în stare să vadă, de pildă, ceea ce este descris ca aură omenească. Fiindcă în acest scop este necesară o disciplină şi mai înaltă. Dar tocmai la această disciplină mai înaltă se va putea el ridica, dacă a parcurs mai întâi o educaţie *energică* în devoţiune [1].

1. Ca o privire generală, în ultima parte a cărţii mele ***Teosofie. Introducere în cunoaşterea suprasensibilă despre lume şi menirea omului*** se găseşte „Calea cunoaşterii“. Aici se dau amănunţit punctele de vedere practice.

Fără zgomot şi neobservat de lumea exterioară, discipolul păşeşte pe calea cunoaşterii. Nimeni nu trebuie să observe la el vreo schimbare. El îşi îndeplineşte îndatoririle ca înainte, se îngrijeşte de ocupaţiile sale ca şi în trecut. Transformarea se petrece exclusiv în partea lăuntrică a sufletului, la adăpost de privirea exterioară. La început întreaga viaţă afectivă a omului este inundată de razele dispoziţiei fundamentale a devoţiunii faţă de tot ceea ce este cu adevărat vrednic de veneraţie. Acest sentiment fundamental constituie centrul întregii sale

vieţi sufleteşti. După cum soarele, cu razele sale, trezeşte viaţa pe Pământ, tot astfel veneraţia trezeşte la viaţă în discipolul spiritual toate simţămintele sufletului.

La început, omului nu-i va fi uşor să creadă că sentimente ca veneraţia, respectul ş.a.m.d. au ceva de a face cu facultatea sa de cunoaştere. Aceasta provine din faptul că omul este înclinat să considere cunoaşterea ca pe o facultate aparte, care nu are nici o legătură cu cele ce se petrec de obicei în suflet. Nu ne gândim însă deloc la faptul că *sufletul* este acela care cunoaşte. Iar sentimentele sunt pentru suflet ceea ce sunt pentru trup substanţele care-i constituie hrana. Dacă vom da trupului pietre în loc de pâine, activitatea sa se stinge. La fel este şi cu sufletul. Pentru suflet, veneraţia, respectul, devoţiunea sunt substanţele hrănitoare care îl fac *sănătos* şi viguros; întâi de toate, viguros pentru activitatea de cunoaştere. Dispreţul, antipatia, subestimarea celor demne de preţuire provoacă paralizarea şi uciderea activităţii de cunoaştere. Pentru cercetătorul spiritual acest fapt este vizibil în *aură*. Un suflet care-şi însuşeşte sentimente de veneraţie, de devoţiune, provoacă o modificare în aura sa. Anumite nuanţe spirituale ce pot fi descrise prin galben-roşu, brun-roşu dispar şi sunt înlocuite cu nuanţe albastru-roşii. Prin aceasta însă se deschide facultatea de cunoaştere; ea primeşte cunoştinţe despre lucruri din ambianţa sa, despre care nu avusese mai înainte nici o presimţire. Veneraţia trezeşte în suflet o forţă de simpatie şi, prin aceasta, sunt atrase spre noi însuşiri ale fiinţelor din jurul nostru, însuşiri care altfel ne-ar rămâne necunoscute.

Şi mai eficient devine ceea ce se obţine prin devoţiune dacă i se adaugă un alt tip de sentiment. Acesta constă din faptul că omul învaţă să se dăruiască tot mai puţin impresiilor lumii exterioare, dezvoltând în schimb o viaţă interioară activă. Un om care aleargă de la o impresie exterioară la alta, care caută mereu „distracţii“, nu află drumul spre ştiinţa secretă. Discipolul nu trebuie să devină insensibil faţă de lumea exterioară; însă *bogata* lui *viaţă interioară* trebuie să-i dea direcţia în care să se dăruiască impresiilor ei. Când un om bogat în sentimente alese, cu profunzime în simţire, trece printr-o regiune frumoasă de munte, trăieşte altceva decât un om sărac în sentimente. Numai ceea ce trăim în interior ne dă cheia frumuseţilor lumii exterioare. Un om călătoreşte pe mare şi, în sufletul său, nu se desfăşoară decât puţine trăiri lăuntrice; un altul, cu acelaşi prilej, simte graiul etern al Spiritului Lumii; lui i se descoperă enigmele tainice ale Creaţiunii. Trebuie să fi învăţat să mânuieşti propriile tale sentimente şi reprezentări dacă vrei să stabileşti o legătură plină de conţinut cu lumea exterioară. Lumea exterioară, în înfăţişările ei, este plină de splendori divine; trebuie să fi trăit însă divinul mai întâi în sufletul tău dacă vrei să-l găseşti şi în lumea înconjurătoare. Discipolul spiritual este sfătuit să-şi creeze în viaţă momente în care, tăcut şi singur, să se adâncească în sine însuşi. Însă nu problemelor propriului său eu trebuie el să se dăruiască în astfel de momente. Aceasta ar produce un efect contrar celui urmărit. Dimpotrivă, în astfel de momente el trebuie să lase să răsune, în deplină linişte, ceea ce a trăit, ceea ce lumea exterioară i-a spus. În asemenea momente de tăcere, fiecare floare, fiecare animal, fiecare acţiune îi vor dezvălui taine nebănuite. Şi prin aceasta, el va fi pregătit să vadă noile impresii ale lumii exterioare cu alţi ochi decât înainte. Cine nu vrea decât să *savureze* plăcerile una după alta, acela îşi toceşte facultatea de cunoaştere. Cel care, după savurarea unei plăceri, îngăduie ca plăcerea să-i *reveleze* ceva, acela îşi cultivă, îşi educă facultatea de cunoaştere. El trebuie aşadar să se obişnuiască să nu lase să răsune în el numai ecoul plăcerii, ci, *renunţând* la savurarea în continuare a plăcerii, să *prelucreze* prin activitate lăuntrică ceea ce a produs plăcerea. Dificultatea este aici foarte mare şi ne expune la primejdii. În loc să lucrăm în noi, putem cădea uşor în starea contrarie, adică să nu vrem, după dobândirea unei plăceri, decât să epuizăm cu totul plăcerea. Să nu subapreciem faptul că aici se deschid pentru discipol imprevizibile izvoare de erori. Căci el trebuie să treacă printr-o ceată de ispititori ai sufletului său. Toţi aceştia vor să-i împietrească „Eul“, să-l închidă în sine însuşi. El are însă obligaţia de a-şi deschide Eul faţă de lume. El *trebuie* să caute plăcerea; căci numai prin ea ajunge lumea exterioară la el. Dacă omul devine insensibil faţă de plăcere, el va fi ca o plantă care nu-şi mai

poate scoate nici o substanţă nutritivă din mediul său înconjurător. Dacă se opreşte însă la plăcere, se izolează în sine. El va însemna ceva numai *pentru sine* şi nimic pentru lume. Atunci, chiar dacă va trăi în sine oricât de intens, chiar dacă îşi va cultiva „Eul“ oricât de mult, lumea îl va exclude. El este mort pentru ea. Discipolul spiritual consideră *plăcerea* numai ca un *mijloc* de a se înnobila *pentru lume*. Plăcerea este pentru el un mesager care îl învaţă despre lume; însă, după ce s-a instruit prin plăcere, el trece mai departe la *muncă*. Discipolul nu învaţă pentru a îngrămădi cele învăţate drept comori de înţelepciune pentru *sine*, ci pentru a pune cele învăţate în slujba lumii.

În ştiinţa ocultă există un principiu pe care nu avem voie să-l încălcăm, dacă vrem să ajungem la ţintă. Orice disciplină spirituală trebuie să imprime acest principiu discipolilor săi. El este: *fiecare cunoştinţă pe care o cauţi numai pentru a-ţi îmbogăţi ştiinţa, numai pentru a îngrămădi în tine comori, te îndepărtează de la calea ta; însă fiecare cunoştinţă pe care o cauţi pentru a deveni mai matur pe calea înnobilării omului şi a evoluţiei lumii, te duce cu un pas înainte*. Această lege cere să fie neapărat respectată. Şi nu devenim discipoli spirituali înainte de a fi făcut din ea firul călăuzitor al vieţii noastre. Acest adevăr al disciplinei spirituale poate fi rezumat într-o frază scurtă: *fiecare idee care nu devine pentru tine un ideal, ucide în sufletul tău o forţă; fiecare idee care devine însă un ideal, creează în tine forţe de viaţă*.

Linişte interioară

La începutul drumului său, discipolul este îndrumat spre calea *veneraţiei* şi spre dezvoltarea *vieţii lăuntrice*. Ştiinţa spiritului ne pune la îndemână şi *reguli practice* prin a căror respectare, păşind pe cale, poate fi dezvoltată viaţa interioară. Aceste reguli practice nu au un caracter arbitrar. Ele se întemeiază pe experienţe şi cunoştinţe străvechi. Şi sunt date în acelaşi fel pretutindeni unde sunt arătate căile spre cunoaşterea superioară. Toţi învăţătorii adevăraţi ai Vieţii Spirituale sunt de acord în ceea ce priveşte conţinutul acestor reguli, chiar dacă nu le înveşmântează întotdeauna în aceleaşi cuvinte. Deosebirea nu este esenţială, propriu-zis este numai aparentă, provine din fapte pe care nu le vom discuta aici.

Nici un învăţător al vieţii spirituale nu vrea să exercite prin asemenea reguli vreo dominare asupra altor oameni. El nu vrea să îngrădească independenţa nimănui. Căci nu există un mai bun preţuitor şi păzitor al independenţei omeneşti decât cercetătorul spiritului. S-a spus (în capitolul precedent) că legătura care uneşte pe toţi iniţiaţii ar fi una spirituală şi că două legi fireşti constituie copcile care ţin laolaltă părţile componente ale acestei legături. Îndată ce iniţiatul părăseşte tărâmul pur spiritual şi păşeşte în public, el trebuie să ţină seama şi de o a treia lege. Ea este următoarea: rânduieşte-ţi fiecare faptă, fiecare cuvânt în aşa fel încât să nu intervii în decizia liberă a voinţei nici unui om.

Cine a înţeles că un adevărat învăţător al vieţii spirituale este pătruns cu totul de această lege, poate şti că nu va pierde nimic din independenţa sa urmând regulile practice care i se oferă.

Una din aceste prime reguli poate fi îmbrăcată în următoarele cuvinte: „Creează-ţi momente de linişte lăuntrică şi învaţă, în aceste momente, *să deosebeşti esenţialul de neesenţial*“. – Se spune aici că această regulă sună astfel „exprimată în cuvinte ale limbii“. Originar, toate regulile şi învăţăturile ştiinţei spiritului sunt date într-un limbaj de semne simbolice. Şi cel ce vrea să cunoască întreaga lor semnificaţie şi importanţă, trebuie să înţeleagă, mai întâi, această limbă simbolică. Această înţelegere depinde tocmai de faptul că cel în cauză a parcurs

primii paşi în ştiinţa secretă. El poate face aceşti paşi prin observarea exactă a unor reguli ca acelea care sunt date aici. Drumul este deschis *fiecărui om* care posedă o voinţă serioasă.

Regula de mai sus, privitoare la momentele de linişte lăuntrică, este simplă. Simplă este şi aplicarea ei. Dar ea duce la ţintă numai când o urmăm tot atât de *serios* şi de *riguros* pe cât este ea de simplă. De aceea vom arăta aici direct cum trebuie urmată această regulă.

Discipolul spiritual îşi va rezerva un timp scurt din viaţa zilnică, pentru ca, în decursul acestuia, să se ocupe de cu totul altceva decât obiectul preocupărilor sale zilnice. Chiar şi genul activităţii sale trebuie să fie cu totul altul decât cel al activităţii cu care îşi umple restul zilei. Prin aceasta însă nu trebuie să se înţeleagă că ceea ce face discipolul în acest timp rezervat nu ar avea nici o legătură cu conţinutul muncii sale de toate zilele. Dimpotrivă: omul care caută în mod *corect* asemenea momente de detaşare, va observa curând că abia prin ele dobândeşte putere deplină pentru sarcinile zilei. De asemenea, nu trebuie să credem că urmarea acestei reguli ar putea răpi cu adevărat cuiva din timpul necesar împlinirii îndatoririlor sale obişnuite. *Dacă cineva într-adevăr nu dispune de mai mult timp libe*r, îi ajung *cinci minute* în fiecare zi. Important este felul cum sunt întrebuinţate aceste cinci minute.

În acest timp omul trebuie să se smulgă cu totul din viaţa sa cotidiană. Viaţa sa de gânduri, de simţire, trebuie să primească atunci un alt colorit decât are ea de obicei. El trebuie să-şi perinde prin faţa sufletului bucuriile sale, suferinţele sale, grijile sale, experienţele şi faptele sale. Trebuie să se situeze faţă de ele astfel încât să privească dintr-un punct de vedere superior tot ceea ce el trăieşte în mod obişnuit. Să ne gândim la felul cu totul diferit în care privim, în viaţa obişnuită, ceea ce un altul trăieşte sau face, faţă de ceea ce am făcut sau am trăit noi înşine. Nici nu poate fi altfel. Căci suntem întreţesuţi cu ceea ce noi înşine trăim sau facem; trăirea sau fapta altuia o *observăm* doar. Ceea ce trebuie să ne străduim, în clipele rezervate, este să privim şi să judecăm trăirile şi faptele proprii ca şi cum nu noi înşine, ci un altul le-ar fi trăit sau le-ar fi săvârşit. Să ne imaginăm că cineva a suferit o grea lovitură de destin. Cât de diferită este atitudinea lui atunci, comparativ cu atitudinea lui faţă de o lovitură de destin cu totul asemănătoare, suferită de un semen al său? Nimeni nu poate considera această atitudine ca neîndreptăţită. Ea este în firea omului. Şi la fel ca în asemenea cazuri extraordinare se petrec lucrurile şi în întâmplările obişnuite ale vieţii. Discipolul spiritual trebuie să caute puterea de a se situa, în anumite momente, faţă de sine însuşi, ca faţă de un străin. Trebuie să se privească pe sine cu *liniştea lăuntrică* a criticului. Dacă am ajuns la aceasta, atunci propriile noastre trăiri ni se arată într-o lumină nouă. Câtă vreme ne aflăm împletiţi cu aceste trăiri, câtă vreme ne găsim în ele, suntem tot atât de legaţi de lucrurile neesenţiale ca şi de cele esenţiale. Dacă în momentele de *linişte lăuntrică* ne vom privi viaţa în modul descris, atunci esenţialul se desparte de neesenţial. Grija şi bucuria, fiecare gând, fiecare hotărâre apar altfel, dacă ne situăm faţă de noi înşine. E ca şi cum am fi petrecut ziua întreagă într-o localitate şi am fi văzut lucrul cel mai mic tot atât de aproape ca şi pe cel mai mare; apoi, seara, ne urcăm pe o colină învecinată şi îmbrăţişăm cu o sigură privire întreaga localitate. Astfel, diferitele părţi ale localităţii apar în alte raporturi de reciprocitate decât dacă ne aflăm în mijlocul lor. Această experienţă nu ne va reuşi şi nici nu trebuie să ne reuşească cu evenimentele de destin pe care tocmai le trăim; discipolul vieţii spirituale trebuie să se străduiască să îi reuşească această experienţă doar cu evenimente de mult trecute. – Valoarea unor asemenea introspecţii liniştite depinde mult mai puţin de *ceea ce* privim pe parcursul lor, decât, mai ales, de faptul de a găsi în noi *forţa* care dezvoltă o asemenea linişte lăuntrică.

Căci fiecare om mai poartă în lăuntrul său, alături de omul de toate zilele şi un *om superior*. Acest om superior rămâne ascuns până când va fi trezit. Şi fiecare, numai *el însuşi*, poate trezi în sine acest om superior. Câtă vreme însă acest om superior nu este trezit, rămân ascunse şi

facultăţile superioare ce dormitează în fiecare om, facultăţi care duc la cunoştinţe suprasensibile.

Cât timp omul nu simte roadele liniştii lăuntrice, va trebui să-şi spună că trebuie încă să urmeze, cu cea mai mare seriozitate şi severitate, regula amintită. Pentru fiecare om care procedează astfel, vine ziua când ambianţa sa se luminează spiritual, când unui ochi, pe care nu-l cunoscuse până atunci în sine, i se deschide o lume cu totul nouă.

În viaţa exterioară a discipolului nu trebuie să se schimbe nimic prin faptul că începe să aplice această regulă. El îşi îndeplineşte îndatoririle ca mai înainte; el îndură aceleaşi dureri şi trăieşte aceleaşi bucurii ca în trecut. Prin aceasta nu va putea fi în nici un fel înstrăinat de „viaţă“. Ba el poate să-şi urmeze în restul zilei şi mai deplin această „viaţă“, pentru că în clipele sale de detaşare îşi însuşeşte o „viaţă superioară“. Treptat, treptat, această „viaţă superioară“ îşi va exercita înrâurirea şi asupra vieţii obişnuite. Liniştea clipelor de detaşare va avea înrâurire şi asupra vieţii de toate zilele. Întreg omul va deveni mai liniştit, va câştiga siguranţă în toate acţiunile sale, nu va mai putea fi scos din sărite de tot felul de incidente. Un asemenea discipol începător va ajunge, din ce în ce mai mult, să se conducă el însuşi şi se va lăsa mai puţin condus de împrejurările şi influenţele exterioare. Un astfel de om va observa curând ce izvor de forţă sunt pentru el aceste momente de detaşare, va începe să nu se mai supere pentru lucruri care îl supărau altădată; nenumărate lucruri care altădată îl speriau, încetează să-i mai producă griji. El îşi însuşeşte o concepţie de viaţă cu totul nouă. Mai înainte ezita să se apuce de un lucru oarecare. Îşi zicea: o, puterile nu-mi ajung pentru a face acest lucru aşa cum aş dori să-l fac! Acum nu-i mai vine acest gând, ci dimpotrivă, unul cu totul diferit. Acum el îşi zice astfel: vreau să-mi adun toate puterile pentru a face lucrul cât pot de bine. Şi îşi înăbuşe gândul care l-ar putea face şovăielnic, deoarece el ştie că tocmai şovăiala l-ar duce spre rezultate mai slabe şi că, oricum, lipsa de hotărâre n-ar putea contribui cu nimic la îmbunătăţirea a ceea ce are de făcut. Astfel, în concepţia de viaţă a discipolului ocult pătrund gânduri după gânduri, care sunt rodnice şi folositoare pentru viaţa sa. Ele iau locul acelor gânduri care erau o piedică pentru el şi care îl slăbeau. Începe să-şi cârmuiască cu o mână sigură şi fermă corabia vieţii printre valurile existenţei, în timp ce, mai înainte, ea era aruncată de aceste valuri în toate părţile.

O asemenea linişte şi siguranţă au efect asupra întregii fiinţe omeneşti. Omul lăuntric creşte datorită lor. Şi odată cu el cresc şi acele facultăţi lăuntrice care duc spre cunoştinţe superioare. Căci datorită progreselor făcute în această direcţie, discipolul spiritual ajunge treptat să determine el însuşi modul în care impresiile lumii exterioare vor acţiona asupra lui. Aude, de pildă, un cuvânt prin care cineva vrea să-l jignească sau să-l enerveze. Înainte de instruirea sa ocultă, discipolul s-ar fi simţit desigur jignit ori s-ar fi enervat. Acum, deoarece a păşit pe calea disciplinei oculte, el este în stare să ia cuvântului ghimpele vătămător sau enervant, înainte ca acesta să fi aflat drumul spre interiorul său. Sau, un alt exemplu: un om devine repede nerăbdător când trebuie să aştepte. El păşeşte pe calea disciplinei oculte. În momentele sale de linişte, se pătrunde atât de mult de sentimentul zădărniciei nerăbdării, încât, de aici înainte, la fiecare nerăbdare pe care o *trăieşte*, acest sentiment nou apare în el numaidecât. Nerăbdarea, care voia să se instaleze, dispare şi astfel un timp care altfel s-ar fi pierdut în reprezentările pornite din nerăbdare, va fi, poate, utilizat pentru observaţii folositoare ce pot fi făcute în timpul aşteptării.

Acum trebuie să ne actualizăm însemnătatea celor de mai sus. Să ne gândim că „omul superior“ din om este într-o continuă dezvoltare. Dar numai prin liniştea şi siguranţa descrise i se dă posibilitatea să se dezvolte sistematic. Valurile vieţii exterioare îl strâmtorează pe omul interior din toate părţile, dacă omul nu stăpâneşte această viaţă, ci este dominat de ea. Un astfel de om este ca o plantă care trebuie să se dezvolte într-o crăpătură de stâncă. Ea va

rămâne pipernicită până când i se creează spaţiu. Nici o putere exterioară nu îi poate crea spaţiu omului lăuntric. Aceasta o poate face numai liniştea lăuntrică, pe care o creează sufletului său. Condiţiile exterioare pot modifica *numai* situaţia exterioară a vieţii sale, pe „omul spiritual“ din el nu-l vor putea trezi însă niciodată. – Discipolul ocult trebuie să dea naştere unui om nou, unui om superior în el însuşi.

Acest „om superior“ devine apoi „stăpânul lăuntric“ care conduce cu mână sigură viaţa omului exterior. Câtă vreme omul exterior are supremaţia şi conducerea, „omul lăuntric“ este sclavul său şi din această cauză nu-şi poate dezvolta forţele. Dacă depinde de altceva decât de mine că mă supăr sau nu, atunci eu nu sunt stăpânul meu sau, mai bine zis, nu l-am găsit încă pe „stăpânul din mine“. Trebuie să dezvolt în mine facultatea de a permite ca impresiile lumii exterioare să ajungă la mine numai în modul determinat de mine însumi; abia atunci pot deveni discipol ocult. Şi numai în măsura în care discipolul ocult caută cu seriozitate această putere, va putea ajunge la ţintă. Nu are importanţă cât de departe ajunge cineva într-un anumit timp; important este numai ca el să *se străduiască* cu seriozitate. Au existat unii oameni care s-au străduit ani de-a rândul fără să fi observat vreun progres vizibil; dar mulţi dintre cei care nu au deznădăjduit, ci au rămas neclintiţi în strădania lor, au repurtat dintr-o dată „biruinţa lăuntrică“.

Negreşit că în multe împrejurări din viaţă este necesară o mare forţă pentru a-ţi crea momente de linişte lăuntrică. Dar cu cât este mai mare forţa necesară, cu atât mai semnificativ va fi rezultatul. În disciplina ocultă totul depinde de puterea de a sta faţă în faţă cu noi înşine, energic, cu obiectivitate lăuntrică şi cu sinceritate desăvârşită, cu toate acţiunile şi faptele noastre, ca în faţa unui om cu totul străin.

Dar prin această naştere a *propriului* om superior este caracterizată numai o parte a activităţii lăuntrice a discipolului ocult. La aceasta trebuie să se alăture încă ceva. Când omul stă faţă în faţă cu sine, ca în faţa unui străin, el se observă totuşi numai *pe sine însuşi*; el examinează acele trăiri şi acţiuni cu care se află întreţesut datorită condiţiilor specifice vieţii sale. El trebuie să depăşească acest stadiu. Trebuie să se ridice la un plan *pur* omenesc, care nu mai are nimic de a face cu condiţiile sale particulare de viaţă. Trebuie să treacă la o examinare a acelor lucruri care l-ar interesa ca om, chiar dacă ar trăi în cu totul alte împrejurări, în cu totul altă situaţie. Prin aceasta în el prinde viaţă ceva ce depăşeşte sfera personală. Îşi îndreaptă astfel privirea *către lumi superioare* lumii în care îşi duce viaţa cotidiană. Şi prin aceasta omul începe să simtă, să trăiască faptul că el aparţine unor asemenea lumi superioare. Acestea sunt lumi despre care simţurile sale, preocupările sale zilnice nu îi pot spune nimic. Abia astfel strămută omul centrul fiinţei sale în interior. El ascultă glasurile din lăuntrul său care-i vorbesc în momentele de linişte; în interiorul său, el cultivă relaţia cu lumea spirituală. El se sustrage cotidianului. Zgomotul acestei vieţi cotidiene a amuţit pentru el. *În jurul lui* s-a făcut linişte. El respinge tot ceea ce este în jurul lui; respinge de asemenea tot ceea ce i-ar aduce aminte de asemenea impresii exterioare. *Contemplarea liniştită* în interior, conversaţia cu lumea pur spirituală îi umple întregul suflet. O astfel de contemplare în linişte trebuie să devină pentru discipolul ocult o necesitate vitală naturală. La început, el se află cufundat cu totul într-o lume de gânduri. Faţă de această activitate liniştită de gândire el trebuie să dezvolte un *sentiment viu*, trebuie să înveţe să *iubească* ceea ce spiritul revarsă atunci spre el. Şi astfel încetează în curând să mai simtă această lume a gândurilor ca ceva mai puţin real decât lucrurile din viaţa cotidiană, care-l înconjoară. Începe să se comporte cu gândurile sale ca şi cu obiectele din spaţiu. Apoi, se apropie de el şi clipa în care începe să simtă că cele ce i se revelează în tăcerea muncii de gândire lăuntrică sunt superioare şi mai reale decât obiectele din spaţiu. El află că în această lume de gânduri se exprimă viaţa. El înţelege că în gânduri nu-şi duc existenţa numai simple imagini de umbră, ci că prin ele îi vorbesc *fiinţe* ascunse. Începe să i se vorbească din liniştea lăuntrică. Înainte nu desluşea sunete decât cu urechea; acum

desluşeşte cu sufletul. I s-a deschis un grai lăuntric, un cuvânt interior. Când discipolul ocult trăieşte pentru întâia oară acest moment se simte fericit în cel mai înalt grad. Asupra întregii sale lumi exterioare se revarsă o lumină lăuntrică. Pentru el începe o a doua viaţă. Efluviile unei lumi divine, de o fericire dumnezeiască, se revarsă în el.

O asemenea viaţă a sufletului în gânduri, care se extinde din ce în ce mai mult spre o viaţă în esenţa spirituală, gnoza şi ştiinţa spiritului o numesc *meditaţie* (reflecţie contemplativă). Această meditaţie este mijlocul prin care se ajunge la cunoaşterea suprasensibilă. Dar în aceste clipe discipolul ocult nu trebuie să savureze sentimentele. Nu trebuie să aibă în sufletul său simţăminte nedefinite. Acestea l-ar împiedeca să ajungă la o adevărata cunoaştere spirituală. Gândurile sale trebuie să se formeze clar, conturat, precis. Va găsi un sprijin puternic în acest scop dacă nu se va ţine orbeşte de gândurile care se ivesc în el în mod arbitrar. Dimpotrivă, el trebuie să se pătrundă de gândurile înalte pe care le-au cugetat, în asemenea momente, oameni evoluaţi, oameni pătrunşi de spirit. Ca punct de plecare e bine să ia scrierile care, ele însele, au izvorât din asemenea revelaţii primite în meditaţie. Discipolul ocult găseşte astfel de scrieri în literatura mistică, gnostică şi în literatura actuală a ştiinţei spiritului. Ele cuprind material pentru meditaţia sa. Cercetătorii spirituali au redat în asemenea scrieri gândurile ştiinţei divine; spiritul le-a vestit lumii prin trimişii săi.

Prin astfel de meditaţii, în discipolul ocult se petrece o transformare totală. El începe să-şi formeze reprezentări cu totul noi despre realitate. Toate lucrurile capătă pentru el o altă valoare. Trebuie să repetăm mereu: printr-o asemenea transformare discipolul ocult nu se înstrăinează de lume. În nici un caz el nu se înstrăinează de cercul îndatoririlor de fiecare zi. Fiindcă el învaţă să înţeleagă că cea mai simplă acţiune pe care o săvârşeşte, cea mai neînsemnată trăire ce i se oferă, sunt în legătură cu marile entităţi cosmice, cu marile evenimente cosmice. Dacă în momentele sale de contemplare i se lămureşte această legătură, atunci el va fi prezent în cercul acţiunilor sale zilnice cu o nouă, cu o mai mare forţă. Pentru că acum ştie: ceea ce munceşte, ceea ce îndură, el face şi suferă în numele unor mari înlănţuiri cosmice spirituale. Din meditaţie izvorăşte *putere* pentru viaţă, nu moliciune.

Discipolul spiritual merge cu paşi siguri prin viaţă. Orice i-ar aduce viaţa, el îşi urmează drumul fără să se lase abătut. Înainte nu ştia pentru ce lucrează, pentru ce suferă: acum ştie. E bine să înţelegem că o asemenea activitate meditativă duce mai bine spre ţintă dacă are loc sub conducerea unor oameni experimentaţi. Astfel de oameni ştiu din propria lor experienţă cum trebuie procedat cel mai bine. De aceea să căutăm sfatul şi îndrumarea acestor oameni. Prin aceasta nu ne pierdem deloc libertatea. Ceea ce altfel ar putea fi doar o dibuire nesigură, printr-o asemenea îndrumare devine o muncă ce duce sigur la ţintă. Cine se adresează celor care au cunoştinţe şi experienţă în această direcţie, nu va bate niciodată zadarnic la uşa lor. Să fie însă conştient că nu caută altceva decât sfatul unui prieten, şi nu puterea covârşitoare a unuia care vrea să domine. Vom afla întotdeauna că cei care într-adevăr ştiu, sunt oamenii cei mai modeşti, şi că nimic nu le este mai străin decât ceea ce oamenii numesc sete de putere.

Cine se ridică prin meditaţie la ceea ce îl leagă pe om cu spiritul, acela începe să aducă la viaţă, în sine, ceea ce este veşnic în el, ceea ce nu este mărginit de naştere şi moarte. Numai aceia care nu l-au trăit personal, se pot îndoi de acest principiu etern. Astfel, meditaţia este calea care îl duce pe om la cunoaşterea, la contemplarea sâmburelui etern, indestructibil, al fiinţei sale. Şi numai prin ea poate ajunge omul la această contemplare. Gnoza, ştiinţa spiritului vorbesc despre eternitatea acestui sâmbure al fiinţei, despre reîntruparea acestuia. Adeseori se pune întrebarea: de ce nu ştie omul nimic despre trăirile sale de dincolo de naştere şi moarte? Dar nu aşa trebuie pusă întrebarea, ci mai degrabă ea trebuie pusă astfel: cum se ajunge la o astfel de cunoaştere? Calea ni se deschide în meditaţia corectă. Prin ea se trezeşte amintirea trăirilor de dincolo de naştere şi moarte. Fiecare om poate dobândi această

cunoaştere; în fiecare om se găsesc facultăţile de a cunoaşte el însuşi, de a contempla el însuşi ceea ce ne învaţă mistica adevărată, ştiinţa spiritului, antroposofia şi gnoza. Trebuie doar să alegem mijloacele juste. Numai o fiinţă înzestrată cu urechi şi cu ochi poate percepe sunetele şi culorile. Şi ochiul de asemenea, nu poate percepe nimic, dacă lipseşte lumina care face vizibile obiectele. În ştiinţa secretă sunt date mijloacele pentru a dezvolta urechile şi ochii spirituali şi pentru a aprinde lumina spirituală. Mijloacele disciplinei spirituale pot fi desemnate prin trei trepte: 1. *Pregătirea*. Ea dezvoltă simţurile spirituale. 2. *Iluminarea*. Ea aprinde lumina spirituală. 3. *Iniţierea*. Ea deschide comunicarea cu entităţile superioare ale spiritului.

TREPTELE INIŢIERII

Comunicările care urmează sunt părţi ale unei instrucţii şi educaţii spirituale ale căror nume şi esenţă vor fi înţelese de către oricine o aplică corect. Aceste comunicări se referă la cele trei trepte prin care şcoala vieţii spirituale duce până la un anumit grad de iniţiere. Aici însă, putem găsi din aceste explicaţii numai atât cât se poate spune în public. Ele sunt indicaţii scoase dintr-o învăţătură cu mult mai adâncă, cu mult mai intimă. În instrucţia ocultă se urmează o cale de învăţare bine determinată. Anumite practici servesc pentru a duce sufletul omenesc în comunicare conştientă cu lumea spirituală. Aceste practici se raportează la cele ce vor fi comunicate în continuare cam aşa cum se raportează învăţământul dintr-o şcoală superioară, cu un program riguros, la instrucţia primită ocazional, într-o şcoală pregătitoare. Totuşi, perseverarea stăruitoare şi *serioasă* a ceea ce găsim indicat aici poate duce la adevărata disciplină spirituală. Fireşte, încercările nerăbdătoare, lipsite de seriozitate şi perseverenţă, nu pot duce la absolut nimic. – În studiul spiritual poate fi vorba despre succes numai atunci când, mai întâi, se respectă cele descrise până aici şi se continuă apoi pe această bază.

Treptele pe care le indică tradiţia amintită sunt următoarele trei: 1. Pregătirea; 2. Iluminarea; 3. Iniţierea. Nu este deloc necesar ca aceste trei trepte să se succeadă în aşa fel încât să fie parcursă prima treaptă în *întregime*, înainte de a o începe pe a doua şi, pe aceasta, înainte de a o începe pe a treia. Cu privire la anumite lucruri putem fi deja părtaşi ai iluminării şi chiar ai iniţierii, în timp ce, privitor la altele, ne aflăm încă la pregătire. Cu toate acestea va trebui să stăruim un anumit timp în pregătire, înainte de a putea începe, într-adevăr, o iluminare. Şi, cel puţin în unele privinţe, trebuie să fim părtaşi iluminării, pentru a putea ajunge la pragul iniţierii. În expunerea de faţă, cele trei trepte trebuie să urmeze una după alta, pentru simplificare.

1. Pregătirea

Pregătirea constă într-o cultivare bine determinată a vieţii de simţire şi de gândire. Prin această cultivare, corpul sufletesc şi corpul spiritual sunt înzestrate cu organe de simţ superioare şi organe de acţiune superioare, la fel cum forţele naturii, pornind de la materia vie primară nediferenţiată, au înzestrat corpul fizic cu organe.

Începutul trebuie făcut îndreptându-ne atenţia sufletului spre anumite fenomene din lumea care ne înconjoară. Astfel de fenomene sunt, pe de o parte, viaţa de încolţire, creştere şi dezvoltare, iar pe de altă parte toate fenomenele ce ţin de ofilire, veştejire şi pieire. Oriunde îşi îndreaptă omul privirea, astfel de fenomene există concomitent şi pretutindeni ele trezesc în

om, în mod natural, sentimente şi gânduri. Dar, în condiţii obişnuite, omul nu se dăruieşte îndeajuns acestor sentimente şi gânduri. Căci el aleargă mult prea repede de la o impresie la alta. Discipolului i se cere să-şi îndrepte intens şi cu totul conştient atenţia spre aceste realităţi. Acolo unde percepe înflorire, dezvoltare de un anumit tip, el trebuie să elimine toate celelalte din sufletul său şi, pentru un timp scurt, să se dăruiască numai *acestei singure* impresii. El se va convinge în curând că un sentiment care mai înainte, într-un asemenea caz, doar se furişa în sufletul său, acum se intensifică, ia o formă puternică şi energică. Va trebui apoi să lase această formă de simţire să stăruie liniştit în el. În acest timp, el trebuie să devină absolut liniştit în interiorul său. Trebuie să se izoleze de restul lumii exterioare şi să asculte numai ceea ce spune sufletul său despre faptul înfloririi şi al dezvoltării.

Să nu se creadă însă că ajungem departe dacă ne tocim cumva *simţurile* faţă de lume. Mai întâi să privim lucrurile cât mai viu, cât mai exact cu putinţă. Abia *apoi* să ne dăruim sentimentelor trezite la viaţă în suflet şi gândurilor care se ivesc. Important este să ne îndreptăm atenţia, în deplin echilibru lăuntric, asupra *ambelor*. Dacă găsim liniştea necesară şi ne dăruim celor ce se ivesc în suflet, atunci, după un timp corespunzător, vom *trăi* următoarele: vom vedea urcând în interiorul nostru sentimente şi gânduri noi, pe care înainte nu le-am cunoscut. Cu cât ne vom îndrepta mai des atenţia în acest fel spre ceva ce creşte, ce înfloreşte şi se dezvoltă şi apoi, alternativ, spre ceva ce se veştejeşte şi piere, cu atât mai vii vor deveni aceste sentimente. Şi din sentimentele şi gândurile care se nasc astfel se plăsmuiesc organele clarvederii, la fel cum se plăsmuiesc, prin forţele naturii, din substanţă vie, ochii şi urechile corpului fizic. O formă de sentiment foarte precisă se leagă de creştere şi devenire; o alta, de veştejire şi pieire. Însă numai atunci când cultivarea acestor sentimente se face în modul descris. Este posibil să descriem cu oarecare aproximaţie cum sunt aceste sentimente. O imagine deplină a lor şi-o poate crea singur oricine, parcurgând aceste trăiri interioare. Cine şi-a îndreptat adeseori atenţia spre fenomenul devenirii, al prosperării, al înfloririi, acela va simţi ceva *pe departe asemănător* cu sentimentul pe care îl avem în faţa unui răsărit de soare. Iar din fenomenul veştejirii, al pieirii, va rezulta o trăire care se poate compara, în acelaşi fel, cu urcarea înceată a lunii deasupra orizontului. Aceste sentimente sunt două forţe care, cultivate corespunzător şi dezvoltate din ce în ce mai viu, duc la cele mai importante efecte spirituale. Celui ce se dăruieşte mereu, intenţionat şi metodic acestor sentimente, i se deschide o lume nouă. Lumea sufletească, aşa numitul plan astral, începe să-şi arate zorile. Creşterea şi pieirea nu mai rămân pentru el fenomene care îi dau impresii nedefinite, ca mai înainte. Dimpotrivă, ele se ordonează acum în linii şi figuri spirituale, despre care mai înainte nu bănuise nimic. Aceste linii şi figuri au forme diferite pentru fenomene diferite. O floare care înfloreşte evocă în faţa sufletului său o linie cu totul precisă; tot aşa, un animal în creştere sau un pom pe cale de a pieri. Lumea sufletească (planul astral) se lărgeşte încet în faţa lui. Aceste linii şi figuri nu au în ele nimic arbitrar. Doi discipoli oculţi care se găsesc pe treapta de dezvoltare corespunzătoare vor vedea întotdeauna, la acelaşi fenomen, aceleaşi linii şi figuri. După cum doi oameni care văd corect vor vedea că o masă rotundă este rotundă, iar nu unul o va vedea rotundă şi celălalt pătrată, tot astfel, în faţa a două suflete, la privirea unei flori care înfloreşte, va apărea aceeaşi figură spirituală. După cum formele vegetale şi animale sunt descrise în ştiinţa naturală obişnuită, tot astfel şi cunoscătorul ştiinţei secrete descrie sau desenează formele spirituale ale fenomenelor creşterii şi pieirii după specii şi familii.

Când discipolul a progresat atât de mult încât poate vedea formele spirituale ale fenomenelor ce se înfăţişează şi fizic ochilor săi exteriori, atunci el nu este prea departe de treapta pe care ajunge să vadă lucruri care nu au o existenţă fizică, deci care trebuie să rămână absolut ascunse (oculte) pentru cel ce nu a primit nici o îndrumare în ştiinţa secretă.

Trebuie să accentuăm că nu este bine ca cercetătorul ocult să se piardă în speculaţii căutând *semnificaţia* lucrurilor. Printr-o astfel de muncă raţională el se abate de la drumul cel drept. El trebuie să privească lumea sensibilă vioi, cu o înţelegere sănătoasă, cu o putere de observaţie ascuţită şi apoi să se dăruiască sentimentelor sale. Să nu încerce să determine cu raţiunea lui speculativă semnificaţia lucrurilor, ci să le lase pe ele să-i reveleze aceasta [2].

2. Să remarcăm că simţul *artistic*, dublat de o fire tăcută, adâncită în sine, constituie cea mai bună condiţie preliminară pentru dezvoltarea facultăţilor spirituale. Acest simţ străbate suprafaţa lucrurilor şi ajunge astfel până la tainele acestora.

Un alt aspect important este acela care, în ştiinţa ocultă, se numeşte *orientarea* în lumile superioare. La ea ajungem dacă ne pătrundem cu totul de conştienţa că sentimentele şi gândurile sunt *fapte adevărate*, ca şi mesele şi scaunele în lumea fizic-sensibilă. În lumea sufletească şi în lumea gândurilor, sentimentele şi gândurile acţionează unele asupra altora, tot aşa cum o fac lucrurile sensibile în lumea fizică. Câtă vreme cineva nu este puternic pătruns de această conştienţă, nu va crede că un gând anapoda pe care îl nutreşte poate acţiona tot atât de pustiitor asupra altor gânduri care animă spaţiul gândurilor, pe cât de pustiitor acţionează un proiectil tras la întâmplare asupra obiectelor fizice pe care le întâlneşte. Un asemenea om nu-şi va îngădui niciodată să întreprindă o acţiune fizic vizibilă pe care o consideră fără sens. Dar nu se va da în lături să nutrească gânduri sau sentimente greşite. Căci acestea i se par inofensive pentru restul lumii. În ştiinţa ocultă însă putem progresa numai dacă dăm gândurilor şi sentimentelor aceeaşi atenţie pe care o dăm paşilor noştri în lumea fizică. Atunci când cineva vede un perete nu încearcă să treacă de-a dreptul prin el, ci îşi îndreaptă paşii spre uşă. El se conduce, deci, după legile lumii fizice. – Asemenea legi există şi în lumea sentimentelor şi a gândurilor. Aici însă ele nu se pot impune din afară omului. Ele trebuie să izvorască din însăşi viaţa sufletului său. La aceasta ajungem dacă ne interzicem întotdeauna să nutrim sentimente şi gânduri greşite. Toate gândurile incoerente şi arbitrare, orice joc al fanteziei, toate sentimentele care trec întâmplător prin suflet trebuie să ni le interzicem în acest timp. Făcând aceasta nu devenim săraci în sentimente. Dimpotrivă, în curând vom afla că abia atunci devenim bogaţi în sentimente, creatori în adevărata fantezie, când ne orânduim interiorul în acest fel. În locul măruntelor desfătări sentimentale şi al asociaţiilor întâmplătoare de gânduri, apar sentimente importante şi gânduri fecunde. Aceste sentimente şi gânduri îl conduc pe om la *orientare* în lumea spirituală. El ajunge în raporturi juste cu lucrurile lumii spirituale. Ajunge la un rezultat foarte precis. După cum, ca om fizic, îşi găseşte drumul printre lucrurile fizice, tot aşa calea sa îl duce acum printre fenomenele de *creştere* şi *pieire*, pe care a învăţat să le cunoască pe drumul indicat mai sus. El urmăreşte, pe de o parte, tot ce este creştere şi dezvoltare, iar pe de altă parte, tot ce este veştejire şi pieire, aşa cum este necesar acest lucru pentru propăşirea lui şi a lumii.

O altă cultivare căreia trebuie să i se dedice discipolul ocult este aceea a lumii *sunetelor.* Să facem deosebirea între sunetul provocat de obiectele aşa-zise *fără viaţă* (un corp care cade, un clopot sau un instrument muzical) şi acela care provine de la fiinţe vii (un animal sau un om). Cel ce aude un clopot, percepe sunetul şi leagă de el un sentiment plăcut; cine aude strigătul unui animal, în afară de acest sentiment, simte în sunet şi manifestarea unei trăiri lăuntrice a animalului, plăcere sau durere. Discipolul ocult va trebui să se oprească la această ultimă categorie de sunete. El trebuie să-şi îndrepte întreaga sa atenţie spre faptul că sunetul îi vesteşte ceva ce se găseşte în afara sufletului său. Şi el trebuie să se adâncească în acest element străin. Trebuie să-şi unească intens sentimentul cu durerea sau plăcerea ce i se împărtăşesc prin sunet. Trebuie să treacă cu vederea ceea ce este sunetul *pentru el*, faptul că îi este plăcut sau neplăcut, agreabil sau dezagreabil; sufletul său trebuie să se umple numai cu ceea ce se petrece în fiinţa de la care vine sunetul. Cine face asemenea exerciţii în mod sistematic şi susţinut va dobândi facultatea de a se contopi, aşa-zicând, cu fiinţa de la care

vine sunetul. Unui om cu sensibilitate muzicală, îi va fi mai uşoară o astfel de cultivare a vieţii sale sufleteşti faţă de un altul căruia îi lipseşte această sensibilitate. Cu toate acestea, nimeni să nu creadă că simţul muzical înlocuieşte această cultivare. Ca discipol ocult, omul trebuie să înveţe să simtă în acest fel *întreaga natură*. – Şi prin aceasta se sădeşte în lumea simţirii şi gândirii sale o predispoziţie nouă. Prin sunetele ei, întreaga natură începe să şoptească taine omului. Ceea ce mai înainte era doar sunet neînţeles pentru sufletul său, devine acum *graiul* plin de înţeles al *naturii*. Şi acolo unde, mai înainte, în aşa-numita lume lipsită de viaţă, nu auzea decât sunete, acum desluşeşte un nou grai al sufletului. Continuând această cultivare a sentimentelor sale, el îşi va da seama curând că poate auzi lucruri despre care mai înainte nu bănuise nimic. Începe să audă *cu sufletul*.

Pentru a ajunge la culmea ce poate fi atinsă pe acest tărâm, trebuie să se mai adauge apoi încă ceva. – Deosebit de important pentru dezvoltarea discipolului spiritual este felul cum îi *ascultă* pe ceilalţi oameni când vorbesc. El trebuie să se obişnuiască să facă acest lucru în aşa fel încât în timpul ascultării interiorul său *să tacă* cu desăvârşire. Când cineva exprimă o părere şi altul ascultă, în lăuntrul acestuia din urmă, în general, se naşte aprobare sau dezaprobare. Mulţi oameni se vor şi simţi îndemnaţi să-şi manifeste numaidecât părerea lor aprobatoare şi mai ales cea dezaprobatoare. Discipolul ocult trebuie să reducă la tăcere orice aprobare şi dezaprobare de acest fel. Important aici nu este ca el să-şi schimbe brusc în aşa fel modul de viaţă, încât să caute tot timpul să ajungă la o asemenea tăcere lăuntrică absolută. Începutul va trebui să-l facă în anumite cazuri pe care şi le va alege premeditat. Apoi încet, încet şi treptat, acest fel cu totul nou de a asculta se va strecura ca de la sine în obişnuinţele sale. – În cercetarea spirituală asemenea exerciţii se practică metodic. Exersând, discipolii se simt obligaţi să asculte în anumite momente părerile cele mai contradictorii şi să reducă la tăcere totală orice aprobare şi, mai ales, orice judecată dezaprobatoare. Este vorba aici ca, în acest timp, să se reducă la tăcere nu numai judecăţile îndreptăţite din punct de vedere raţional, ci şi toate sentimentele de dezaprobare, de repulsie sau chiar de aprobare. În mod deosebit discipolul trebuie să se examineze mereu, cu grijă, ca asemenea sentimente, chiar dacă nu se găsesc la suprafaţă, să nu existe nici în forul cel mai intim al sufletului său. Trebuie să asculte, de pildă, spusele oamenilor care îi sunt mult inferiori într-o oarecare privinţă şi trebuie să înăbuşe în acest timp *orice* sentiment de „a-toate-ştiutor“ sau orice sentiment de superioritate. – Este folositor pentru oricine să asculte în acest fel copiii. Chiar şi omul cel mai înţelept poate învăţa nespus de mult de la copii. – Astfel, omul ajunge să asculte cuvintele altora cu totul *dezinteresat*, excluzând total propria sa persoană, părerea şi felul său de a simţi. Dacă el se exersează să asculte fără să critice chiar şi atunci când se expun păreri cu totul contradictorii, când în faţa lui se desfăşoară lucrurile cele mai „absurde“, atunci, treptat-treptat, învaţă să se contopească pe deplin cu fiinţa altuia, să pătrundă cu totul în aceasta. Prin cuvintele pe care le ascultă el aude în sufletul celuilalt. Numai prin continuă exersare de acest fel devine sunetul mijlocul just pentru perceperea sufletului şi a spiritului. Negreşit, aici este necesară cea mai severă autodisciplină. Ea duce însă la un ţel înalt. Dacă facem aceste exerciţii împreună cu cele indicate privitor la sunetele din natură, în suflet se dezvoltă un nou simţ al auzului. El va putea percepe manifestări din lumea spirituală care nu-şi găsesc expresia în sunetele exterioare, perceptibile cu urechea fizică. Se trezeşte perceperea „cuvântului interior“.

Discipolului ocult i se revelează treptat adevăruri din lumea spirituală. El aude cum i se vorbeşte în mod spiritual [3]. – Toate adevărurile superioare se dobândesc printr-o asemenea „ascultare lăuntrică“. Iar ceea ce putem auzi din gura unui adevărat cercetător ocult, el a aflat pe această cale. – Cu acestea nu vrem să spunem că ar fi inutil să ne ocupăm cu scrierile de ştiinţă ocultă înainte de a putea percepe noi înşine, în acest fel, „graiul lăuntric“. Dimpotrivă, citirea unor asemenea scrieri, ascultarea învăţăturilor cercetătorului spiritual sunt, chiar ele, mijloace pentru a ajunge la propria cunoaştere. Fiecare propoziţie din ştiinţa secretă, pe care

omul o aude, este în stare să-l îndrepte într-acolo unde trebuie să ajungă pentru ca sufletul să facă progrese reale. Tuturor exerciţiilor descrise trebuie să li se alăture un studiu temeinic al adevărurilor pe care cercetătorii oculţi le împărtăşesc lumii. În orice disciplină ocultă studiul acesta face parte din pregătire. Şi cel ce ar vrea să aplice toate celelalte mijloace nu ar ajunge la nici un rezultat dacă nu ar asimila învăţăturile cercetătorilor oculţi. Căci aceste învăţături, fiind luate din „cuvântul interior", viu, din „ascultarea vie", ele însele au viaţă spirituală. Ele nu sunt simple cuvinte. Ele sunt forţe vii. Şi în timp ce urmăreşti cuvintele unui cunoscător în cele oculte, în timp ce citeşti o carte care îşi are originea într-o adevărată experienţă lăuntrică, în sufletul tău acţionează *forţe* care te fac *clarvăzător*, tot aşa cum forţele naturii ţi-au plăsmuit ochii şi urechile din substanţe vii.

3. Numai celui care, prin ascultare impersonală, ajunge să poată recepta cu adevărat din lăuntru, liniştit, fără manifestarea vreunei păreri personale sau a vreunui sentiment personal, numai aceluia îi pot vorbi fiinţele superioare despre care se vorbeşte în ştiinţa secretă. Câtă vreme celor auzite le opune încă vreo părere, vreun sentiment, fiinţele lumii spirituale tac.

2. Iluminarea

Iluminarea porneşte de la procese foarte simple. Şi aici este vorba de dezvoltarea anumitor sentimente şi gânduri care dormitează în fiecare om şi care trebuie trezite. Numai pe cel care reia cu răbdare deplină, riguros şi stăruitor procesele simple, îl vor putea conduce acestea la perceperea fenomenelor interioare de lumină. Începutul se face prin observarea, într-un anumit fel, a diferitelor lucruri din natură, ca de pildă o piatră transparentă şi frumos modelată (un cristal), o plantă şi un animal. Să încercăm mai întâi să ne îndreptăm întreaga atenţie asupra unei comparaţii dintre piatră şi animal, în modul următor. Gândurile pe care le indicăm aici trebuie să treacă prin suflet însoţite de sentimente puternice. Şi nici un alt gând, nici un alt sentiment nu e îngăduit să se amestece şi să tulbure observarea foarte atentă. Ne vom spune: „Piatra are o formă; şi animalul are o formă. Piatra stă *nemişcată* pe locul ei. Animalul îşi schimbă locul. Instinctul (pofta) este ceea ce-l determină pe animal să-şi schimbe locul. Acestor instincte le slujeşte şi forma animalului. Organele sale, mădularele sale, sunt adecvate acestor instincte. Forma pietrei nu este plăsmuită după pofte, ci prin forţă lipsită de poftă" [4]. Dacă ne adâncim intens în aceste gânduri şi în acelaşi timp observăm cu atenţie încordată piatra şi animalul, atunci se ivesc în sufletul nostru două moduri de a simţi total diferite. Din piatră se revarsă în sufletul nostru unul din aceste două genuri de sentimente, iar din animal, celălalt. Probabil că aceasta nu ne va reuşi de la început, dar, încetul cu încetul, prin exersare cu adevărat răbdătoare, cele două sentimente se vor ivi. Trebuie numai să exersăm mereu, mereu. La început, sentimentele vor fi prezente doar atât timp cât durează contemplarea; mai târziu, ele vor continua să acţioneze şi după aceea. Şi, în cele din urmă, vor deveni ceva ce se păstrează viu în suflet. Ajunge atunci ca omul să-şi amintească doar de ele şi cele două sentimente se vor ivi întotdeauna, chiar fără contemplarea vreunui obiect exterior. – Din aceste sentimente şi din gândurile care se leagă de ele se plăsmuiesc *organele clarvederii*. – Dacă în contemplare cuprindem şi planta, vom observa că sentimentul care porneşte de la ea, în ce priveşte natura şi intensitatea lui, stă la mijloc, între sentimentul care se revarsă din piatră şi acela care se revarsă din animal. Organele care se formează pe această cale sunt *ochii spirituali*. Învăţăm treptat să vedem cu ei culori sufleteşti şi spirituale. Cât timp ne-am însuşit numai cele descrise în capitolul „Pregătirea", lumea spirituală, cu liniile şi figurile ei, rămâne întunecată; prin iluminare, ea se luminează. – Şi aici trebuie să remarcăm că expresiile „întunecoasă" şi „luminoasă", ca şi celelalte expresii folosite, nu exprimă decât aproximativ lucrurile la care ne referim. Folosind însă limbajul obişnuit nu putem face altfel. Acest limbaj

este creat pentru a exprima numai realităţi fizice. – Ştiinţa ocultă numeşte „albastru“ sau „albastru-roşu“ ceea ce, pentru organul clarvăzător, emană dinspre piatră; ceea ce este perceput dinspre animal, este resimţit ca „roşu“ sau „roşu-galben“. De fapt, culorile care se văd aici sunt de „natură spirituală“. Culoarea ce emană din plantă este „verde“ care, încet-încet, trece într-un roşu-roz deschis, eterat. Planta este acea fiinţă din natură care, în lumile superioare, se aseamănă într-o anumită privinţă cu constituţia ei din lumea fizică. Nu la fel stau lucrurile cu piatra şi cu animalul. – Acum, trebuie să ne dăm seama că prin culorile amintite mai sus nu am indicat decât nuanţele principale ale regnului mineral, vegetal şi animal. În realitate, sunt prezente toate nuanţele intermediare posibile. Fiecare piatră, fiecare plantă, fiecare animal îşi are nuanţa sa cu totul precisă. La acestea se adaugă fiinţele lumilor superioare, care nu se întrupează niciodată fizic, cu culorile lor adeseori splendide, alteori îngrozitoare. De fapt, în aceste lumi superioare bogăţia de culori este nemăsurat mai mare decât în lumea fizică.

4. Faptul pe care-l avem în vedere aici, întrucât se referă la observarea cristalelor, a fost denaturat în diferite feluri de către aceia care au auzit despre ele numai în chip exterior (exoteric) şi, din această greşită interpretare, s-au născut practici, ca de pildă „văzutul în cristal“ etc. Astfel de practici se întemeiază pe interpretări greşite. Ele au fost descrise în numeroase cărţi. Însă ele nu constituie niciodată obiectul adevăratei discipline oculte (esoterice).

După ce omul şi-a însuşit facultatea de a vedea cu „ochii spirituali“, mai curând sau mai târziu va întâlni fiinţe superioare, în parte mai profunde decât omul, care nu păşesc niciodată în realitatea fizică.

Dacă omul a ajuns până la cele arătate aici, îi stau deschise drumurile spre multe lucruri. Dar nu sfătuim pe nimeni să meargă mai departe, fără a lua în consideraţie cu multă băgare de seamă comunicările cercetătorului spiritual. Şi cu privire la cele spuse până acum, este cel mai bine să urmăm îndrumările unei călăuze competente. De altfel, dacă omul are puterea şi perseverenţa să ajungă la ceea ce corespunde treptelor elementare ale iluminării, de care am vorbit, va căuta şi va afla negreşit şi călăuza cea adevărată.

O anumită precauţie este neapărat necesară, şi cel ce nu vrea să ţină seama de ea mai bine să renunţe la orice pas în ştiinţa ocultă. Este necesar ca omul care devine discipol ocult să nu piardă nimic din calităţile lui de om nobil, bun şi receptiv faţă de toate realităţile fizice. Dimpotrivă, de la intrarea în disciplina spirituală, forţa sa morală, puritatea sa lăuntrică şi facultatea sa de observare trebuie să crească continuu. Amintim un singur amănunt: în decursul exerciţiilor elementare de iluminare, discipolul spiritual trebuie să aibă grijă ca simpatia sa pentru lumea oamenilor şi a animalelor, simţul său pentru frumuseţea naturii, să crească necontenit. Dacă nu are această grijă, prin asemenea exerciţii, acest sentiment şi acest simţ se tocesc din ce în ce mai mult. Inima i s-ar împietri, simţirea i s-ar toci. Şi aceasta l-ar duce la rezultate periculoase.

Felul cum se dezvoltă iluminarea când, în sensul exerciţiilor de mai sus, ne ridicăm de la piatră, plantă şi animal până la om, şi felul în care, după iluminare, va avea loc cândva, neapărat, unirea sufletului cu lumea spirituală, ducând la iniţiere, despre acestea vom vorbi, în limitele posibile, în capitolele următoare.

Drumul spre ştiinţa ocultă este căutat în vremea noastră de mulţi oameni. Acest drum se caută în multe feluri; se încearcă multe procedee periculoase, chiar condamnabile. De aceea, oamenii care cred că ştiu ceva adevărat despre aceste lucruri, trebuie să dea posibilitate altora să facă cunoştinţă cu anumite parţi ale disciplinei oculte. Aici redăm numai atât cât

corespunde acestei posibilităţi. Este necesar să se cunoască ceva din adevăr pentru ca eroarea să nu provoace mari pagube. Cine nu forţează lucrurile nu va suferi nici un prejudiciu urmând căile descrise aici. Trebuie să avem în vedere un singur lucru: nu îi este îngăduit nimănui să întrebuinţeze pentru aceste exerciţii mai mult timp şi mai multă energie decât îi stau la dispoziţie, în funcţie de profesiunea sa şi de îndatoririle sale obişnuite. Nimeni nu trebuie să modifice dintr-o dată ceva în condiţiile exterioare ale vieţii sale, ca urmare a păşirii pe calea cunoaşterii oculte. Dacă vrem rezultate reale, trebuie să avem *răbdare*; după câteva minute de exerciţii trebuie să te poţi opri şi, în linişte, să-ţi vezi de munca ta de toate zilele. Şi nimic din gândurile privitoare la exerciţii nu trebuie să se amestece în munca de toate zilele. Cine nu a învăţat să aştepte în cel mai înalt şi mai bun înţeles al cuvântului, nu este apt să fie discipol ocult şi niciodată nu va ajunge la rezultate însemnate.

3. Controlul gândurilor şi al sentimentelor

Dacă cineva urmează căile spre ştiinţa ocultă în modul descris în capitolul precedent, nu trebuie să neglijeze ca, în tot timpul muncii, să se fortifice printr-*un* gând mereu activ. El trebuie să aibă continuu în vedere că, după un timp, va fi făcut progrese foarte importante, fără ca acestea să i se arate sub forma în care, probabil, se aştepta. Cine nu se gândeşte la aceasta va pierde uşor perseverenţa şi, în scurtă vreme, va renunţa la orice încercare. Forţele şi facultăţile care trebuie dezvoltate sunt foarte gingaşe la început. Şi natura lor este cu totul alta decât aceea a lucrurilor despre care omul îşi formase mai înainte reprezentări. El era obişnuit să se ocupe numai de lumea fizică. Lumea spirituală şi sufletească se sustrăgeau privirilor sale şi chiar noţiunilor sale. De aceea să nu ne mirăm că acum, când se dezvoltă în el energii spirituale şi sufleteşti, nu le sesizează numaidecât. – Acest fapt ascunde în sine posibilitatea unei rătăciri pentru acela care urmează calea ocultă fără să ţină seamă de experienţele adunate de cercetători încercaţi. Cercetătorul ocult cunoaşte progresele pe care le face discipolul cu mult înainte ca acesta să devină conştient de ele. El ştie cum se formează delicaţii ochi spirituali, înainte ca discipolul să poată lua cunoştinţă de ei. Şi o mare parte din îndrumările acestui cercetător ocult constă tocmai din exprimarea acelor lucruri care fac ca discipolul să nu-şi piardă încrederea, răbdarea şi perseverenţa, înainte de a ajunge el însuşi să-şi cunoască progresele realizate. Învăţătorul spiritual nu poate *da* discipolului său nimic ce nu există deja – în mod ascuns – în discipol. El poate doar să-l îndrume întru dezvoltarea capacităţilor latente. Însă ceea ce el comunică din experienţa sa va fi un sprijin pentru acela care vrea să răzbească din întuneric la lumină.

Mulţi părăsesc calea disciplinei oculte la scurt timp după ce au păşit pe ea fiindcă nu observă îndată progresele făcute. Dar chiar când apar primele trăiri superioare, perceptibile pentru discipol, el le consideră adesea iluzii, fiindcă îşi formase cu totul alte reprezentări despre ceea ce ar trebui să trăiască. El îşi pierde curajul fie pentru că va considera primele experienţe ca lipsite de valoare, fie că îi vor părea atât de neînsemnate încât nu crede că îl vor putea duce într-un timp previzibil la rezultate deosebite. *Curajul şi încrederea în sine* sunt două făclii care nu trebuie să se stingă niciodată pe drumul către ştiinţa secretă. Cine nu este în stare şi nu are răbdare să reia mereu un exerciţiu, care în aparenţă n-a reuşit de nenumărate ori, acela nu poate ajunge departe.

Cu mult înainte de a ne da seama clar de progresele realizate apare un sentiment vag că ne aflăm pe calea cea bună. Să îngrijim şi să cultivăm acest sentiment. Căci el poate deveni o călăuză sigură. Înainte de toate trebuie eliminată cu desăvârşire credinţa că procedeele prin care se ajunge la cunoştinţe superioare ar trebui să fie stranii, misterioase. Trebuie să ne dăm seama că se porneşte de la sentimentele şi gândurile cu care omul trăieşte continuu, numai că

acestor sentimente şi gânduri trebuie să li se dea o altă direcţie decât cea obişnuită. De la început, fiecare să-şi spună: în propria mea lume de sentimente şi gânduri sunt ascunse cele mai înalte taine; numai că până acum nu le-am observat. În fond, totul se întemeiază pe faptul că omul poartă cu sine continuu trupul, sufletul şi spiritul, dar că, în adevăratul înţeles al cuvântului, nu este *conştient* decât de trupul său, nu şi de sufletul şi de spiritul său. Discipolul ocult devine conştient de sufletul şi de spiritul său aşa cum omul obişnuit este conştient de trupul său.

De aceea este esenţial să ne îndrumăm sentimentele şi gândurile în direcţia justă. Atunci dezvoltăm perceperea pentru ceea ce este invizibil în viaţa obişnuită. Aici vom da una din căile prin care se arată cum se face aceasta. Şi acesta este un lucru simplu, ca aproape toate câte le-am spus până aici. El duce însă la efectele cele mai mari dacă este practicat cu perseverenţă şi dacă omul izbuteşte să i se dăruiască în dispoziţia intimă necesară.

Să aşezăm în faţa noastră sămânţa unei plante. Esenţialul este ca în faţa acestui obiect neînsemnat să dezvoltăm intens în noi gânduri juste şi, prin aceste gânduri, să trezim anumite sentimente. Să ne devină clar mai întâi ceea ce vedem de fapt cu ochii. Să ne descriem nouă înşine forma, culoarea şi toate celelalte însuşiri ale seminţei. Apoi să reflectăm după cum urmează. Din această sământă, pusă în pământ, va lua fiinţă o plantă complexă. Să ne imaginăm această plantă. Să o construim în fantezie. Şi apoi să ne gândim: planta pe care mi-o imaginez acum în fantezia mea va fi scoasă mai târziu într-adevăr din sământă de către forţele pământului şi ale luminii. Dacă aş avea în faţa mea un obiect artificial care să imite perfect sămânţa, şi pe care ochiul meu să nu-l poată cu nimic deosebi de o sământă adevărată, nici o forţă a pământului sau a luminii nu ar fi în stare să scoată din el o plantă. Cine îşi limpezeşte bine acest gând, cine îl trăieşte intim, va putea dezvolta şi următorul gând, împreună cu *sentimentul corespunzător*. El îşi va zice: în sământă zace în mod ascuns – ca *forţă* a întregii plante – ceea ce va creşte mai târziu din ea. În imitaţia artificială nu zace această forţă. Cu toate acestea, *pentru ochii mei* ambele sunt la fel. Aşadar, sămânţa reală cuprinde ceva *invizibil*, care în imitaţie nu există. Asupra acestui invizibil să ne îndreptăm acum sentimentul şi gândurile [5]. Să ne reprezentăm că acest invizibil se va transforma mai târziu în planta vizibilă pe care o voi avea în faţa mea în formă şi culoare. Să stăruim în gândul: *invizibilul va deveni vizibil*. Dacă nu aş putea *gândi*, nu mi s-ar putea prevesti încă de pe acum ceea ce abia mai târziu va fi vizibil.

5. Cine ar obiecta că un examen microscopic minuţios deosebeşte imitaţia de sămânţa adevărată, acela nu dovedeşte decât că nu a înţeles despre ce este vorba aici. Căci nu e vorba de ceea ce propriu-zis avem înaintea noastră ca obiect fizic, ci ca, în legătură cu el, să dezvoltăm în noi forţe sufleteşti spirituale.

E de înţeles că unii oameni vor considera toate acestea drept iluzii. Mulţi vor zice: „La ce-mi folosesc asemenea vedenii, asemenea fantasme?“ Şi unii se vor poticni şi nu vor continua calea. Dar tocmai aceasta este important: să nu confundăm, în aceste momente grele ale evoluţiei omeneşti, fantezia cu realitatea spirituală. Şi, mai departe, să avem curajul de a răzbi înainte, să nu ne înfricoşăm, să nu ne descurajăm. Pe de altă parte însă, trebuie neapărat să accentuăm că este necesar să cultivăm neîncetat simţul *sănătos* care deosebeşte realitatea de iluzie. În tot timpul acestor exerciţii nu este îngăduit ca omul să-şi piardă stăpânirea de sine deplin *conştientă*. Cu siguranţa cu care gândeşte asupra lucrurilor şi fenomenelor din viaţa de toate zilele, trebuie să gândească şi aici. Ar fi rău dacă ar cădea în visare. El trebuie să fie în orice moment cu mintea clară, ca să nu zicem: lucidă. Şi s-ar face cea mai mare greşeală dacă, prin asemenea exerciţii, omul şi-ar pierde echilibrul şi dacă el ar fi împiedicat să judece asupra lucrurilor vieţii de toate zilele tot atât de sănătos şi clar ca mai înainte. Discipolul ocult trebuie să se examineze mereu dacă nu şi-a pierdut cumva echilibrul, dacă a rămas *acelaşi* în

mijlocul condiţiilor de viaţă în care trăieşte. Linişte lăuntrică desăvârşită, simţ sigur pentru toate, iată însuşirile pe care trebuie să le păstreze. În orice caz, trebuie să fie atent să nu se abandoneze visării şi să nu se dedea la tot felul de exerciţii posibile. Direcţiile gândurilor expuse aici sunt practicate şi verificate din timpuri străvechi în şcolile oculte. Şi aici comunicăm numai *astfel* de exerciţii. Cine ar vrea să practice alte exerciţii, pe care le-ar forma el însuşi sau despre care a auzit ori a citit pe ici, pe colo, se expune rătăcirii şi, curând, se va pomeni în pragul fantasticului nemărginit.

Un alt exerciţiu, care se alătură celor descrise, este următorul: să ne aşezăm în faţa unei plante deplin dezvoltate. Apoi să ne umplem cu gândul că va veni timpul când planta va pieri. Nimic din ceea ce văd acum nu va mai exista. Această plantă însă va fi dezvoltat până atunci în sine, seminţe care vor deveni noi plante. Observ din nou că în ceea ce văd există ceva ascuns, ceva ce nu văd. Mă umplu cu totul de gândul: această plantă, cu culorile ei, nu va mai exista în viitor. Însă ideea că ea face seminţe, mă învaţă că planta nu va dispărea în neant. Ceea ce o fereşte de dispariţie, pot vedea acum cu ochii tot atât de puţin pe cât de puţin văzusem odinioară planta înlăuntrul seminţei. *Aşadar există în ea ceva ce nu pot vedea cu ochii*. Dacă las să trăiască acest gând *în mine*, şi dacă se leagă de el *sentimentul* corespunzător, atunci, după un anumit timp, în sufletul meu se dezvoltă din nou o putere, care devine o *nouă vedere*. Din plantă creşte iarăşi ceva ca un fel de *formă-flacără* spirituală. Aceasta, natural, este proporţional mai mare decât cea descrisă mai sus. Flacăra poate fi simţită albastru-verzui spre mijloc şi roşu-gălbui la margini.

Trebuie să accentuăm în mod categoric că ceea ce numim aici „culoare“ *nu* se vede în felul cum văd ochii fizici culorile, ci, prin percepţie *spirituală* simţim ceva asemănător ca atunci când avem impresia fizică a unei culori. A percepe spiritual „albastrul“ înseamnă a sesiza sau a simţi ceva asemănător cu ceea ce simţim când privirea ochiului fizic este îndreptată asupra culorii „albastre“. Acest lucru trebuie să-l aibă în vedere cel care vrea într-adevăr să se ridice treptat la percepţii spirituale. În caz contrar, el aşteaptă să găsească în cele spirituale numai o repetare a celor fizice. Aceasta l-ar duce la cea mai amară rătăcire.

Cine a ajuns până acolo încât să vadă spiritual astfel de lucruri, a câştigat mult. Căci lucrurile nu i se revelează numai în existenţa lor prezentă, ci şi în apariţia şi pieirea lor. El începe să vadă pretutindeni spiritul, despre care ochii fizici nu pot şti nimic. Şi prin aceasta a făcut primii paşi spre a ajunge treptat, prin propria contemplare, dincolo de misterul *naşterii* şi al *morţii*. Pentru simţurile exterioare, o fiinţă apare odată cu naşterea şi dispare la moarte. Lucrurile ni se înfăţişează astfel numai fiindcă aceste simţuri nu percep spiritul ascuns al fiinţelor. Pentru spirit, naşterea şi moartea sunt numai transformări, după cum ieşirea florii din boboc este o transformare care se desfăşoară în faţa ochilor fizici. Dacă însă vrem să cunoaştem acest mister prin proprie contemplare, atunci trebuie să trezim mai întâi în noi, în felul arătat, simţul spiritual corespunzător.

Pentru a înlătura numaidecât încă o obiecţie, pe care ar putea-o face unii oameni care au unele experienţe sufleteşti (psihice), vom spune următoarele: nu contestăm că există căi mai scurte şi mai simple, că unii oameni cunosc fenomenul naşterii şi al morţii din proprie contemplare, fără să fi trecut mai întâi prin toate câte le-am descris aici. Există într-adevăr oameni înzestraţi cu predispoziţii psihice deosebite care, pentru a se dezvolta, n-au nevoie decât de un mic imbold. Aceştia constituie însă excepţii. În schimb, drumul indicat aici este mai general şi mai sigur. Unele cunoştinţe de chimie pot fi dobândite şi pe o cale specială; dar dacă vrem să devenim chimişti, este necesar să parcurgem drumul general şi sigur.

O eroare cu urmări grave ar rezulta dacă cineva ar vrea să creadă că poate, pentru a ajunge mai comod la ţel, doar să-şi reprezinte grăuntele de sământă sau planta în discuţie, să rămână

doar în fantezie. Cine face aşa poate ajunge, probabil, la ţel, totuşi nu atât de sigur ca în modul arătat. Vederea la care se ajunge va fi, în cele mai multe cazuri, doar o iluzie a fanteziei. În cazul ei trebuie mai întâi să aşteptăm ca ea să se transforme în vedere spirituală. Fiindcă aici nu este vorba ca eu să-mi creez arbitrar viziuni, ci esenţial este ca realitatea să le creeze *în mine*. Adevărul trebuie să izvorască din adâncurile propriului meu suflet; dar nu eul meu obişnuit are dreptul să fie vrăjitorul care vrea să scoată, prin ademeniri, adevărul, ci acele fiinţe, a căror realitate spirituală vreau eu să o privesc, ele trebuie să-mi evoce adevărul.

Dacă prin astfel de exerciţii omul a găsit în sine primele începuturi ale contemplării spirituale, atunci poate să se ridice la observarea omului însuşi. Întâi vor trebui alese aspecte simple ale vieţii omeneşti. – Dar înainte de a începe aceasta este necesar să lucrăm în mod deosebit de serios la deplina purificare a caracterului nostru moral. Trebuie să îndepărtăm orice gând de a aplica în folos personal ceva din cunoaşterea dobândită astfel. Trebuie să fim hotărâţi să nu utilizăm *niciodată* asupra semenilor noştri în sens rău o putere pe care, poate, o vom dobândi. De aceea trebuie ca fiecare din cei ce caută să pătrundă, prin proprie contemplare, misterele fiinţei omeneşti, să urmeze *regula de aur* a adevăratei ştiinţe oculte. Iar adevărata regulă de aur este: când cauţi să faci *un* pas înainte în cunoaşterea adevărurilor oculte, să faci în acelaşi timp *trei* paşi înainte în desăvârşirea în bine a caracterului tău. – Cine urmează această regulă poate face exerciţii de genul celui care va fi descris acum.

Să ne reprezentăm un om pe care l-am observat odată cum *poftea* un anume lucru. Să ne îndreptăm atenţia asupra *poftei*. Cel mai bine este să evocăm în amintire momentul în care pofta era cea mai vie, şi în care era destul de nesigur dacă omul va primi sau nu lucrul dorit. Apoi să ne dăruim cu totul reprezentării pe care am evocat-o astfel în amintire. Să creăm în sufletul nostru liniştea interioară cea mai mare cu putinţă. Încercăm, atât de mult cât este posibil, să fim orbi şi surzi la toate cele ce se petrec în jur. Să avem îndeosebi grijă ca prin reprezentarea iscată să trezim în suflet un *sentiment*. Să lăsăm acest sentiment să se ridice în noi ca un nor care se înalţă la orizontul senin. Fireşte că, de obicei, observarea va fi întreruptă, deoarece pe omul spre care ne îndreptăm atenţia nu l-am observat un timp îndeajuns de lung în starea sufletească descrisă. Vom efectua probabil sute şi sute de încercări neizbutite. Dar nu ne este îngăduit să ne pierdem răbdarea. După multe încercări vom ajunge să trăim în sufletul nostru un sentiment care corespunde stării sufleteşti a omului pe care l-am observat. După un timp vom observa că prin acest sentiment se trezeşte în propriul suflet o forţă, care se transformă în *contemplare spirituală* a stării sufleteşti a celuilalt. În câmpul vizual va apărea o imagine pe care o simţim ca ceva luminos. Şi această imagine care luminează spiritual este aşa numita încorporare astrală a stării sufleteşti de poftă pe care am observat-o. Şi această imagine resimţită poate fi descrisă, la rândul său, ca fiind asemănătoare flăcării. În mijloc va fi roşie-gălbuie, iar pe margini va fi resimţită ca albastru-roşcată sau lila. – E foarte important să ne comportăm delicat cu astfel de contemplări spirituale. Facem cel mai bun lucru dacă la început nu vorbim nimănui despre acestea, ci numai, eventual, învăţătorului nostru, dacă avem unul. Căci dacă încercăm să descriem o astfel de apariţie prin cuvinte stângace, de cele mai multe ori ne vom lăsa în voia unor mari amăgiri. Utilizăm cuvinte obişnuite care însă nu sunt destinate pentru asemenea lucruri şi, de aceea, sunt prea dure şi greoaie pentru ele. Urmarea este că prin propriile încercări de a îmbrăca în cuvinte trăirile suntem ispitiţi să amestecăm în contemplările adevărate tot felul de năluciri ale fanteziei. Din nou o regulă importantă pentru discipolul ocult: înţelege să taci asupra viziunilor tale spirituale. Da, taci chiar şi în faţa ta însuţi. Nu încerca să îmbraci în cuvinte sau să desluşeşti cu raţiunea neîndemânatică ceea ce vezi în spirit. Dăruieşte-te fără prejudecăţi contemplării tale spirituale şi nu o tulbura prin prea multă reflecţie asupra ei. Căci trebuie să ai în vedere că, la început, reflecţia ta nu e câtuşi de puţin pe măsura contemplării tale. Această reflecţie ţi-ai câştigat-o în viaţa ta de până acum, limitată doar la lumea fizic-senzorială, iar ceea ce tu dobândeşti acum se ridică deasupra acesteia. Nu încerca deci să aplici criteriul celor vechi la cele noi,

superioare. Numai cine are o anumită statornicie în observarea experienţelor lăuntrice, numai acela poate vorbi despre ele, aşa încât să-i stimuleze pe semenii săi prin astfel de discuţii.

Exerciţiului descris i s-ar putea alătura unul, în completare. Se va observa, în acelaşi fel, cum un om a avut parte de satisfacerea vreunei dorinţe, de împlinirea unei speranţe. Dacă se folosesc pentru aceasta aceleaşi reguli şi precauţii care au fost date pentru celălalt caz, vom ajunge şi aici la o contemplare spirituală. Vom remarca o formaţiune spirituală cu aspect de flacără, al cărei centru este simţit ca galben, şi care e percepută ca având o margine verzuie.

Printr-o astfel de observare a semenilor omul poate uşor cădea într-o greşeală morală. El poate deveni un om lipsit de iubire. Trebuie să ne străduim prin toate mijloacele posibile ca acest lucru să nu se întâmple. Dacă facem astfel de observaţii, atunci va trebui neapărat să ne situăm la nivelul la care avem certitudinea deplină că *gândurile* sunt lucruri reale. Nu trebuie să ne mai permitem să gândim despre semenii noştri astfel încât gândurile să nu fie compatibile cu cel mai înalt respect faţă de demnitatea şi libertatea umană. Gândul că un om ar putea fi pentru noi numai un obiect de observaţie nu trebuie să ne cuprindă nici o clipă. Mână în mână cu orice observare ocultă asupra naturii umane trebuie să meargă autoeducarea de a aprecia neîngrădit deplina valoare personală a fiecărui om şi de a privi ca pe ceva sfânt, inviolabil de către noi – chiar şi în gânduri şi sentimente – ceea ce trăieşte în om. În faţa a tot ce este omenesc trebuie să ne cuprindă un sentiment de sacră sfială, chiar şi atunci când îl gândim ca amintire.

Deocamdată am arătat numai prin două exemple cum se poate ajunge la iluminare cu privire la natura omenească. Prin acesta a putut fi arătat cel puţin drumul care trebuie parcurs. Cine găseşte liniştea interioară şi calmul interior necesare pentru asemenea observaţii, va trece printr-o mare transformare sufletească. Această transformare va merge curând atât de departe încât îmbogăţirea lăuntrică a fiinţei sale îi va da siguranţă şi calm chiar şi în comportarea sa exterioară. Iar această comportare exterioară transformată se va răsfrânge, la rândul ei, asupra sufletului său. Aşa se va ajuta el pe sine mai departe. El va găsi mijloace şi căi pentru a descoperi tot mai multe din natura umană ascunsă simţurilor exterioare; şi va deveni astfel matur să arunce o privire în raporturile misterioase dintre natura umană şi toate cele ce se află în cosmos. – Iar pe acest drum, omul se apropie tot mai mult de momentul când poate efectua primii paşi în *iniţiere*. Înainte însă de a putea face aceşti paşi, mai este necesar încă ceva. Este vorba despre un lucru de a cărui necesitate discipolul spiritual va fi, poate, cel mai puţin convins deocamdată. Mai târziu se va convinge însă.

Ceea ce trebuie să aducă în mod special cu sine candidatul la iniţiere sunt *curajul* şi *neînfricarea*, dezvoltate într-un anume sens. Discipolul ocult trebuie să caute tocmai ocaziile în care se dezvoltă aceste virtuţi. În disciplina ocultă ele trebuie dezvoltate absolut sistematic. Dar viaţa însăşi este, în această privinţă, o bună disciplină spirituală; poate chiar cea mai bună. Discipolul ocult trebuie să privească în faţă cu calm un pericol, să vrea să biruiască greutăţile fără şovăire; astfel de fapte trebuie el să poată îndeplini. În cazul unui pericol, de pildă, el trebuie să trezească în sine sentimentul: teama nu-mi ajută în nici o privinţă; nici nu e îngăduit să o am; trebuie să mă gândesc numai la ceea ce este de făcut. El trebuie să ajungă atât de departe încât, în situaţii în care altădată era fricos, „teama“ şi „pierderea curajului“, cel puţin în simţirea sa cea mai intimă, să-i fie lucruri imposibile. Prin autoeducaţie în această direcţie, omul dezvoltă în sine forţe foarte precise, care îi vor fi necesare când va trebui să primească iniţierea în tainele superioare. Aşa cum omul fizic are nevoie de energie nervoasă pentru a se folosi de simţurile fizice, la fel şi omul sufletesc are nevoie de acea forţă care se dezvoltă numai în naturile curajoase şi lipsite de frică. – Cel ce pătrunde până la tainele superioare vede lucruri care rămân ascunse omului de rând datorită iluziilor simţurilor. Căci dacă simţurile fizice nu ne permit să vedem adevărurile superioare, tocmai prin aceasta ele

sunt şi binefăcătoarele omului. Simţurile îi ascund lucruri care, câtă vreme este nepregătit, l-ar copleşi, el neputând suporta să le privească. Discipolul ocult trebuie să fie în stare să suporte această privire. El pierde anumite puncte de sprijin din lumea exterioară pe care le datora faptului că era pradă iluziei. Este ca şi cum am atrage cuiva atenţia asupra unui pericol, care îl pândea de multă vreme, dar despre care nu ştia nimic. Înainte nu avea nici o teamă; acum însă, după ce a aflat de pericol, îl cuprinde teama, deşi pericolul nu a devenit mai mare prin faptul că a aflat de existenţa lui.

Forţele lumii sunt distructive şi constructive: destinul fiinţelor exterioare este naşterea şi pieirea. Iniţiatul trebuie să privească în acţiunea acestor forţe, în mersul acestui destin. Vălul, care acoperea ochii spiritului în viaţa obişnuită, trebuie să fie îndepărtat. Dar omul însuşi este întreţesut cu aceste forţe, cu acest destin. În propria sa natură există forţe distructive şi constructive. Şi pe cât de dezvăluite se arată iniţiatului celelalte lucruri, tot atât de dezvăluit i se arată şi propriul său suflet. În faţa unei asemenea cunoaşteri de sine, discipolul ocult nu trebuie să-şi piardă forţa. Şi ea numai atunci nu-i va lipsi, când el aduce cu sine un surplus de forţe. În acest scop discipolul trebuie să înveţe să-şi păstreze liniştea şi siguranţa lăuntrică în situaţiile grele ale vieţii; el trebuie să cultive o mare încredere în puterile bune ale existenţei. Va trebui să se aştepte la faptul că anumite motive de acţiune, care l-au condus până acum, nu-l vor mai conduce. Va trebui să înţeleagă că până acum a făcut şi a gândit unele lucruri numai fiindcă era neştiutor. Astfel de motive, care îl determinaseră până acum, vor disărea. Multe lucruri le-a făcut din vanitate; îşi va da seama cât de nespus de lipsită de valoare este orice vanitate pentru iniţiat. Unele lucruri le-a făcut din lăcomie; îşi va da seama cât de distrugătoare este lăcomia. Va trebui să dezvolte cu totul alte motive de acţiune şi gândire. Şi tocmai în acest scop sunt necesare curajul şi neînfricarea.

Este vorba, mai cu seamă, să cultivăm acest curaj şi această neînfricare în forul cel mai intim al gândirii noastre. Discipolul ocult trebuie să înveţe să nu se descurajeze în faţa unei nereuşite. El trebuie să fie în stare să reflecteze: „vreau să uit că acest lucru iarăşi nu mi-a izbutit; voi încerca din nou, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic". Luptând astfel, ajunge la convingerea că izvorul energiilor din lume, din care poate scoate putere, este nesecat. El tinde mereu spre cele spirituale, care îl vor înălţa şi îl vor susţine ori de câte ori firea sa pământească se va dovedi slabă şi lipsită de putere. Trebuie să fie capabil să trăiască cu faţa îndreptată spre viitor şi să nu se lase tulburat în această strădanie de nici o experienţă a trecutului. – Dacă omul a cucerit până la un anumit grad însuşirile descrise, el este matur să afle *numele adevărate* ale lucrurilor, nume care dau cheia ştiinţei superioare. Căci *iniţierea* constă în a învăţa să numim lucrurile lumii cu numele pe care îl au în spiritul Creatorilor lor divini. În aceste nume ale lor se află tainele lucrurilor. De aceea, iniţiaţii vorbesc o altă limbă decât neiniţiaţii, fiindcă primii folosesc denumirea fiinţelor prin care aceste lucruri au fost făcute. – Atât cât se poate vorbi despre iniţierea însăşi, o vom face în capitolul următor.

INIŢIEREA

Iniţierea este cea mai înaltă treaptă a disciplinei oculte despre care mai pot fi date într-o scriere *indicaţii* care să fie în general înţelese. Comunicările asupra domeniilor care se află dincolo de aceasta sunt greu de înţeles. Dar fiecare om care a pătruns prin pregătire, iluminare şi iniţiere până la tainele inferioare, poate afla drumul şi până la aceste domenii.

Ştiinţa şi capacitatea care se conferă unui om prin iniţiere, ar putea fi dobândite fără aceasta numai într-un viitor foarte îndepărtat – după multe întrupări – pe o cu totul altă cale şi într-o

cu totul altă formă. Cine se iniţiază astăzi face experienţe pe care altfel le-ar face cu mult mai târziu, în cu totul alte împrejurări.

Un om poate afla cu adevărat din tainele existenţei numai atât cât corespunde gradului său de maturitate. Numai datorită acestui fapt există piedici spre treptele înalte ale cunoaşterii şi ale capacităţii. Omul nu trebuie să se folosească de o armă de foc până când nu are experienţă suficientă, pentru ca prin folosirea armei să nu producă nenorociri. – Dacă azi i s-ar conferi cuiva, pur şi simplu, iniţierea, atunci i-ar lipsi experienţa pe care ar dobândi-o în viitor, de-a lungul întrupărilor, când i s-ar împărtăşi, în desfăşurarea normală a evoluţiei sale, misterele corespunzătoare. De aceea, la poarta iniţierii, aceste experienţe trebuie înlocuite cu altceva. Din acest motiv, primele instrucţiuni pe care le primeşte candidatul la iniţiere sunt un înlocuitor al experienţelor viitoare. Sunt aşa numitele „probe“ prin care trebuie să treacă şi care se arată a fi o consecinţă firească a vieţii sufleteşti atunci când exerciţii ca cele descrise în capitolul anterior sunt corect urmate.

Despre aceste „probe“ se vorbeşte adeseori şi în cărţi. Dar e şi firesc să se evoce de obicei idei cu totul false despre natura lor. Pentru că cel care nu a trecut prin pregătire şi iluminare, acela nu a aflat niciodată nimic despre aceste probe. Un asemenea om nici nu le poate descrie în mod adecvat.

Candidatului la iniţiere trebuie să-i devină cunoscute anumite lucruri şi fapte care aparţin lumilor superioare. El le poate însă vedea şi auzi numai atunci când poate să aibă percepţii spirituale cum sunt figurile, culorile, sunetele etc., de care am vorbit când am descris „pregătirea“ şi „iluminarea“.

Prima „probă“ constă în faptul că discipolul învaţă să vadă mai bine decât omul obişnuit aspectul adevărat al calităţilor corporale ale obiectelor fără viaţă, apoi ale plantelor, animalelor şi omului. Prin aceasta nu ne referim însă la ceea ce azi se numeşte cunoaştere ştiinţifică. Deoarece nu este vorba despre ştiinţă, ci despre *vedere*. – De regulă lucrurile se petrec astfel: candidatul la iniţiere învaţă să cunoască modul cum se înfăţişează urechii spirituale şi ochiului spiritual obiectele din natură şi fiinţele vii. Într-un anumit fel, aceste obiecte se înfăţişează atunci contemplatorului dezvăluite, dezgolite. Însuşirile pe care le vedem şi le auzim atunci se ascund ochiului fizic şi urechii fizice. Pentru această vedere sensibilă ele sunt ca acoperite de un văl. Pentru ca acest văl să cadă din faţa candidatului la iniţiere este necesar un proces pe care îl putem numi „proces de ardere spirituală“. Din această cauză, prima probă se numeşte *„proba focului“*.

Pentru mulţi oameni chiar viaţa obişnuită constituie, mai mult sau mai puţin inconştient, un proces de iniţiere prin proba focului. E vorba de acei oameni care trec prin astfel de experienţe bogate, datorită cărora încrederea în sine, curajul şi statornicia cresc în mod sănătos, şi prin care învaţă să suporte cu nobleţe şi mai ales cu linişte şi neînfrântă putere suferinţa, decepţia, nereuşita în ceea ce întreprind. Cel care a făcut experienţe de acest fel, adeseori este deja un iniţiat, chiar dacă nu o ştie în mod lămurit; şi atunci îi lipseşte numai puţin ca să i se deschidă ochii şi urechile spirituale şi să devină clarvăzător. Căci trebuie să reţinem un lucru: prin adevărata „probă a focului“ nu e vorba de a satisface curiozitatea candidatului. Fireşte, el ia cunoştinţă de lucruri extraordinare pe care ceilalţi oameni nici nu le bănuiesc. Dar această luare la cunoştinţă nu este ţinta, ci numai mijlocul spre ţintă. Ţinta este ca, prin cunoaşterea lumilor superioare, candidatul să-şi însuşească o încredere în sine mai mare şi mai adevărată, un curaj superior, o cu totul altă mărinimie şi perseverenţă decât pot fi dobândite, de regulă, în lumea inferioară.

După „proba focului“ fiecare candidat mai poate încă renunţa la continuarea căii iniţierii. El îşi va continua viaţa întărit din punct de vedere fizic şi sufletesc şi va continua iniţierea abia într-o întrupare viitoare. În actuala sa întrupare va fi însă un membru al societăţii omeneşti mai util decât era înainte. În orice situaţie s-ar afla, tăria sa, tactul său, influenţa favorabilă asupra semenilor săi, fermitatea sa vor fi sporit.

Dacă după ce a trecut prin proba focului, candidatului care vrea să continue disciplina ocultă trebuie să i se dezvăluie un anumit sistem de scriere, de genul celor folosite în disciplina ocultă. În aceste sisteme de scriere sunt revelate învăţăturile oculte propriu-zise. Fiindcă ceea ce este într-adevăr „ascuns“ (ocult) în lucruri nu poate fi descris direct, nici prin cuvintele limbii obişnuite, nici prin sistemele obişnuite de scriere. Cei care au învăţat de la iniţiaţi *traduc* învăţăturile ştiinţei oculte în limba obişnuită, cât se poate de bine. Scrierea ocultă se revelează sufletului când acesta a dobândit percepţia spirituală. Căci această scriere stă scrisă tot timpul în lumea spirituală. Nu învăţăm să o citim aşa cum învăţăm să citim o scriere obişnuită. Dimpotrivă, noi creştem în mod corespunzător în cunoaşterea clarvăzătoare şi, în timpul acestei creşteri, se dezvoltă, ca facultate sufletească, puterea care se simte îndemnată să descifreze fenomenele şi fiinţele prezente în lumea spirituală, aşa cum se descifrează caracterele unei scrieri. S-ar putea întâmpla ca această putere şi, împreună cu ea, vieţuirea „probei“ corespunzătoare să se deştepte ca de la sine, odată cu dezvoltarea sufletească progresivă. Totuşi, ajungem mai sigur la ţintă dacă urmăm îndrumările cercetătorilor oculţi experimentaţi, care au îndemânare în descifrarea scrierii oculte.

Semnele scrierii oculte nu sunt arbitrar născocite, ci corespund forţelor care sunt active în univers. Prin aceste semne omul învaţă graiul lucrurilor. Candidatului îşi dă seama în curând că semnele pe care le învaţă corespund figurilor, culorilor, sunetelor etc. pe care a învăţat să le perceapă în cursul pregătirii şi iluminării. Constată că până acum totul nu era decât o silabisire. Abia acum începe să citească în lumea superioară. Tot ceea ce înainte era numai figură, sunet, culoare – izolate – îi apar acum într-o mare interdependenţă. Abia acum dobândeşte adevărata siguranţă în observarea lumilor superioare. Înainte nu putea şti niciodată cu certitudine dacă lucrurile văzute le-a văzut într-adevăr corect. Şi abia acum se poate stabili o înţelegere metodică între candidat şi iniţiat pe tărâmul cunoaşterii superioare. Căci oricum ar fi convieţuirea dintre un iniţiat şi un alt om, iniţiatul nu poate comunica ceva din ştiinţa superioară, sub *formă directă*, ci numai în limbajul de semne amintit.

Prin acest limbaj discipolul ocult face cunoştinţă cu anumite reguli de conduită în viaţă. Ia cunoştinţă de anumite îndatoriri despre care înainte nu ştiuse nimic. După ce a învăţat aceste reguli de conduită, el poate înfăptui lucruri care au o însemnătate pe care niciodată nu o pot avea faptele unui neiniţiat. El acţionează din lumile superioare. Îndrumările pentru astfel de acţiuni pot fi înţelese numai în scrierea amintită.

Trebuie să accentuăm însă că există oameni capabili să execute în mod *inconştient* asemenea acţiuni, cu toate că ei nu au parcurs o disciplină ocultă. Asemenea „binefăcători ai lumii şi ai omenirii“ trec prin viaţă binecuvântând şi ajutând. Din motive pe care nu le amintim aici, lor li s-au conferit daruri care par supranaturale. Ceea ce îi deosebeşte de discipolul ocult este numai faptul că acesta acţionează *conştient*, cu deplină înţelegere a întregului ansamblu. Prin practicarea disciplinei oculte el dobândeşte ceea ce binefăcătorii amintiţi primesc în dar de la Puterile superioare, spre binele lumii. Oamenii cu harul lui Dumnezeu pot fi sincer veneraţi; dar pentru aceasta nu e îngăduit să considerăm munca disciplinei ca inutilă.

După ce discipolul a învăţat amintita scriere de semne, pentru el începe o altă „probă“. Prin ea trebuie să dovedească dacă este capabil sau nu să se mişte liber şi sigur în lumea superioară. În viaţa obişnuită omul este determinat în acţiunile sale de impulsuri exterioare. El face un

lucru sau altul fiindcă împrejurările îi impun o îndatorire sau alta. – Este aproape de prisos să amintim că discipolul spiritual nu trebuie să neglijeze nici una din îndatoririle sale din viaţa obişnuită, *pentru motivul* că trăieşte în lumile superioare. *Nici* o îndatorire într-o lume superioară nu poate constrânge pe cineva să neglijeze nici măcar una din îndatoririle sale în lumea obişnuită. Tatăl rămâne un tată la fel de bun, mama, o mamă tot atât de bună, funcţionarul nu va fi reţinut de la nici o îndatorire şi nici soldatul sau vreun altul, când devin discipoli oculţi. Dimpotrivă, toate calităţile care-l fac pe om destoinic în viaţă, cresc la discipolul spiritual într-o măsură despre care neiniţiatul nu-şi poate face nici o idee. Şi dacă neiniţiatul, adesea, nu observă acest lucru, aceasta se datorează numai faptului că el nu este în stare să-l aprecieze totdeauna just pe iniţiat. Uneori, ceea ce face iniţiatul nu poate fi înţeles numaidecât de neiniţiat. Dar şi aceasta se întâmplă numai în cazuri deosebite.

Pentru cel ajuns pe treapta de iniţiere amintită există îndatoriri, pentru care nu e prezent nici un imbold *exterior*. În îndeplinirea acestor îndatoriri, el nu este determinat de împrejurările exterioare, ci numai de regulile de conduită care i se revelează în limbajul „ascuns". Acum, prin „proba" a doua, el trebuie să arate că, fiind condus de asemenea regulă, el acţionează tot atât de sigur şi de temeinic ca un funcţionar care îşi îndeplineşte bine îndatoririle. – În acest scop, prin disciplina ocultă, candidatul se simte pus în faţa unei sarcini precise. El trebuie să execute o acţiune ca urmare a percepţiilor pe care le are în virtutea celor învăţate pe treptele pregătirii şi iluminării. Iar ceea ce are el de îndeplinit, trebuie să afle prin amintita scriere pe care a învăţat-o. Dacă îşi recunoaşte îndatorirea şi acţionează just, atunci a trecut proba. Candidatul îşi dă seama de reuşită din modificările pe care îndeplinirea îndatoririlor le produce în figurile, culorile şi sunetele percepute cu urechile şi cu ochii spirituali. Pe măsură ce discipolul progresează în disciplina ocultă i se indică absolut exact cum vor arăta, cum vor fi percepute aceste figuri şi altele, după îndeplinirea acţiunii. Şi candidatul trebuie să ştie cum să procedeze pentru a provoca o asemenea modificare. – Această probă este numită „proba de apă", fiindcă atunci când omul acţionează în domeniile superioare îi lipseşte suportul situaţiilor exterioare, la fel cum îi lipseşte sprijinul când se mişcă într-o apă de al cărei fund nu poate da. – Proba trebuie repetată până când candidatul dobândeşte deplină siguranţă.

Şi în această probă este vorba de dobândirea unei însuşiri; şi prin experienţele în lumea superioară, omul îşi dezvoltă în scurt timp această însuşire într-un grad atât de înalt încât la el ar putea ajunge numai după multe întrupări urmând drumul normal al evoluţiei. Iată despre ce este vorba. Pentru a produce în domeniile superioare ale existenţei amintita modificare, candidatul trebuie să urmeze exclusiv cele ce i se arată pe baza percepţiilor sale superioare şi ca urmare a citirii scrierii spirituale. Dacă în timpul acţiunii ar amesteca ceva din dorinţele, părerile sale, dacă numai o clipă n-ar urma legile pe care le-a recunoscut ca juste, ci s-ar conduce după bunul său plac, atunci s-ar întâmpla cu totul altceva decât ar trebui să se întâmple. În acest caz, candidatul ar pierde numaidecât direcţia spre ţinta acţiunii sale şi s-ar instala confuzia. – De aceea, prin această probă se dau omului prilejuri nenumărate pentru a-şi dezvolta *stăpânirea de sine*. Ori tocmai acesta este esenţialul. – Şi această probă poate fi susţinută mai uşor de către aceia care au trecut înainte de iniţiere printr-o viaţă în care şi-au dobândit stăpânirea de sine. Cine a dobândit facultatea de a urma principiile şi idealurile înalte, dispreţuind capriciile personale şi bunul plac, cine înţelege să-şi îndeplinească întotdeauna îndatoririle, chiar şi atunci când înclinaţiile şi simpatiile lui ar vrea să-l abată cu drag de la aceste îndatoriri, acela este deja, *chiar dacă nu o ştie*, un iniţiat în viaţa obişnuită. Şi nu-i mai lipseşte decât puţin ca să treacă proba descrisă. Ba chiar trebuie să spunem că, de obicei, este absolut necesar un anumit grad de iniţiere dobândit deja în viaţă în mod inconştient pentru a putea trece proba a doua. Căci aşa cum multor oameni care nu au învăţat să scrie corect în tinereţe le va fi greu să o facă după ce au ajuns deja la deplină maturitate, tot aşa îi va fi greu omului să-şi dezvolte gradul de *stăpânire de sine* necesar pentru a privi în lumile superioare, dacă nu şi-a însuşit mai dinainte un anumit grad de stăpânire de sine în

viaţa obişnuită. Orice am dori, orice am râvni, orice înclinaţii am avea, lucrurile lumii fizice nu se modifică. În lumile superioare însă, dorinţele, poftele şi înclinările noastre au *înrâurire* asupra lucrurilor. Dacă vrem să acţionăm în mod corespunzător asupra lucrurilor în lumile superioare trebuie să avem o stăpânire deplină asupra noastră, trebuie să ne supunem în mod exclusiv normelor corecte şi să nu ne supunem de loc bunului plac.

O însuşire omenească deosebit de importantă pe această treaptă a iniţierii este *puterea de judecată*, neapărat sănătoasă şi *sigură*. Încă de la primele trepte ale disciplinei trebuie să ne îngrijim de dezvoltarea acestei puteri; iar pe această treaptă trebuie să se dovedească dacă discipolul poate să o mânuiască în aşa fel încât să fie apt pentru adevărata cale a cunoaşterii. El poate progresa numai dacă poate să deosebească iluzia, fantezia sterilă, superstiţia şi tot felul de năluciri de adevărata realitate. Acest lucru este mai greu pe treptele mai înalte ale existenţei decât pe treptele inferioare. Aici, cu privire la lucrurile în discuţie, trebuie să dispară orice prejudecată, orice părere care ne este dragă; şi numai *adevărul* trebuie să ne fie îndreptar. Trebuie să fim pe deplin pregătiţi să renunţăm numaidecât la un gând, la o părere, la o înclinaţie, când gândirea logică ne pretinde aceasta. Certitudine în lumile superioare dobândim doar atunci când nu cruţăm niciodată propria noastră părere.

Oamenii cu o gândire care înclină spre fantastic, spre superstiţie, nu pot face nici un progres pe calea ocultă. Discipolul ocult este chemat să obţină prin eforturi un bun preţios. Orice *îndoială* asupra lumilor superioare dispare. Aceste lumi, cu legile lor, se dezvăluie privirilor sale. Dar el nu poate cuceri acest bun cât timp se lasă amăgit de năluciri şi iluzii. Ar fi rău pentru el dacă fantezia şi prejudecăţile sale s-ar împleti cu înţelegerea sa. Visătorii şi fantaştii sunt tot atât de nepotriviţi pentru calea ocultă ca şi persoanele superstiţioase. Nu putem accentua îndeajuns toate acestea. Căci în visare, în fantastic şi superstiţie pândesc cei mai răi duşmani pe calea cunoaşterii lumilor superioare. Nimeni să nu creadă însă că discipolul va pierde poezia vieţii şi entuziasmul fiindcă deasupra porţii care duce la a doua probă a iniţierii stau cuvintele: „Toate prejudecăţile trebuie să se îndepărteze de tine“ şi fiindcă deasupra porţii care duce la întâia probă a trebuit deja să citească: „Fără o minte sănătoasă toţi paşii tăi sunt zadarnici“.

Dacă în acest fel candidatul a progresat îndeajuns, îl aşteaptă a treia „probă“. La aceasta nu mai desluşeşte nici o ţintă. Acum toate depind de el. El se găseşte într-o situaţie în care nimic nu îl determină la acţiune. Trebuie să găsească drumul din sine însuşi. Aici nu se mai găsesc lucruri sau persoane care să-l îndemne la acţiune. Nimic şi nimeni nu-i poate da acum forţa de care are trebuinţă, decât numai el însuşi. Dacă nu ar afla în sine însuşi această forţă, foarte curând s-ar găsi iarăşi la locul de unde a pornit. Totuşi, trebuie să spunem că numai puţini dintre cei care au trecut probele anterioare nu vor afla aici această forţă. Sau se opresc mai înainte, sau trec şi proba aceasta. Tot ceea ce este necesar aici constă în a te hotărî repede. Căci aici trebuie să-ţi găseşti „Sinea superioară“ în sensul cel mai adevărat al cuvântului. Trebuie să te hotărăşti repede, să asculţi de inspiraţia spiritului în toate lucrurile. Aici nu mai ai timp pentru nici un fel de chibzuire, pentru nici o îndoială, ş.a.m.d. Orice minut de întârziere nu ar dovedi decât că nu suntem îndeajuns de maturi. Ceea ce ne-ar împiedica să dăm ascultare spiritului trebuie biruit cu îndrăzneală. În această situaţie este important să demonstrezi *prezenţă de spirit*. Şi tocmai aceasta este însuşirea a cărei desăvârşită educaţie se are în vedere pe această treaptă de evoluţie. Orice ademenire spre acţiune, chiar şi spre gândire, cu care omul era obişnuit înainte, încetează. Pentru ca omul să nu rămână inactiv, nu e îngăduit *să se piardă pe sine însuşi*. Căci numai în sine însuşi poate găsi el singurul punct fix pe care să se poată sprijini. Nimeni din cei care citesc acest lucru şi nu cunosc problema mai îndeaproape, nu trebuie să simtă antipatie pentru faptul de a te sprijini exclusiv pe tine însuţi. Căci dacă trece această probă, omul ajunge la cea mai mare fericire.

Şi nu mai puţin decât în celelalte cazuri, tot viaţa obişnuită este deja pentru mulţi oameni o şcoală ocultă. Pentru persoanele care sunt în stare să ia repede o hotărâre în problemele vieţii în faţa cărora sunt puse brusc, fără şovăială şi fără să se gândească prea mult, pentru aceştia viaţa însăşi constituie o asemenea disciplină. Situaţiile potrivite sunt acelea în care o acţiune cu şanse de reuşită devine numaidecât imposibilă, dacă omul nu intervine repede. Cine este în stare să intervină repede când se întrevede o nenorocire, când numai câteva clipe de şovăială ar face să se producă nenorocirea, şi cine a transformat o astfel de facultate de decizie într-o însuşire permanentă, acela a dobândit în mod inconştient maturitatea necesară pentru „proba" a treia. Căci aici esenţialul este tocmai dezvoltarea *prezenţei de spirit* necondiţionate. – În şcolile esoterice ea se numeşte *„proba de aer"*, pentru că în ea candidatul nu se poate sprijini nici pe terenul solid al cauzelor exterioare, nici pe ceea ce rezultă din culorile, formele şi celelalte lucruri, pe care le-a cunoscut prin pregătire şi iluminare, ci exclusiv pe sine însuşi.

Dacă discipolul ocult a trecut cu succes această probă i se îngăduie să intre în „templul cunoaşterii superioare". – Asupra acestui lucru nu mai pot fi date mai departe decât cele mai sumare indicaţii. – Ceea ce urmează să fie îndeplinit acum se exprimă adeseori prin cuvintele: discipolul trebuie să depună „jurământul" că nu va „trăda" nimic din învăţăturile oculte. Totuşi expresiile „jurământ" şi „trădare" nu sunt deloc potrivite şi la început chiar induc în eroare. Nu este vorba de nici un „jurământ" în înţelesul obişnuit al cuvântului. Pe această treaptă de evoluţie, omul face propriu-zis o *experienţă*. Discipolul învaţă cum să întrebuinţeze învăţătura ocultă, cum să o pună în slujba omenirii. Abia acum începe omul să înţeleagă lumea în mod corect. Nu este vorba despre o „tăinuire" a adevărurilor superioare, ci mai curând de modul just, de tactul corespunzător de a le reprezenta. Lucrurile asupra cărora învăţăm să „tăcem" sunt cu totul altele. Omul îşi însuşeşte această minunată virtute cu privire la multe lucruri despre care a vorbit mai înainte, mai ales cu privire la felul cum a vorbit. Ar fi un iniţiat rău acela care n-ar pune tainele aflate în slujba lumii, cât mai mult şi cât mai bine cu putinţă. Pe acest tărâm nu există nici o altă piedică în calea comunicării tainelor decât neînţelegerea din partea aceluia care este chemat să le primească. Fireşte, nu este potrivit să se vorbească despre tainele superioare după bunul plac. Dar nimănui nu-i este „interzis" să spună ceva, dacă a ajuns pe treapta de evoluţie descrisă. Nici un om şi nici o fiinţă nu-i impun vreun jurământ în această privinţă. Toate sunt lăsate în sarcina propriei sale răspunderi. Ceea ce învaţă este ca, în orice împrejurare, să afle din el însuşi ceea ce are de făcut. Iar „jurământul" nu înseamnă nimic altceva decât că omul a ajuns matur pentru a putea purta o asemenea răspundere.

Când candidatul a devenit matur pentru cele descrise, atunci primeşte ceea ce, simbolic, se numeşte „băutura uitării". El va fi iniţiat în taina modului de a acţiona fără a se lăsa continuu tulburat de memoria inferioară. Iniţiatul are nevoie de acest lucru. Căci el trebuie să aibă mereu deplină încredere în prezentul nemijlocit. Trebuie să poată nimici vălurile amintirii care se întind în jurul omului în fiecare clipă a vieţii. Dacă judec ceva ce mă întâmpină azi după cele aflate ieri, sunt supus multor greşeli. Fireşte, prin aceasta nu spunem ca omul să se lepede de experienţele dobândite în viaţă. Pe acestea trebuie să le aibă mereu prezente, cât se poate mai bine. Dar, ca iniţiat, trebuie să aibă facultatea de a judeca fiecare experienţă nouă din ea însăşi, să o lase să acţioneze asupra lui, netulburată de nimic din trecut. Trebuie să mă pot aştepta în orice clipă ca oricare lucru sau fiinţă să-mi poată aduce o revelaţie cu totul nouă. Dacă judec cele noi după cele vechi, sunt supus greşelii. Tocmai de aceea amintirea experienţelor trecute îmi este foarte folositoare, fiindcă mă face capabil să *văd* noul. Dacă nu aş avea o anumită experienţă poate că nici nu aş *vedea* însuşirea unui lucru sau a unei fiinţe pe care o întâlnesc. Însă experienţa trebuie să servească tocmai pentru *a vedea* noul, nu pentru a judeca cele noi după cele vechi. În această privinţă, iniţiatul dobândeşte facultăţi cu totul precise. Prin ele i se dezvăluie multe lucruri care rămân ascunse neiniţiatului.

A doua „băutură“ care se dă iniţiatului este „băutura memoriei“. Prin ea iniţiatul dobândeşte facultatea de a avea tainele superioare mereu prezente în spirit. Memoria obişnuită nu ar ajunge pentru aceasta. Trebuie să devenim una cu adevărurile superioare. Nu este de ajuns să le cunoaştem, ci trebuie să le practicăm cu totul *firesc* în acţiunile noastre, tot atât de firesc precum, ca oameni obişnuiţi, mâncăm şi bem. Ele trebuie să devină exerciţiu, obicei, înclinaţie. Nu trebuie să fim nevoiţi să reflectăm în mod obişnuit asupra lor; ele trebuie să se manifeste prin omul însuşi, să curgă prin el asemenea funcţiilor vitale ale organismului său. Astfel, în sens spiritual, omul face din sine însuşi tot mai mult ceea ce a făcut din el natura în sens fizic.

ASPECTE PRACTICE

Când omul îşi educă sentimentele, gândurile şi dispoziţiile sufleteşti în felul descris în capitolele despre pregătire, iluminare şi iniţiere, el realizează în sufletul şi în spiritul său o structurare asemănătoare aceleia pe care a realizat-o natura în corpul său fizic. Înainte de această educare, sufletul şi spiritul sunt mase nestructurate. Clarvăzătorul le percepe sub forma unor vârtejuri ca de ceaţă care se întrepătrund şi care sunt percepute licărind slab, îndeosebi în culorile roşiatic şi roşiatic-brun sau chiar roşiatic-galben; după educare, sufletul şi spiritul încep să strălucească spiritual asemenea culorilor gălbui-verde, verzui-albastru, având o structură regulată. Omul ajunge la această structură regulată şi, prin ea, la cunoaşterea superioară când stabileşte în sentimentele, gândurile şi dispoziţiile sale sufleteşti o ordine asemănătoare aceleia pe care natura a stabilit-o în funcţiile sale corporale, astfel încât el poate vedea, auzi, mistui, respira, vorbi ş.a.m.d. – Discipolul ocult învaţă treptat să respire, să vadă ş.a.m.d. cu sufletul, să audă, să vorbească etc., cu spiritul.

În cele ce urmează vom expune mai amănunţit câteva puncte de vedere *practice* care fac parte din educarea superioară a sufletului şi a spiritului. Sunt consideraţii practice pe care, în fond, le poate urma oricine, fără să ţină seama de alte reguli, şi prin aplicarea cărora omul parcurge o bună parte din calea ştiinţei oculte.

Trebuie să ne străduim spre o deosebită educare a *răbdării*. Orice impuls de nerăbdare acţionează paralizând, chiar omorând facultăţile superioare latente din om. Să nu pretindem să ni se deschidă de azi pe mâine priviri nemărginite în lumile superioare. Căci mai ales atunci, nu le vom avea; mulţumirea pentru cele mai mici rezultate, liniştea şi calmul trebuie să pună tot mai mult stăpânire pe suflet. – E de înţeles că discipolul aşteaptă cu nerăbdare rezultatele. Cu toate acestea, el nu obţine nimic câtă vreme nu stăpâneşte această nerăbdare. De asemenea, nu foloseşte la nimic dacă el combate această nerăbdare doar în sensul obişnuit al cuvântului. Atunci nerăbdarea devine cu atât mai mare. Ne amăgim doar, iar aceasta stăruie cu atât mai puternic în adâncurile sufletului. Vom ajunge la rezultate numai dacă ne dedicăm mereu unui gând absolut precis şi ni-l însuşim pe deplin. Acest gând este: „Trebuie să fac totul pentru educarea mea sufletească şi spirituală; dar *voi aştepta*, liniştit de tot, până când puterile superioare mă vor găsi demn de iluminare sigură“. Când acest gând devine în om atât de puternic încât se transformă într-o trăsătură de caracter, suntem pe drumul cel bun. Această trăsătură de caracter se imprimă apoi chiar şi în exterior. Privirea devine liniştită, mişcările sigure, hotărârile precise şi tot ce se numeşte nervozitate îl părăseşte treptat pe om. În legătură cu această etapă, trebuie luate în consideraţie reguli mici şi în aparenţă neînsemnate. De pildă, cineva ne jigneşte. Înaintea educaţiei noastre oculte ne îndreptam sentimentul împotriva jignitorului. Supărarea clocotea în interiorul nostru. În discipolul ocult însă, într-o astfel de ocazie, se iveşte numaidecât gândul: „O asemenea jignire nu schimbă întru nimic valoarea mea“; şi apoi, liniştit şi calm, face ceea ce este de făcut împotriva jignirii, dar nimic din

supărare. Fireşte, nu este vorba să acceptăm pur şi simplu orice insultă, ci, atunci când cerem socoteală pentru insulta adusă propriei noastre persoane, să procedăm tot atât de liniştit şi sigur cum am face-o dacă ar fi fost insultat un altul, pentru care am fi fost în drept să cerem socoteală celui care a insultat. – Mereu trebuie să avem în vedere că disciplina ocultă nu se desfăşoară în procese grosolane exterioare, ci în subtile şi tăcute transformări ale sentimentelor şi gândurilor.

Răbdarea acţionează atrăgând spre noi comorile ştiinţei superioare. Nerăbdarea acţionează respingându-le. În grabă şi nelinişte nu putem dobândi nimic în domeniile superioare ale existenţei. Înainte de toate *dorinţa* şi *pofta* trebuie să tacă. Acestea sunt însuşiri ale sufletului, din faţa cărora se retrage cu sfială orice cunoaştere superioară. Oricât de valoroasă ar fi cunoaşterea superioară, nu este îngăduit să o râvnim dacă vrem să vină la noi. Cine vrea să o aibă din motive egoiste, nu o va dobândi niciodată. – Şi aceasta cere, înainte de toate, să fim *sinceri* faţă de noi înşine, în străfundurile sufletului nostru. Nu este îngăduit să ne amăgim cu nimic în privinţa noastră. Trebuie să privim în faţă, cu sinceritate lăuntrică propriile noastre greşeli, slăbiciuni şi incapacităţi. – În clipele în care scuzi faţă de tine însuţi vreuna din slăbiciunile tale, ţi-ai pus o piatră pe calea care trebuie să te ducă înainte. Asemenea pietre le poţi înlătura numai prin cunoaştere de sine. Există *un singur* drum pentru a te dezbăra de greşelile şi slăbiciunile tale, şi acesta este: a le recunoaşte cu adevărat. În sufletul omenesc totul se găseşte în stare latentă şi poate fi trezit. Omul îşi poate îmbunătăţi chiar şi intelectul şi raţiunea, dacă va căuta în linişte şi calm să-şi explice de ce este slab în această privinţă. Asemenea cunoaştere de sine, fireşte, este grea, căci ispita de a ne amăgi cu privire la noi înşine este nemăsurat de mare. Cine se obişnuieşte să fie sincer faţă de sine însuşi îşi deschide porţile spre înţelegerea superioară.

La discipolul ocult trebuie să dispară orice curiozitate. Pe cât îi va fi cu putinţă, el trebuie să se dezobişnuiască de a pune întrebări privitoare la lucruri pe care vrea să le cunoască numai pentru satisfacerea setei sale personale de cunoaştere. El trebuie să se întrebe numai despre ceea ce îi poate folosi la perfecţionarea fiinţei sale în slujba evoluţiei. Aceasta însă nu trebuie să-i paralizeze în nici un fel bucuria, dăruirea faţă de cunoaştere. Să asculte cu veneraţie toate câte slujesc acestui scop şi să caute orice împrejurare care îi prilejuieşte asemenea veneraţie.

În instruirea ocultă este deosebit de necesară educarea *dorinţelor*. Fireşte nu este vorba să devenim lipsiţi de dorinţe. Căci tot ce voim să realizăm, trebuie să şi dorim. Şi o dorinţă se va împlini întotdeauna, dacă în dosul ei stă o forţă cu totul deosebită. Această forţă vine din *cunoaşterea corectă*. „Să nu doreşti ceva dintr-un domeniu, până când nu ai cunoscut ceea ce este just în acel domeniu“, iată una din regulile de aur pentru discipolul ocult. Înţeleptul învaţă să cunoască mai întâi legile lumii, apoi dorinţele sale se transformă în forţe care se realizează. – Dăm aici un exemplu lămuritor. De bună seamă, mulţi ar dori să afle prin proprie contemplare ceva din viaţa lor de dinainte de naştere. O asemenea dorinţă este cu totul fără rost şi fără rezultat câtă vreme cel în cauză nu şi-a însuşit, prin studierea ştiinţei spirituale, *cunoaşterea* legilor care stau la temelia celor veşnice, şi anume în caracterul lor cel mai subtil şi cel mai intim. Dacă însă şi-a însuşit într-adevăr această cunoaştere şi vrea *apoi* să ajungă mai departe, el o va face ajutat de dorinţa sa înnobilată şi purificată.

De asemenea, nu foloseşte la nimic să zici: da, vreau să cunosc viaţa mea trecută şi tocmai în acest scop vreau să învăţ. Dimpotrivă, trebuie să fii în stare să renunţi cu totul la această dorinţă, să o excluzi şi să înveţi deocamdată fără această intenţie. Trebuie să dezvolţi bucuria şi devotamentul faţă de cele învăţate, fără amintita intenţie. Căci numai astfel învăţăm să nutrim în aşa fel dorinţa amintită încât ea să atragă după sine şi împlinirea ei.

*

Dacă sunt *furios* sau mă *supăr*, atunci înalţ în jurul meu un zid în lumea sufletească, iar forţele care trebuie să-mi dezvolte ochii sufleteşti nu pătrund până la mine. Dacă se supără pe mine un om, el trimite un curent sufletesc în lumea sufletelor. Nu pot vedea acest curent câtă vreme sunt capabil încă să mă supăr. Supărarea mea mi-l ascunde. Dar nici nu trebuie să cred că voi vedea imediat fenomene sufleteşti (astrale) dacă nu mă mai voi supăra. Căci pentru aceasta este necesar să se dezvolte întâi în mine un ochi sufletesc. Şi germenele unui astfel de ochi se află în orice om. Acesta rămâne inactiv câtă vreme omul e capabil încă să se supere. Dar acest ochi nu este imediat activ dacă ne-am luptat puţin cu supărarea. Dimpotrivă trebuie să continuăm lupta împotriva supărării, să continuăm mereu cu răbdare; într-o zi vom constata că acest ochi sufletesc s-a dezvoltat. Dealtfel nu numai supărarea trebuie combătută în astfel de scopuri. Mulţi vor deveni nerăbdători sau descurajaţi fiindcă au combătut ani de-a rândul unele însuşiri ale sufletului, iar clarvederea totuşi nu a apărut. Ei şi-au educat de fapt numai unele însuşiri, iar pe altele le-au lăsat să crească în dezordine. Darul clarvederii apare abia atunci când sunt reprimate toate acele însuşiri care nu lasă să se ivească însuşirile corespunzătoare care dormitează. De fapt începuturi ale vederii (sau auzirii) se instalează deja mai devreme; ele sunt însă plăntuţe gingaşe care pot fi uşor supuse oricăror erori posibile şi care pier uşor dacă nu sunt protejate şi îngrijite cu grijă.

Dintre însuşirile care trebuie combătute, la fel ca mânia şi enervarea, fac parte, de exemplu: frica, superstiţia şi prejudecăţile, vanitatea şi ambiţia, curiozitatea şi comunicativitatea inutilă, obiceiul de a face deosebire între oameni în mod exterior după rang, sex, rasă etc. În epoca noastră se înţelege greu că combaterea unor atari însuşiri ar avea vreo legătură cu sporirea facultăţii de cunoaştere. Dar fiecare om de ştiinţă spirituală ştie că ea depinde mult mai mult de astfel de însuşiri, decât de dezvoltarea inteligenţei sau de practicarea unor exerciţii artificiale. Uşor s-ar putea naşte o înţelegere greşită, mai ales dacă unii ar crede că, deoarece li se cere să fie fără teamă, trebuie să devină foarte îndrăzneţi, iar prin faptul că li se cere să combată prejudecăţile legate de starea socială, rasă etc., nu vor mai fi în stare să vadă deosebirile dintre oameni. Înveţi mai uşor să cunoşti corect abia după ce nu mai eşti prizonierul prejudecăţilor. Chiar şi în înţelesul obişnuit al cuvântului este adevărat că frica de un anumit lucru mă împiedică să judec limpede, că prejudecăţile rasiale mă împiedică să privesc în sufletul unui om. Discipolul ocult trebuie să-şi dezvolte cu multă fineţe şi precizie acest simţ obişnuit.

Tot ceea ce omul spune fără să se fi clarificat temeinic în gândirea sa, este o piatră pusă în calea educaţiei sale oculte. În această privinţă trebuie luat în considerare un fapt pe care îl putem explica aici numai printr-un exemplu. Dacă de pildă cineva îmi spune ceva la care eu trebuie să replic, va trebui să mă străduiesc să dau mai multă atenţie părerii, sentimentului şi chiar prejudecăţilor lui, decât celor ce am eu de spus în acel moment la problema în discuţie. Prin aceasta e indicată dezvoltarea unui tact subtil, căreia discipolul ocult trebuie să i se dedice cu grijă. Trebuie să-şi însuşească puterea de a aprecia efectul pe care îl va avea asupra celuilalt părerea pe care i-o opune. Aceasta nu înseamnă să nu ne spunem părerea. Despre acest lucru nu poate fi vorba nici pe departe. Dar trebuie să-l ascultăm cât se poate mai bine pe celălalt şi din spusele lui să creăm apoi forma răspunsului nostru. Într-un asemenea caz, în discipolul spiritual se iveşte întotdeauna *un* gând; discipolul se găseşte pe calea cea bună dacă acest gând trăieşte în el în aşa fel încât devine o trăsătură de caracter. Gândul este următorul: „Nu este important că eu am altă părere decât celălalt, ci important este ca eu să contribui cu ceva pentru ca celălalt să afle ce este just din părerea sa". Prin astfel de gânduri şi altele asemănătoare, caracterul şi modul de acţiune al discipolului ocult capătă pecetea *blândeţii*, care este unul din principalele mijloace ale întregii discipline oculte. *Asprimea* alungă din jurul tău formaţiunile sufleteşti care trebuie să îţi trezească ochii sufleteşti; blândeţea înlătură piedicile şi îţi deschide organele superioare.

Şi cu *blândeţea* se va dezvolta curând în suflet o altă trăsătură: *receptivitatea* liniştită pentru toate subtilităţile vieţii sufleteşti din jurul tău, în timp ce frământările propriului suflet *au amuţit* cu desăvârşire. Când un om a ajuns până aici, impulsurile sufleteşti din jurul său acţionează în aşa fel asupra lui, încât sufletul său creşte şi, crescând, se structurează aşa cum planta se dezvoltă în lumina soarelui. Blândeţea şi tăcerea într-un spirit de adevărată răbdare deschid sufletul pentru lumea sufletească, iar spiritul, pentru împărăţia spiritelor. – „Stăruie în linişte şi în izolare, închide-ţi simţurile faţă de cele ce ţi-au împărtăşit ele înaintea discipolatului tău spiritual, redu la tăcere toate gândurile care vălureau încolo şi încoace în tine după vechile tale obiceiuri, fii cu totul liniştit şi tăcut în interiorul tău şi aşteaptă cu răbdare; atunci, lumi superioare încep să dezvolte ochii sufletului tău şi urechile spiritului tău. Nu trebuie să te aştepţi să vezi şi să auzi de îndată în lumea sufletelor şi a spiritelor. Căci ceea ce faci nu contribuie decât la dezvoltarea simţurilor tale superioare. Vei vedea sufleteşte şi vei auzi spiritual abia atunci când vei fi dezvoltat aceste simţuri superioare. După ce vei fi stăruit astfel un anumit timp în linişte şi izolare, du-te la ocupaţiile tale zilnice obişnuite, dar însuşeşte-ţi mai întâi adânc următorul gând: mi se va întâmpla odată ceea ce trebuie să mi se întâmple, dacă voi fi matur pentru aceasta. Abţine-te cu stricteţe să-ţi atragi în mod arbitrar ceva din forţele superioare“. Acestea sunt îndrumări pe care le primeşte fiecare discipol ocult la începutul căii de la învăţătorul său. Dacă le respectă, el se desăvârşeşte. Dacă nu le respectă, orice muncă va fi zadarnică. Ele sunt grele numai pentru acela care nu are răbdare şi perseverenţă. Nu există alte piedici decât acelea pe care omul *însuşi* şi le pune în cale, şi pe care oricine le poate ocoli, dacă într-adevăr vrea. Acest lucru trebuie accentuat mereu deoarece mulţi îşi formează o idee cu totul greşită despre dificultăţile căii oculte. Într-o anumită privinţă este mai uşor să parcurgi primele trepte ale acestei căi decât să faci faţă greutăţilor cotidiene ale vieţii fără a urma disciplina ocultă. – În afară de aceasta, aici am dat numai astfel de exerciţii, care nu sunt însoţite de nici un pericol pentru sănătatea corporală şi sufletească a omului. Există desigur şi alte căi care duc mai repede la ţintă; dar cele descrise aici nu au nimic comun cu aceste căi, fiindcă acelea pot avea anumite efecte asupra omului, pe care un adevărat cercetător ocult experimentat le evită. Şi deoarece se prezintă mereu în public fragmente din aceste căi, trebuie să atragem atenţia cu toată seriozitatea asupra pericolului pe care îl prezintă urmarea lor. Din motive ce pot fi înţelese numai de către iniţiaţi, *aceste* căi nu pot fi date publicităţii niciodată sub forma lor adevărată. Iar fragmentele care apar ici şi colo nu pot duce la nimic bun, ci numai la ruinarea sănătăţii, a fericirii şi a păcii sufleteşti. Cine nu vrea să se încredinţeze unor puteri cu totul întunecate, despre a căror natură şi origine adevărată nu poate şti nimic, acela să evite astfel de căi [6].

6. În cartea fundamentală a lui Rudolf Steiner ***Ştiinţa ocultă în rezumat. Evoluţia lumii şi a omului*** şi în multe alte cărţi şi cicluri de conferinţe sunt descrise puterile întunecate amintite aici. (n.trad.)

Se poate spune câte ceva despre mediul în care e bine să se practice exerciţiile disciplinei oculte. Căci mediul are o oarecare importanţă. Totuşi, lucrurile se prezintă diferit aproape pentru fiecare om. Cine face exerciţiile într-un mediu îmbibat de interese egoiste, de exemplu de lupta modernă pentru existenţă, acela trebuie să fie conştient că aceste interese nu rămân fără înrâurire asupra dezvoltării organelor sale sufleteşti. Ce e drept, legile interioare ale acestor organe sunt atât de puternice încât această înrâurire nu poate fi prea vătămătoare. După cum crinul nu se preface în scaiete într-un mediu oricât de impropriu, tot astfel nici ochiul sufletesc nu se poate dezvolta devenind altceva decât organul pentru care e destinat, chiar şi atunci când acţionează asupra lui interesele egoiste ale oraşelor moderne. În orice caz este bine ca, din când în când, discipolul ocult să se înconjoare de pacea tăcută, de măreţia şi de farmecul naturii. Deosebit de favorizat este acela care poate urma disciplina ocultă în lumea verde a plantelor sau între munţii însoriţi, în mijlocul vieţii simple. Într-o astfel de ambianţă organele interioare se dezvoltă într-o armonie care niciodată nu poate lua naştere

într-un oraş modern. O situaţie ceva mai bună decât a orăşanului o are şi acela care, cel puţin în timpul copilăriei, a respirat aerul pădurilor de brazi, a privit munţii înzăpeziţi şi a observat viaţa liniştită a animalelor de pădure şi a insectelor. Dar nici unul dintre cei cărora le e dat să trăiască în oraşe, să nu neglijeze să dea ca hrană organelor sale sufleteşti şi spirituale în formare, învăţăturile inspirate ale cercetării spirituale. Omul ai cărui ochi nu pot urmări în fiecare primăvară, zi de zi, verdele pădurilor, ar trebui să îi ofere inimii sale învăţăturile sublime din Bhagavad Gita [6], Evanghelia lui Ioan, Thomas de Kempis [7] şi descrierile rezultatelor ştiinţei spirituale. Multe căi duc spre culmea cunoaşterii; o alegere justă însă este neapărat necesară. – Despre asemenea căi, iniţiatul în ştiinţa ocultă poate spune multe lucruri care par stranii neiniţiaţilor. Se poate, de pildă, ca cineva să fi înaintat mult pe calea ocultă. El se poate afla chiar înaintea deschiderii ochilor sufleteşti şi a urechilor spirituale; şi atunci are norocul să facă o călătorie pe marea liniştită sau, poate, chiar pe o mare agitată; un văl cade de pe ochii săi sufleteşti: el devine dintr-odată clarvăzător. – Un altul a ajuns şi el atât de departe încât nu trebuie decât să-i cadă vălul de pe ochii sufletului; aceasta se întâmplă printr-o puternică lovitură a destinului. Asupra altui om această lovitură ar fi avut drept urmare paralizarea forţelor sale, subminarea energiei sale; pentru discipolul ocult, ea devine prilej de iluminare. – Un al treilea stăruie răbdător; a stăruit ani de-a rândul, fără vreun rezultat vizibil. Stând tăcut în odaia liniştită, deodată se face lumină spirituală în jurul său; pereţii dispar, devin transparenţi sufleteşte şi o lume nouă se deschide în faţa ochiului său care vede, sau răsună în urechea sa spirituală care a început să audă.

CONDIŢIILE DISCIPLINEI OCULTE

Condiţiile ce trebuie îndeplinite pentru a începe instrucţia şi educaţia ocultă nu sunt stabilite de cineva în chip arbitrar. Ele rezultă din natura ştiinţei oculte. După cum nimeni nu poate deveni pictor dacă nu vrea să pună mâna pe penel, tot aşa nimeni nu poate primi o educaţie ocultă fără să îndeplinească condiţiile pe care învăţătorul ocult le prezintă ca cerinţe necesare. În fond, învăţătorul ocult nu poate da decât sfaturi. Şi în felul acesta trebuie primite toate câte ni le spune el. El a parcurs căile pregătitoare pentru cunoaşterea lumilor superioare. El ştie din experienţă ce este necesar. Depinde numai de *libera voinţă* a fiecăruia, dacă vrea sau nu să urmeze aceleaşi căi. Dacă cineva ar cere unui învăţător să-i împărtăşească exerciţiile antrenamentului ocult, fără să vrea să îndeplinească condiţiile, o asemenea atitudine ar semăna întru totul cu următoarea: învaţă-mă să pictez, dar scuteşte-mă de a atinge penelul. – Învăţătorul spiritual nu poate oferi nimic, dacă nu-i vine în întâmpinare libera voinţă a primitorului. Trebuie să accentuăm însă că nu ajunge dorinţa obişnuită pentru cunoaşterea superioară. Această dorinţă, fireşte, o vor avea mulţi. Cine are *numai* această dorinţă, fără a vrea să îndeplinească condiţiile speciale ale disciplinei oculte, acela, deocamdată, nu va putea ajunge la nici un rezultat. Să reflecteze asupra acestui lucru cei care se plâng că disciplina ocultă nu este uşoară. Cine nu poate sau nu vrea să îndeplinească condiţiile sale severe, acela *trebuie* să renunţe *deocamdată* la disciplina ocultă. De fapt condiţiile sunt *severe*, dar nu *dure*, deoarece împlinirea lor nu numai că poate, ci chiar trebuie să fie un act liber.

Pentru cel care nu se gândeşte la acest lucru, cerinţele disciplinei oculte pot uşor să pară o constrângere a sufletului sau a conştiinţei. Căci disciplina se întemeiază de fapt pe o dezvoltare a vieţii *interioare*; prin urmare, învăţătorul ocult trebuie să dea îndrumări care se referă la această viaţă lăuntrică. Dar nu poate fi considerat drept constrângere ceea ce se cere a fi o urmare a unei decizii libere. – Dacă cineva ar pretinde învăţătorului: împărtăşeşte-mi tainele tale, dar lasă-mă să rămân la senzaţiile, sentimentele şi ideile mele obişnuite, i-ar cere ceva cu totul imposibil. El n-ar vrea atunci decât să-şi satisfacă curiozitatea, setea de cunoaştere. Însă cu o astfel de mentalitate cunoaşterea ocultă nu poate fi dobândită niciodată.

Vor fi expuse acum, pe rând, condiţiile pentru discipolul ocult. Trebuie accentuat că pentru nici una din aceste condiţii nu se cere o îndeplinire *totală*, ci numai *străduinţa* după o asemenea îndeplinire. Nimeni nu poate îndeplini *în întregime* aceste condiţii; dar fiecare poate porni pe drumul îndeplinirii lor. Esenţialul îl constituie voinţa, convingerea de a porni pe această cale.

Întâia condiţie este: să ne îndreptăm atenţia spre promovarea *sănătăţii* corporale şi spirituale. Fireşte, cât de sănătos este un om nu depinde în primul rând de el. A năzui însă la promovarea acestei direcţii, poate fiecare. Numai dintr-un om sănătos poate izvorî o cunoaştere sănătoasă. Disciplina ocultă nu respinge pe omul bolnav, dar ea trebuie să ceară ca discipolul să aibă voinţa de a trăi sănătos. – În această privinţă omul trebuie să ajungă la cea mai mare independenţă. Sfaturile bune pe care ni le dau alţii, cel mai adesea fără să le cerem, sunt de obicei cu totul de prisos. Fiecare trebuie să se străduiească să aibă grijă singur de el însuşi. – În domeniul fizic nu este vorba de altceva decât, mai ales, să ne ferim de influenţele vătămătoare. Adeseori, pentru îndeplinirea îndatoririlor noastre, trebuie să ne impunem lucruri care nu sunt favorabile sănătăţii. Omul trebuie să înţeleagă că în anumite cazuri trebuie să pună datoria mai presus de grija pentru sănătate. Dar câte lucruri nu pot fi evitate cu o oarecare bunăvoinţă! Datoria, în multe cazuri, trebuie să stea mai presus decât sănătatea, adeseori mai presus decât viaţa; *plăcerea* însă, *niciodată*. Pentru el, plăcerea trebuie să fie numai un *mijloc* în slujba sănătăţii şi vieţii sale. Şi în această privinţă este absolut necesar să fim cu desăvârşire cinstiţi şi sinceri cu noi înşine. Nu foloseşte la nimic să duci o viaţă ascetică, dacă ea izvorăşte din motive asemănătoare cu ale altor plăceri. Cineva poate găsi satisfacţie în ascetism, tot aşa cum altul găseşte în a bea vin. El nu poate spera însă ca acest fel de ascetism să-i folosească cu ceva la cunoaşterea superioară. – Mulţi pun pe seama condiţiilor lor de viaţă tot ce, în aparenţă, îi împiedică să progreseze în această direcţie. Ei spun: „În condiţiile de viaţă în care mă găsesc nu mă pot dezvolta". Pentru mulţi, în alte privinţe, poate ar fi de dorit să-şi schimbe condiţiile de viaţă; în scopul practicării disciplinei oculte, nu e necesar nimănui să facă aceasta. În acest scop trebuie să facem pentru sănătatea noastră trupească şi sufletească, atât cât e posibil în situaţia în care ne găsim. Orice muncă poate servi întregii omeniri; şi este mult mai măreţ din partea sufletului omenesc să înţeleagă cât e de necesară pentru omenire o muncă neînsemnată, poate chiar urâtă, decât să creadă: „această muncă este prea urâtă pentru mine, eu am o altă chemare". – Deosebit de importantă pentru discipolul ocult este străduinţa după deplina sănătate spirituală. O viaţă de sentiment şi de gândire nesănătoasă ne abate întotdeauna de la calea care duce spre cunoştinţele superioare. Gândirea clară, liniştită, percepţia şi simţirea sigură, constituie baza. Nimic să nu stea mai departe de discipolul ocult decât înclinaţia spre fantastic, spre nerăbdare, spre nervozitate, exaltare, fanatism. Să-şi însuşească o privire sănătoasă asupra tuturor împrejurărilor vieţii; să se orienteze sigur în viaţă; cu calm, să lase lucrurile să-i vorbească şi să acţioneze asupra lui. Să se străduiască să facă faţă cerinţelor vieţii pretutindeni unde e necesar. În judecăţile şi sentimentele sale să evite orice exagerare şi unilateralitate. Dacă discipolul ocult nu ar îndeplini această condiţie, în loc să ajungă în lumi superioare, ar ajunge în lumea propriilor sale închipuiri; la el, în locul adevărului, ar conta părerile sale favorite. E mai bine pentru discipolul ocult să fie „chibzuit" decât exaltat şi fantast.

A doua condiţie este ca discipolul să se simtă *parte* a întregii vieţi. Îndeplinirea acestei condiţii cuprinde multe. Dar fiecare om o poate îndeplini numai în felul său. Dacă sunt educator şi elevul meu nu corespunde aşteptărilor mele, sentimentul meu să nu se îndrepte, mai întâi, împotriva elevului, ci împotriva mea însumi. Trebuie să mă simt în aşa măsură una cu elevul meu, încât să mă întreb: „oare insuficienţele elevului nu sunt urmările propriei mele fapte?". În loc să-mi îndrept sentimentul împotriva lui, voi reflecta mai curând cum să mă comport eu însumi, pentru ca în viitor elevul să poată corespunde mai bine cerinţelor mele. Pornind de la o astfel de mentalitate, întregul mod de gândire al omului se schimbă treptat.

Faptul este valabil atât în lucrurile mici cât şi în lucrurile mari. Fără o astfel de dispoziţie de a vedea lucrurile, voi considera pe un criminal altfel decât din această dispoziţie. Nu-l voi judeca, ci îmi voi spune: „Eu nu sunt decât un om, asemeni lui. *Poate* că numai prin educaţia pe care am primit-o, datorită împrejurărilor, am fost ferit de o soartă ca a lui“. Voi ajunge atunci, fără îndoială, şi la gândul că acest frate-om ar fi devenit altul, dacă dascălii care s-au ostenit cu mine s-ar fi ocupat şi de el. Mă voi gândi că mie mi s-a dat ceva de care el a fost lipsit, că binele de care am eu parte îl datorez tocmai împrejurării că lui nu i-a fost dat. Atunci nu va fi departe de mine gândul că eu sunt numai o parte din omenirea întreagă, şi că sunt *solidar* şi *responsabil* pentru toate câte se întâmplă. Nu vrem să spunem că un asemenea gând ar trebui numaidecât transpus în fapte agitatoare. Trebuie însă cultivat, în tăcere, în suflet. El se va exprima apoi treptat şi în purtarea exterioară a omului. Şi în astfel de lucruri fiecare poate începe reforma numai de la sine însuşi. Nu e de nici un folos să formulăm, pentru omenire, cerinţe cu caracter general, în spiritul unor asemenea idei. Cum ar trebui să fie oamenii – despre aceasta putem să ne formăm uşor o părere; discipolul ocult însă lucrează în adâncime şi nu la suprafaţă. De aceea ar fi cu totul greşit ca cerinţele învăţătorului ocult, indicate aici, să fie puse în legătură cu oarecari cerinţe exterioare sau poate chiar politice, cu care disciplina spirituală nu poate avea nimic de a face. De regulă, agitatorii politici „ştiu“ ce trebuie să „pretindă“ celorlalţi oameni; despre pretenţii faţă de ei înşişi vorbesc mai puţin.

A treia condiţie pentru educaţia ocultă stă în legătură directă cu cele de mai sus. Discipolul trebuie să lupte să se ridice la concepţia că gândurile şi sentimentele sale au pentru lume o însemnătate egală cu cea a faptelor sale. Trebuie să ajung să recunosc că a-l urî pe semenul meu este tot atât de vătămător ca atunci când îl lovesc. Astfel, voi ajunge să ştiu că desăvârşindu-mă nu fac ceva numai pentru mine, ci şi pentru lume. De pe urma sentimentelor şi gândurilor mele curate, lumea are foloase la fel ca de pe urma purtărilor mele bune. Câtă vreme nu pot crede în această importanţă universală a vieţii mele lăuntrice, nu sunt apt pentru a fi discipol ocult. Abia atunci sunt pătruns de credinţa corectă a însemnătăţii pe care o are interioritatea mea, sufletul meu, când lucrez asupra lui ca şi cum ar fi cel puţin tot atât de real ca lucrurile exterioare. Trebuie să admit că sentimentul meu are un efect aşa cum are şi fapta mâinilor mele.

Prin cele de mai sus am exprimat, de fapt, condiţia a patra: însuşirea ideii că fiinţa adevărată a omului nu se află în cele exterioare, ci în cele interioare. Cine se consideră numai un produs al lumii exterioare, un rezultat al lumii fizice, acela nu poate ajunge la nimic în disciplina ocultă. A te simţi o fiinţă sufletesc-spirituală, constituie baza unei asemenea discipline. Cine ajunge până la asemenea sentimente, va fi în stare apoi să deosebească îndatorirea lăuntrică de succesul exterior. El învaţă să înţeleagă că una nu poate fi măsurată direct cu cealaltă. Discipolul ocult trebuie să găsească adevărata cumpănă între prescripţiile exterioare ale vieţii şi ceea ce recunoaşte ca just pentru conduita sa. Să nu impună celor din jur ceva pentru care aceştia nu pot avea nici o înţelegere; dar totodată să fie şi absolut liber de dorinţa de a face numai ceea ce poate fi recunoscut de cei din jur. Recunoaşterea adevărurilor sale, trebuie să o caute exclusiv în vocea sufletului său cinstit, care se străduieşte spre cunoaştere. Dar să *înveţe* cât se poate de mult de la cei din jurul său, pentru a afla tot ce îi formează şi tot ce este de folos. Astfel va dezvolta în sine ceea ce în ştiinţa ocultă se numeşte „cumpăna spirituală“. Pe un taler al acesteia stă o „inimă deschisă“ pentru trebuinţele lumii exterioare, pe celălalt, „tărie lăuntrică şi perseverenţă neclintită“.

Cu acestea am indicat condiţia a cincea: *statornicia* în îndeplinirea unei hotărâri odată luate. Nimic nu trebuie să-l abată pe discipol de la o hotărâre luată, decât numai constatarea că se află în eroare. Fiecare hotărâre luată este o forţă care, chiar şi atunci când nu produce nemijlocit efectul dorit, acţionează totuşi în felul ei. Succesul este hotărâtor numai când acţiunea este întreprinsă din poftă nestăpânită. Dar toate acţiunile săvârşite din poftă, sunt fără

valoare în faţa lumii superioare. Numai *iubirea* pentru acţiune decide aici. Din această *iubire* trebuie să se dezvolte toate impulsurile care îl îndeamnă pe discipolul ocult la acţiune. Şi atunci el nici nu va osteni să transpună mereu o hotărâre în faptă, oricâte insuccese ar avea. Ajunge astfel să nu aştepte mai întâi urmările *exterioare* ale faptelor sale, ci să-şi găsească satisfacţia în însăşi săvârşirea faptelor. Va învăţa să jertfească lumii faptele sale şi chiar întreaga sa fiinţă, indiferent de felul în care această lume va primi jertfa sa. Cel ce vrea să devină discipol ocult trebuie să se declare gata pentru un asemenea cult al jertfirii.

A şasea condiţie este dezvoltarea sentimentului de *recunoştinţă* faţă de toate câte îi sunt date omului. Trebuie să ştim că propria noastră existenţă este un dar al întregului cosmos. Câte nu sunt necesare pentru ca fiecare dintre noi să-şi primească existenţa şi să şi-o poată duce! Câte nu datorăm noi naturii şi celorlalţi oameni! Către astfel de gânduri trebuie să aibă înclinare cei care doresc disciplina ocultă. Cine nu se poate dărui unor astfel de gânduri, nu este în stare să dezvolte în sine acea *iubire atotcuprinzătoare*, care este necesară pentru a ajunge la cunoaşterea superioară. Ceva ce nu iubesc, nu mi se poate revela. Şi fiecare revelaţie trebuie să mă umple de recunoştinţă, deoarece prin ea eu devin mai bogat.

Toate condiţiile numite trebuie să se unească într-o a şaptea: să luăm necontenit viaţa în sensul în care aceste condiţii ne-o cer. Învăţăcelul îşi creează astfel posibilitatea de a da o amprentă unitară vieţii sale. Exteriorizările singulare ale vieţii sale vor sta în armonie una cu alta, nu în contradicţie. El va fi pregătit pentru liniştea la care trebuie să ajungă în timpul primilor paşi în educarea ocultă.

Dacă cineva are voinţa serioasă şi cinstită de a îndeplini condiţiile arătate, atunci se poate hotărî pentru educaţia ocultă. El se va găsi pregătit să urmeze sfaturile prezentate. Multe din aceste sfaturi le vor apărea unora ca ceva exterior. Un asemenea om va spune, probabil, că s-ar fi aşteptat ca educarea să decurgă în *forme* mai puţin severe. Dar tot ce e lăuntric trebuie să se exprime în ceva exterior. Şi aşa cum un tablou este la fel de puţin prezent în spaţiu, dacă el există doar în capul pictorului, la fel de puţin poate exista o educaţie ocultă fără expresie exterioară. Doar cei care nu ştiu că interiorul trebuie să se exprime în cele exterioare, preţuiesc mai puţin formele severe. Este adevărat că trebuie să ajungi la *spiritul* unui lucru, nu doar la forma lui. Dar aşa cum forma nu e nimic fără spirit, tot aşa spiritul ar rămâne fără fapte, dacă nu şi-ar crea o formă.

Condiţiile înfăţişate sunt în stare să întărească suficient pe discipolul ocult, pentru a împlini şi celelalte cerinţe pe care disciplina spirituală trebuie să i le pună. Dacă îi lipsesc aceste condiţii va şovăi în faţa oricărei cerinţe noi. Fără ele nu va putea avea încrederea necesară în oameni. Şi tocmai pe încredere şi iubire adevărată de oameni trebuie clădită orice străduinţă spre adevăr. Ea trebuie *întemeiată* pe acestea, cu toate că *nu-şi* are originea în ele, ci poate izvorî numai din forţa propriului nostru suflet. Şi iubirea de oameni trebuie să se extindă, treptat, la iubire faţă de toate fiinţele, faţă de întreaga existenţă. Cine nu îndeplineşte condiţiile amintite, nu va avea deplină dragoste pentru munca constructivă şi creatoare, şi nici înclinarea de a se abţine de la orice distrugere, de la orice nimicire ca atare. Discipolul ocult trebuie să devină astfel încât niciodată să nu distrugă ceva numai de dragul distrugerii, nici în acţiuni, dar nici în cuvinte, în sentimente sau în gânduri. El să se bucure de tot ce ia naştere, de tot ce e în devenire; şi numai atunci să-şi întindă el mâna pentru a distruge, când este şi în stare ca din acea distrugere, şi prin acea distrugere, să impulsioneze o viaţă nouă. Prin aceasta să nu se înţeleagă că discipolul ocult trebuie să stea şi să privească cum se înmulţeşte răul; dar el trebuie să caute chiar şi în rău acele părţi prin care îl poate transforma în bine. El va înţelege tot mai limpede că cea mai bună combatere a răului şi a imperfecţiunii este crearea binelui şi a perfecţiunii. Discipolul ocult ştie că din nimic nu se poate crea ceva, dar că imperfecţiunea

poate fi transformată în perfecţiune. Cine dezvoltă în sine înclinarea spre creaţie, va dobândi în curând şi facultatea de a se comporta just faţă de rău.

Cine porneşte pe calea unei discipline oculte trebuie să-şi dea seama că prin ea se construieşte, nu se distruge. De aceea el trebuie să aducă cu sine voinţa de a munci cinstit şi cu tot devotamentul, şi nu voinţa de a critica şi de a distruge. Trebuie să fie capabil de evlavie, căci are de învăţat ceea ce încă nu ştie. Să privim cu evlavie, cele ce ni se descoperă. Muncă şi evlavie: iată sentimentele fundamentale pe care discipolul ocult trebuie să le dezvolte. Câte unul va trebui să constate că nu progresează în disciplină, cu toate că, după părerea lui, este mereu activ. Aceasta din cauză că el nu a conceput în sens corect munca şi evlavia. Munca pe care o întreprindem de dragul rezultatului va avea cel mai slab rezultat, iar învăţământul care decurge fără evlavie ne va face să progresăm cel mai puţin. *Dragostea* de muncă, nu de succes, este singura care duce înainte. Şi dacă elevul spiritual caută gândirea sănătoasă şi judecata sigură, nu are de ce să-şi micşoreze evlavia prin îndoială şi neîncredere.

Nu vom ajunge la dependenţă servilă în judecăţi, dacă unei comunicări, pe care o primim, nu-i opunem mai întâi propria noastră părere, ci evlavie tăcută şi dăruire. Cei care au realizat ceva în domeniul cunoaşterii, ştiu că datorează totul nu judecăţii personale încăpăţânate, ci ascultării liniştite şi prelucrării. – Trebuie să avem mereu în vedere că nu mai este necesar să învăţăm ceea ce suntem deja în stare să apreciem. Prin urmare, dacă vrem *numai* să judecăm, atunci nu mai putem învăţa nimic. În disciplina spirituală însă esenţialul este să învăţăm. Trebuie să fii pătruns cu totul de voinţa de a fi învăţăcel. Dacă nu poţi înţelege ceva, decât să condamni, mai bine nu judeca deloc. Lasă atunci înţelegerea pentru mai târziu. – Cu cât urcăm mai sus treptele cunoaşterii, cu atât această ascultare calmă şi cucernică este mai necesară. Întreaga cunoaştere a adevărului, întreaga viaţă şi acţiune în lumea spiritului, devin în domeniile superioare mai subtile, mai gingaşe, în comparaţie cu faptele raţiunii obişnuite şi cu cele ale vieţii în lumea fizică. Cu cât se lărgeşte orizontul omului, cu atât acţiunile pe care le întreprinde devin mai subtile. – Din această cauză ajung oamenii la „păreri“ şi „puncte de vedere“ atât de diferite cu privire la domeniile superioare. În realitate, în privinţa adevărurilor superioare există numai *o* părere. Putem ajunge la această *unică* părere, dacă ne-am ridicat prin muncă şi evlavie până la contemplarea reală a adevărului. Poate ajunge la o părere care se abate de la cea adevărată numai acela care, nefiind îndeajuns pregătit, judecă după reprezentările sale favorite, după ideile lui obişnuite, etc. După cum cu privire la o teoremă matematică nu există decât o singură părere, tot aşa este şi cu privire la faptele lumilor superioare. Dar pentru a putea ajunge la o asemenea "părere", trebuie mai întâi să ne pregătim. Dacă am vrea să ţinem seama de acest fapt, atunci condiţiile date de învăţătorii oculţi nu ar mai avea nimic surprinzător. Este absolut just că adevărul şi viaţa superioară sălăşluiesc în fiecare suflet omenesc, şi că *fiecare* poate şi trebuie să le găsească *el însuşi*. Dar ele zac adânc, şi din adâncurile în care se găsesc nu pot fi scoase decât după înlăturarea piedicilor. Cum anume trebuie făcut acest lucru, ne poate povăţui numai cel care are experienţă în ştiinţa secretă. Astfel de îndrumări ne dă ştiinţa spiritului. Ea nu impune un adevăr nimănui, nu propovăduieşte nici o dogmă; ea arată însă o cale. Este adevărat că această cale ar putea-o găsi fiecare şi singur, dar probabil numai după multe întrupări; prin disciplina spirituală se obţine o scurtare a drumului. Prin aceasta omul ajunge mai repede la un punct din care poate conlucra în lumile în care, prin muncă spirituală, se promovează evoluţia şi binele omenirii.

Am indicat astfel lucrurile care trebuie comunicate în primul rând, cu privire la dobândirea experienţei lumilor superioare. În capitolul următor vom continua aceste expuneri, arătând ce se petrece în componentele superioare ale naturii omeneşti (în organismul sufletesc sau corpul astral şi în spirit sau corpul gândurilor) în decursul acestei evoluţii. Astfel, aceste comunicări vor fi puse într-o nouă lumină şi vom putea să le pătrundem într-un sens mai adânc.

DESPRE UNELE EFECTE ALE INIŢIERII

Aparţine principiilor de bază ale adevăratei ştiinţe oculte, ca cel care i se consacră, să o facă deplin conştient. Să nu întreprindă nimic, să nu facă nici un exerciţiu despre care nu ştie ce fel de efecte are. Un învăţător ocult care dă cuiva un sfat sau o îndrumare, va spune întotdeauna şi ce se produce, prin practicare, în trupul, sufletul sau spiritul celui ce aspiră la cunoaşterea superioară.

Vom arăta acum unele efecte care se produc în sufletul discipolului ocult. Numai cine cunoaşte lucruri ca acelea pe care le comunicăm aici, poate practica deplin conştient exerciţiile care duc la cunoaşterea lumilor suprasensibile. Şi numai un asemenea om este un adevărat discipol ocult. Orice bâjbâială în întuneric este interzisă cu desăvârşire în adevăratul antrenament ocult. Cine nu vrea să urmeze disciplina cu ochii deschişi, poate deveni medium; nu poate ajunge însă clarvăzător în sensul ştiinţei oculte.

În omul care face în acest sens exerciţiile descrise în capitolele precedente (pentru dobândirea cunoştinţelor suprasensibile), se produc mai întâi anumite modificări în aşa numitul organism sufletesc. Acesta poate fi perceput numai de clarvăzător. Acest organism poate fi comparat, mai mult sau mai puţin, cu un nor care luminează spiritual-sufleteşte, în mijlocul căruia se află corpul fizic al omului [7]. În acest organism, instinctele, pornirile, poftele, reprezentările ş.a.m.d. devin vizibile spiritual. Poftele senzuale, de exemplu, sunt percepute acolo ca radiaţii de culoare roşiatic închisă, având o anumită formă. Un gând pur, nobil, îşi găseşte expresia într-o radiaţie roşiatic-violetă. Noţiunea precisă, concepută de un gânditor logic, este simţită ca o figură gălbuie cu contururi precise. Gândul tulbure al unui cap confuz apare ca o figură cu contururi nedefinite. Gândurile oamenilor cu păreri unilaterale, încăpăţânate, apar imobile în conturul lor precis, pe când cele ale persoanelor cărora le sunt accesibile părerile altora, se arată în contururi mobile, care se transformă mereu, etc. [8]

7. O descriere se găseşte în lucrarea autorului intitulată ***Teosofia***.
8. În toate descrierile care urmează trebuie să avem în vedere că, de exemplu, prin „vederea“ unei culori se înţelege o *vedere spirituală* (o contemplare). Când clarvăzătorul spune: „văd roşu“, asta înseamnă: „am în domeniul sufletesc-spiritual o trăire, care se aseamănă cu trăirea pe care o am când sunt impresionat de culoarea roşie în domeniul fizic“. Această expresie se întrebuinţează numai deoarece clarvăzătorului îi este absolut natural, într-un asemenea caz, să spună: „văd roşu“. Cine nu are în vedere aceasta, poate confunda uşor o viziune de culori cu o trăire clarvăzătoare.

Cu cât omul progresează în evoluţia lui sufletească, cu atât se structurează mai regulat organismul său sufletesc. La omul cu o viaţă sufletească nedezvoltată, el este confuz, neorganizat. Dar chiar şi într-un asemenea organism sufletesc nestructurat, clarvăzătorul poate percepe o formaţiune care se distinge clar de mediul înconjurător. Ea se desfăşoară din interiorul capului până în mijlocul corpului fizic. Se înfăţişează ca un fel de corp independent ce are anumite organe. Acele organe despre care trebuie să vorbim în primul rând aici, vor fi percepute spiritual în apropierea următoarelor părţi ale corpului fizic: primul între ochi, al doilea în apropierea laringelui, al treilea în regiunea inimii, al patrulea se află în vecinătatea aşa numitului bazin gastric, al cincilea şi al şaselea îşi au sediul în abdomen. Aceste organe sunt numite de ocultişti „roţi“ (chakre) sau „flori de lotus“. Ele se numesc astfel din cauza asemănării cu nişte roţi sau flori; trebuie totuşi să ne dăm seama că o astfel de expresie nu este cu mult mai potrivită ca denumirea de „aripile plămânilor“, întrebuinţată pentru cele două

părţi ale plămânilor. După cum în acest caz ne este clar că nu e vorba de „aripi“, tot aşa, şi în cazul anterior, trebuie să ne gândim numai la o denumire prin comparaţie. La omul nedezvoltat, aceste „flori de lotus“ au o culoare întunecată şi sunt liniştite, nemişcate. La clarvăzător însă ele sunt în mişcare, nuanţate luminos în diferite culori. Şi la medium întâlnim ceva asemănător, totuşi altfel. Asupra acestui fapt nu insistăm aici. – Când un discipol ocult începe exerciţiile sale, primul efect este faptul că florile de lotus se luminează; mai târziu, ele încep să se rotească. Cu această rotire începe facultatea clarvederii. Căci aceste „flori“ sunt organele senzoriale ale sufletului [9]. Iar rotirea lor este expresia faptului că se percepe în suprasensibil. Nimeni nu poate contempla ceva în suprasensibil, înainte de a-şi fi dezvoltat în acest fel simţurile sale astrale.

9. Ceea ce s-a spus în observaţia anterioară privitor la „vederea culorilor“ este valabil şi la perceperea „rotirii“, la „florile de lotus“ însele.

Organul de simţ spiritual care se găseşte în apropierea laringelui face posibilă înţelegerea clarvăzătoare a *modului de gândire* al unei alte fiinţe sufleteşti, ne îngăduie şi o privire mai adâncă în adevăratele legi ale fenomenelor naturii. – Organul din vecinătatea inimii deschide o cunoaştere clarvăzătoare a *ţinutei morale* a altor suflete. Cine a dezvoltat acest organ poate cunoaşte şi anumite forţe mai adânci la animale şi la plante. Prin simţul din apropierea aşa zisului bazin gastric, dobândim cunoştinţe despre *facultăţile* şi *talentele* sufletelor; putem pătrunde rolul pe care îl joacă în economia naturii animalele, plantele, pietrele, metalele, fenomenele atmosferice, etc.

Organul din apropierea laringelui are şaisprezece „petale“ sau „spiţe“, cel din apropierea inimii, douăsprezece, cel ce stă în vecinătatea bazinului gastric, zece.

Anumite activităţi sufleteşti sunt în corelaţie cu dezvoltarea acestor organe de simţ. Cine face aceste exerciţii într-un anumit fel, contribuie cu ceva la dezvoltarea organelor senzoriale respective. Într-un trecut foarte îndepărtat, pe o treaptă timpurie de evoluţie a omului, opt petale din „floarea de lotus cu şaisprezece petale“ erau deja dezvoltate. La *această* dezvoltare, omul însuşi nu a contribuit cu nimic. El le-a primit ca un dar natural, pe vremea când se găsea într-o stare de conştienţă obscură, asemănătoare visului. Pe acea treaptă de evoluţie a omenirii, ele erau în activitate. Totuşi, felul acesta de activitate corespundea numai acelei stări de conştienţă obscură. Mai târziu, când conştienţa omului s-a luminat, petalele s-au întunecat şi activitatea lor a încetat. Pe celelalte opt petale le poate dezvolta omul însuşi, prin exerciţii conştiente. Prin aceasta, întreaga floare de lotus devine luminoasă şi mobilă. De dezvoltarea fiecăreia din cele şaisprezece petale depinde dobândirea anumitor facultăţi. Totuşi, aşa cum s-a amintit, omul nu poate dezvolta conştient decât opt din ele; celelalte opt apar apoi de la sine.

Dezvoltarea se desfăşoară în felul următor. Omul trebuie să îngrijească şi să dea atenţie unor procese sufleteşti pe care, de obicei, le execută fără grijă şi fără băgare de seamă. Există opt asemenea comportamente sufleteşti. Primul este modul cum ne însuşim reprezentările. De obicei, în această privinţă, omul se lasă cu totul la voia întâmplării. El aude una sau alta, vede un lucru sau altul şi, potrivit cu acestea, îşi formează noţiunile. Cât timp procedează astfel, floarea sa de lotus cu şaisprezece petale rămâne cu totul inactivă. Ea începe să funcţioneze abia după ce omul va trece la o educare conştientă în această direcţie. În acest scop, el trebuie să fie atent la reprezentările sale. Fiecare reprezentare trebuie să dobândească pentru el însemnătate. În ea trebuie să vadă un mesaj precis, o comunicare despre lucrurile lumii exterioare. Şi să nu fie mulţumit de reprezentările care nu au o asemenea semnificaţie. Să-şi conducă în aşa fel viaţa ideilor, încât ele să devină o oglindă fidelă a lumii exterioare. Străduinţa sa să se îndrepte spre eliminarea din sufletul său a reprezentărilor eronate. – Al doilea proces sufletesc se referă, într-un sens asemănător, la hotărârile omului. Chiar pentru

lucrurile cele mai neînsemnate, el să se hotărască numai după ce a chibzuit temeinic, deplin. Orice acţiune necugetată, orice faptă fără rost să le ţină departe de sufletul său. Pentru toate câte le face să aibă motive bine cumpănite. Şi să se abţină de la acţiunile către care nu îl îndeamnă un motiv temeinic. – Al treilea comportament se referă la vorbire. Din gura discipolului ocult să iasă numai ceea ce are rost şi importanţă. Orice vorbă rostită numai de dragul de a vorbi îl abate de la calea sa. Discipolul ocult să evite conversaţiile obişnuite, în care se spun amestecat tot felul de lucruri, fără nici o noimă şi fără discernământ. Aceasta, bineînţeles, nu înseamnă să se retragă din comunicare cu semenii săi. Tocmai în relaţiile cu ceilalţi oameni trebuie să-şi dezvolte vorbirea sa, până ajunge să fie plină de însemnătate. El nu refuză nici o convorbire, nici un răspuns, dar cugetă asupra lor, cântărindu-le în toate privinţele. Niciodată nu vorbeşte neîntemeiat. El încearcă să nu vorbească nici prea mult, nici prea puţin. – Al patrulea comportament sufletesc este ordonarea acţiunii *exterioare*. Discipolul ocult încearcă să-şi organizeze în aşa fel acţiunile, încât ele să se potrivească cu acţiunile semenilor săi şi cu evenimentele ce se petrec în jurul său. El abandonează activităţi care-i deranjează pe ceilalţi, sau care sunt în contradicţie cu ceea ce se petrece în jurul său. Încearcă să-şi orânduiască în aşa fel fapta încât aceasta să se integreze armonios în mediul său înconjurător, în condiţiile sale de viaţă etc. Acolo unde este determinat de cauze exterioare să acţioneze, va reflecta cu grijă cum ar putea el corespunde cât mai bine cerinţelor. Acolo unde acţionează din sine, el cumpăneşte urmările felului său de a acţiona cu cea mai mare claritate. – Al cincilea comportament sufletesc pe care îl vom lua în considerare aici, constă în organizarea întregii vieţi. Discipolul ocult încearcă să trăiască în conformitate cu natura şi cu spiritul. El nu se pripeşte, dar nici leneş nu este. Excesul de zel şi trândăvia îi sunt la fel de străine. El consideră viaţa ca un mijloc de a munci şi îşi orânduieşte existenţa în mod corespunzător. Îngrijirea sănătăţii, obiceiurile, etc. şi le orânduieşte în aşa fel încât să rezulte o viaţă armonioasă. – Al şaselea comportament se referă la strădania omenească. Discipolul ocult îşi examinează facultăţile, capacităţile şi se comportă în sensul acestei cunoaşteri de sine. El nu încearcă să facă ceva ce ar fi peste puterile sale; dar nici să nu neglijeze nimic din ceea ce îi stă în putere să facă. Pe de altă parte, îşi fixează ţeluri ce stau în legătură cu idealurile, cu marile îndatoriri ale unui om. El nu se integrează fără să gândească, asemenea unei roţi, în marele angrenaj al omenirii, ci caută să-şi înţeleagă îndatoririle, să privească dincolo de viaţa de toate zilele. Se străduieşte să-şi îndeplinească îndatoririle din ce în ce mai bine, mai desăvârşit. – Al şaptelea comportament al vieţii sufleteşti se referă la strădania de a învăţa cât mai mult de la viaţă. Nimic nu trece pe lângă discipolul ocult fără să-i dea prilejul de a acumula experienţă folositoare pentru viaţă. Dacă a făcut un lucru greşit şi imperfect, acesta va fi un stimulent ca mai târziu să îl făptuiască bine sau chiar perfect. Când îi vede pe alţii acţionând, îi observă cu atenţie, în acelaşi scop. El încearcă să-şi adune o bogată comoară de experienţe, la sfatul cărora să recurgă mereu. Şi el nu face nimic fără să-şi întoarcă privirea spre experienţele care-i pot fi de folos în hotărârile şi acţiunile sale. – Al optulea, în sfârşit, este: din timp în timp discipolul ocult trebuie să privească în interiorul său; el trebuie să se adâncească în sine, să se sfătuiască serios cu sine însuşi, să-şi alcătuiască şi să-şi examineze principiile de viaţă, să-şi perinde în gândire cunoştinţele, să-şi cumpănească îndatoririle, să reflecteze asupra cuprinsului şi scopului vieţii etc. Toate aceste lucruri au fost discutate deja în capitolele precedente. Aici le enumerăm în legătură cu dezvoltarea florii de lotus cu şaisprezece petale. Exersându-le, floarea de lotus cu şaisprezece petale devine din ce în ce mai desăvârşită. Căci de astfel de exerciţii depinde dezvoltarea darului clarvederii. De pildă, cu cât ceea ce gândeşte şi vorbeşte un om concordă mai bine cu fenomenele din lumea exterioară, cu atât mai repede se dezvoltă acest dar. Cine gândeşte sau vorbeşte neadevărul, omoară ceva în germenii florii de lotus cu şaisprezece petale. În această privinţă, iubirea de adevăr, sinceritatea, cinstea, sunt forţe constructive; minciuna, falsitatea, necinstea sunt forţe distructive. Şi discipolul ocult trebuie să ştie că aici nu este vorba numai de „intenţii bune“, ci de fapte reale. Dacă gândesc sau spun ceva ce nu concordă cu realitatea, distrug ceva în organul meu senzorial spiritual, chiar dacă cred că am cea mai bună intenţie. E ca şi în cazul

copilului care se arde când bagă mâna în foc, chiar dacă aceasta se întâmplă din neştiinţă. – Practicarea în sensul caracterizat a exerciţiilor sufleteşti discutate, face ca floarea de lotus cu şaisprezece petale să strălucească în culori splendide şi să capete o mişcare regulată. – Totuşi, trebuie să avem în vedere că darul clarvederii nu poate apare înainte ca sufletul să fi atins un anumit grad de dezvoltare. Câtă vreme îndeplinirea comportamentelor descrise cere o atenţie deosebită, nu suntem încă îndeajuns de maturi şi darul nu se va arăta. Câtă vreme trebuie să acordăm o atenţie deosebită fenomenelor descrise, nu suntem încă maturi. Abia după ce am ajuns atât de departe încât trăim modul descris ca pe o obişnuinţă, abia atunci se arată primele indicii ale clarvederii. Atunci îndeplinirea acestor cerinţe nu va mai fi anevoioasă, ci va fi devenit un stil de viaţă de la sine înţeles. Nu e necesar să ne examinăm continuu, să ne îndemnăm mereu să trăim astfel. Totul trebuie să fi devenit obicei. – Există anumite îndrumări care duc pe o altă cale la dezvoltarea florii de lotus cu şaisprezece petale. Adevărata ştiinţă spirituală respinge toate aceste îndrumări. Căci ele duc la distrugerea sănătăţii trupeşti şi la ruină morală. Ele sunt mai uşor de îndeplinit decât comportamentele sufleteşti descrise. Acestea din urmă cer timp îndelungat şi trudă. Ele duc însă la o ţintă sigură şi nu pot decât să fortifice moral.

Dezvoltarea schimonosită a unei flori de lotus, în cazul apariţiei unei anumite clarvederi, duce nu numai la iluzii şi reprezentări fantastice, ci chiar la rătăcire şi slăbiciune morală în viaţa obişnuită. Printr-o asemenea dezvoltare, omul poate deveni fricos, invidios, vanitos, arogant, încăpăţânat etc., în timp ce mai înainte nu avea nici unul din aceste defecte. – Am spus că opt din cele şaisprezece petale ale florii de lotus erau deja dezvoltate într-un trecut îndepărtat şi că în disciplina ocultă acestea reapar de la sine. În strădaniile sale discipolul trebuie să dea acum toată atenţia celorlalte opt petale. La iniţierea greşită reapar cu uşurinţă numai petalele anterior dezvoltate, iar cele noi, care trebuie dezvoltate, rămân pipernicite. Acesta e cazul îndeosebi atunci când, în disciplină, nu se dă suficientă atenţie gândirii logice, raţionale. Este de cea mai mare însemnătate faptul ca discipolul să fie un om cu judecată, care să ţină la gândirea clară. Şi tot atât de important este ca discipolul să tindă spre cea mai mare claritate în vorbire. Oamenii care încep să presimtă ceva din suprasensibil, vorbesc bucuros despre aceste lucruri. Prin aceasta ei îşi opresc această evoluţie corectă. Cu cât vorbim mai puţin despre aceste lucruri, cu atât este mai bine. Abia acela care a ajuns la un anumit grad de claritate, abia acela să vorbească. – La începutul disciplinei, discipolii oculţi sunt uimiţi cât de puţin „curioşi“ sunt cei deja educaţi spiritual, faţă de comunicările trăirilor lor. Cel mai sănătos pentru ei ar fi să păstreze deplină tăcere cu privire la trăirile lor, şi să nu discute nimic altceva decât în ce măsură le-a reuşit să facă exerciţiile, sau să urmeze îndrumările primite. Căci cel care este deja educat spiritual, are cu totul alte mijloace de a sesiza progresele discipolilor, decât comunicările lor directe. Prin astfel de comunicări, cele opt petale în discuţie, ale florii de lotus cu şaisprezece petale se învârtoşează întotdeauna câte puţin, în timp ce ele ar trebui să se menţină fragede şi mlădioase. Pentru a lămuri aceasta vom da un exemplu. Acest exemplu nu-l vom da din domeniul suprasensibilului ci, pentru o mai mare claritate, din acela al vieţii obişnuite. Să presupunem că aud o veste şi îmi formez numaidecât o părere despre ea. La puţin timp după aceea, primesc despre acelaşi lucru o nouă ştire, care nu concordă cu cea dintâi. Prin aceasta sunt nevoit să-mi modific părerea deja formată. Urmarea este o influenţă nefavorabilă asupra florii mele de lotus cu şaisprezece petale. Cu totul altfel ar fi fost dacă, de la început, aş fi rămas în expectativă, abţinându-mă de la o judecată prematură, dacă aş fi „tăcut“ lăuntric, în gândire, şi exterior, în vorbire, asupra întregii probleme, până ce aş fi dobândit puncte de sprijin sigure pentru judecata mea. Precauţia în formarea şi exprimarea judecăţilor devine treptat o caracteristică deosebită a discipolului ocult. În schimb, creşte receptivitatea sa faţă de impresii şi faţă de experienţele pe care le lasă să se perinde în tăcere prin faţa sa, pentru a-şi crea cât mai multe puncte de sprijin, pentru cazul în care trebuie să judece o problemă. Ca o consecinţă a unei asemenea precauţii, în petalele florii de lotus apar nuanţe albăstrui-roşiatice şi roz, în timp ce altfel apar nuanţe de un roşu închis şi portocaliu.

Asemănător florii de lotus cu şaisprezece petale [10] se formează şi floarea de lotus cu douăsprezece petale, din apropierea inimii. Într-un stadiu trecut al evoluţiei omului, jumătate din numărul petalelor acestei flori de lotus erau deja existente şi în activitate. De aceea aceste şase petale nu trebuie să fie dezvoltate în mod deosebit în disciplina ocultă; ele apar de la sine şi încep să se rotească atunci când se lucrează la celelalte şase. Pentru promovarea acestei evoluţii, omul trebuie să dea din nou, în mod conştient, o direcţie precisă anumitor activităţi sufleteşti.

10. În condiţiile pentru dezvoltarea „florii de lotus cu şaisprezece petale", cunoscătorii vor regăsi instrucţiunile pe care Buda le-a dat discipolilor săi pentru urmarea „căii". Totuşi, aici nu e vorba să propovăduim „budismul", ci să descriem condiţiile dezvoltării care rezultă direct din ştiinţa spiritului. Coincidenţa lor cu anumite învăţături ale lui Buda nu împiedică să fie, în sine, adevărate.

Trebuie să ne dăm seama că percepţiile diferitelor simţuri spirituale sau sufleteşti au un caracter diferit. Floarea de lotus cu douăsprezece petale mijloceşte o altă percepţie decât cea cu şaisprezece petale. Cea din urmă percepe figuri suprasensibile. Felul de a gândi al unui suflet, legile după care se desfăşoară un fenomen al naturii se arată florii de lotus cu şaisprezece petale sub chipul unor figuri. Acestea nu sunt însă formaţiuni încremenite, liniştite, ci forme mobile, pline de viaţă. Clarvăzătorul la care s-a dezvoltat acest simţ poate numi pentru fiecare gând, pentru fiecare lege naturală, o formă în care acestea se exprimă. Un gând de răzbunare, de pildă, se îmbracă într-o figură asemănătoare unei săgeţi, zimţată, un gând binevoitor are adeseori înfăţişarea unei flori care se deschide ş.a.m.d. Gândurile precise, pline de înţeles, sunt regulate, simetrice; noţiunile neclare au contururi încreţite. – Prin floarea de lotus cu douăsprezece petale obţinem cu totul alte percepţii. Putem caracteriza aproximativ aceste percepţii numindu-le căldură sufletească şi răceală sufletească. Un clarvăzător înzestrat cu acest organ simte cum, din figurile pe care le percepe prin floarea de lotus cu şaisprezece petale, emană căldură sau răceală sufletească. Să presupunem că un clarvăzător ar fi dezvoltat numai floarea de lotus cu şaisprezece petale, nu însă şi pe cea cu douăsprezece. Atunci, în cazul unui gând binevoitor, el ar vedea numai figura descrisă mai sus. Un altul, care a dezvoltat ambele simţuri, remarcă aici şi acele emanaţii ale gândului care nu pot fi caracterizate decât drept căldură sufletească. – Să remarcăm, numai în treacăt, că în disciplina ocultă niciodată un simţ nu se dezvoltă fără celălalt, aşa încât descrierea de mai sus trebuie luată doar ca ipoteză lămuritoare. – Prin dezvoltarea florii de lotus cu douăsprezece petale, clarvăzătorului i se deschide şi o înţelegere profundă a fenomenelor naturii. Tot ce se bazează pe creştere, dezvoltare, radiază căldură sufletească; tot ce e cuprins de pieire, distrugere, decădere emană răceală sufletească.

Dezvoltarea acestui simţ poate fi promovată în felul următor. Întâi, discipolul spiritual va urmări ordonarea cursului gândirii sale (aşa numitul control al gândurilor). Aşa cum floarea de lotus cu şaisprezece petale se dezvoltă prin gânduri adevărate, pline de sens, tot astfel şi floarea de lotus cu douăsprezece petale se dezvoltă prin stăpânirea lăuntrică a cursului gândurilor. Gândurile rătăcitoare, care nu se îmbină cu sens, în mod logic, ci sunt legate absolut întâmplător laolaltă, strică forma acestei flori de lotus. Cu cât gândurile decurg mai mult unul dintr-altul, cu cât înlăturăm din cale orice element nelogic, cu atât acest organ senzorial primeşte forma sa corespunzătoare. Când discipolul ocult aude gânduri nelogice, el lasă numaidecât să-i treacă prin cap cele juste. Să nu se retragă lipsit de iubire din mijlocul unui mediu poate nelogic, pentru a-şi favoriza evoluţia. Să nu simtă în sine nici pornirea de a corecta numaidecât tot ce este nelogic în jurul său. Va căuta mai curând ca în interiorul său, în deplină tăcere, să dea o direcţie logică şi conformă realităţii, gândurilor care îl asaltează dinafară. Şi se străduieşte să păstreze această direcţie întotdeauna în gândurile proprii. – În al doilea rând, va căuta să aducă o consecvenţă asemănătoare în acţiuni (controlul acţiunilor).

Orice nestatornicie, orice dizarmonie în acţiuni, cauzează pieirea florii de lotus despre care am vorbit. Dacă discipolul ocult a înfăptuit ceva, el îşi orientează în aşa fel fapta următoare încât ea să decurgă logic din prima. Cine acţionează astăzi în alt sens decât ieri, nu-şi va dezvolta niciodată simţul caracterizat. – Cea de a treia este educarea stăruinţei. Discipolul ocult nu se lasă abătut printr-o influenţă sau alta de la o ţintă pe care şi-a fixat-o, atâta timp cât poate socoti această ţintă ca justă. – Pentru el piedicile sunt un îndemn de a le învinge, iar nu un motiv de a se opri. – A patra însuşire este îngăduinţa (toleranţa) faţă de oameni, faţă de alte fiinţe, chiar şi faţă de fapte. Discipolul ocult îşi înăbuşă orice critică de prisos îndreptată împotriva imperfecţiunii şi a răului, căutând mai curând să înţeleagă toate câte îl întâmpină. Aşa cum soarele nu îşi abate lumina de la cei răi, nici discipolul nu-şi abate interesul său înţelegător. Când discipolului ocult i se întâmplă vreun necaz, el nu se pierde în judecăţi defavorabile, ci întreprinde cele necesare şi caută, în limita puterilor sale, să întoarcă necazul în bine. Nu judecă alte păreri doar din punctul său de vedere, ci caută să se transpună în situaţia celuilalt. – A cincea însuşire este nepărtinirea faţă de fenomenele vieţii. În această privinţă se mai vorbeşte şi de „credinţă“ sau „încredere“. Discipolul ocult întâmpină cu această încredere pe fiecare om, pe fiecare fiinţă. Iar în acţiunile sale el se umple cu asemenea încredere. Când i se comunică ceva, niciodată nu-şi zice: asta nu o cred, fiindcă este în contradicţie cu părerile mele de până acum. Mai degrabă este gata să-şi examineze în orice moment şi să-şi corecteze propriile păreri în funcţie de altele noi. Rămâne mereu receptiv pentru toate câte îl întâmpină. Şi are încredere în eficacitatea acţiunilor pe care le întreprinde. El alungă din fiinţa lui şovăiala şi îndoiala. Dacă are o intenţie, are şi credinţa în forţa acestei intenţii. O sută de insuccese nu-i pot răpi această credinţă. Ea este „credinţa care poate muta munţii din loc“ [8]. – A şasea însuşire este dobândirea unui anumit echilibru al vieţii (calm). Discipolul ocult se străduieşte să-şi păstreze dispoziţia calmă orice l-ar întâmpina în viaţă, fie suferinţă, fie bucurie. El se dezobişnuieşte de a oscila între „a chiui de bucurie“ şi a fi „întristat de moarte“ [9]. Nenorocirea, pericolul, îl găsesc tot atât de înarmat ca şi fericirea şi prosperitatea.

În cele descrise mai sus, cititorii scrierilor de ştiinţă spirituală găsesc enumerate aşa-numitele „şase însuşiri“ pe care trebuie să şi le dezvolte omul care tinde către iniţiere. Aici am expus legătura lor cu organul sufletesc numit floarea de lotus cu douăsprezece petale. – Educaţia ocultă poate da din nou îndrumări speciale care duc la dezvoltarea acestei flori de lotus dar, şi în acest caz, dezvoltarea formei regulate a acestui organ senzorial superior depinde de dobândirea însuşirilor enumerate. – Dacă această dezvoltare este neglijată, acest organ devine o caricatură. Şi astfel, la realizarea unei anumite clarviziuni în această direcţie, s-ar putea ca însuşirile amintite, în loc de bine, să se întoarcă în rău. Omul poate deveni deosebit de intolerant, fricos şi repulsiv faţă de lumea înconjurătoare. Poate dobândi, de pildă, o anumită sensibilitate pentru mentalitatea altor suflete şi, din această cauză, să fugă de ele sau să le urască. Se poate întâmpla ca, din cauza răcelii sufleteşti care îl cuprinde la păreri care i se opun, nici să nu le poată asculta, sau să se comporte în mod respingător.

Dacă, pe lângă cele spuse, discipolul ocult aplică anumite prescripţii pe care le poate primi numai oral de la învăţătorul ocult, atunci are loc o accelerare corespunzătoare în dezvoltarea florii de lotus. Totuşi, instrucţiunile date aici ne introduc pe deplin în adevărata disciplină ocultă. Organizarea vieţii în sensul arătat este folositoare chiar şi aceluia care nu vrea sau nu poate urma o disciplină ocultă. Căci efectele asupra organismului sufletesc apar în orice caz, chiar dacă aceasta se întâmplă mai încet. Iar pentru discipolul ocult respectarea acestor principii este absolut necesară. Dacă el ar încerca o educare ocultă fără a le urma, ar putea pătrunde în lumile superioare doar cu ochiul gândirii defectuos; şi atunci, în loc să cunoască adevărul, ar fi supus numai amăgirilor şi iluziilor. Într-o anumită privinţă, el ar deveni clarvăzător; dar, în fond, ar fi prada unei orbiri mai mari decât înainte. Căci înainte cel puţin stătea ferm în lumea fizică şi avea în ea un anumit sprijin; acum însă vede dincolo de lumea

fizică şi ajunge să se îndoiască de ea, înainte de a putea sta sigur într-o lume superioară. Se poate întâmpla, apoi, să nu mai deosebească adevărul de eroare şi să piardă orice orientare în viaţă. – Tocmai din acest motiv, *răbdarea* este atât de necesară în acest domeniu. Trebuie să avem mereu în vedere că ştiinţa spiritului *nu are dreptul* să continue cu îndrumările ei, când nu există voinţa deplină de a dezvolta normal „florile de lotus". S-ar dezvolta adevărate caricaturi ale acestor flori, dacă ar fi aduse la maturitate înainte ca ele să-şi fi dobândit în linişte *forma* corespunzătoare. Căci instrucţiunile speciale ale ştiinţei spirituale provoacă *maturizarea*, forma însă o capătă prin felul de viaţă amintit.

Cultivarea sufletului, necesară dezvoltării florii de lotus cu zece petale, este deosebit de gingaşă. Fiindcă aici este vorba de a învăţa cum să stăpâneşti în mod conştient chiar impresiile simţurilor. Pentru clarvăzătorul începător acest lucru este absolut necesar. Numai prin aceasta va fi în măsură să evite un izvor de nenumărate iluzii şi acţiuni spirituale arbitrare. De obicei omul nu-şi dă seama ce lucruri îi stăpânesc inspiraţiile, amintirile şi nici cum iau naştere acestea. Să luăm următorul caz. Cineva călătoreşte cu trenul. El este preocupat de un gând. Dintr-odată gândurile sale iau o cu totul altă întorsătură. Îşi aminteşte de o trăire pe care a avut-o înainte cu mulţi ani şi o împleteşte cu gândurile de acum. N-a observat însă că ochii săi erau îndreptaţi spre fereastră şi privirea sa a întâlnit o persoană ce semăna cu o alta, care era întreţesută în trăirea de care şi-a amintit. Ceea ce el a văzut nu se ridică în conştienţa sa, ci numai efectul. Astfel, el va crede că amintirea acelei persoane i-a venit în minte „ca de la sine". Câte nu se petrec în viaţă în acest fel! Multe lucruri, pe care le-am trăit sau le-am citit, se amestecă în viaţa noastră fără ca noi să devenim conştienţi de înlănţuirea dintre ele. Cineva, de pildă, nu poate suferi o anumită culoare; el nu ştie însă că aceasta se datorează faptului că învăţătorul, care îl chinuise cu mulţi ani în urmă, purta o haină de aceeaşi culoare. Nenumărate iluzii se întemeiază pe asemenea înlănţuiri. Multe lucruri se imprimă în sufletul nostru fără să se încorporeze şi conştienţei noastre. Se poate întâmpla următorul caz. Cineva citeşte într-un ziar despre moartea unei personalităţi cunoscute. El afirmă cu toată tăria că a presimţit această moarte deja „ieri", deşi nu auzise şi nu văzuse nimic ce l-ar fi putut duce la acest gând. Şi este adevărat; „ieri", ca „de la sine" i-a venit gândul că acea personalitate va muri. Un singur lucru a pierdut din vedere. „Ieri", cu câteva ore înainte de a-i fi venit gândul, fusese în vizită la un cunoscut. Pe masă se afla un ziar. Nu a citit nimic din el. Dar, inconştient, ochii săi au căzut pe ştirea despre grava îmbolnăvire a personalităţii despre care este vorba. El nu a devenit conştient de impresia avută. Efectul ei a fost însă „presimţirea". – Dacă reflectăm asupra acestor lucruri, ne putem da seama ce izvor imens de iluzii şi fantasme rezidă în astfel de situaţii. Şi acest izvor trebuie astupat de acela care vrea să-şi dezvolte floarea de lotus cu zece petale. Căci prin această floare de lotus pot fi percepute însuşiri adânc ascunse ale sufletului. Dar în adevărul acestor percepţii putem avea încredere numai după ce ne-am eliberat cu totul de iluziile descrise mai sus. În acest scop e necesar să devenim stăpâni pe impresiile care ne vin din lumea exterioară. Trebuie să ajungem ca impresiile pe care nu vrem să le primim, într-adevăr nici să nu le primim. O asemenea facultate poate fi cultivată numai printr-o puternică viaţă lăuntrică. Trebuie să stea în puterea noastră să ne lăsăm impresionaţi numai de lucrurile asupra cărora ne îndreptăm atenţia, şi să ne sustragem, într-adevăr, impresiilor spre care nu ne îndreptăm luarea aminte în chip voit. Ceea ce vedem, trebuie să *vrem* să vedem, iar spre ceea ce nu ne îndreptăm atenţia, trebuie, în fapt, să fie inexistent pentru noi. Cu cât devine mai vie, mai energică munca lăuntrică a sufletului, cu atât mai mult vom reuşi să realizăm aceasta. – Discipolul ocult trebuie să evite să privească şi să asculte în mod distrat. Pentru el să fie prezente numai acele lucruri sau fenomene către care îşi îndreaptă auzul sau privirea. Trebuie să se exerseze ca, în cea mai mare învălmăşeală, să nu audă nimic, dacă nu *vrea* să audă; să-şi facă ochiul insensibil pentru lucrurile spre care nu îşi îndreaptă intenţionat privirea. Trebuie să fie înconjurat ca de o platoşă sufletească faţă de toate impresiile inconştiente. – Îndeosebi asupra vieţii de gândire va trebui să-şi îndrepte luarea aminte. El îşi propune un gând şi se străduieşte să cugete mai

departe numai lucrurile pe care le poate lega de acest gând, în mod cu totul conştient şi în deplină libertate. El respinge inspiraţiile întâmplătoare. Dacă vrea să lege un gând de altul, reflectează cu grijă ca să-şi dea seama de unde s-a apropiat celălalt gând. – El merge şi mai departe. Dacă are, de pildă, o anumită antipatie faţă de ceva, o combate şi caută să stabilească un raport *conştient* faţă de acest lucru. Pe această cale, în viaţa sa sufletească se amestecă tot mai puţine elemente inconştiente. Numai printr-o asemenea autoeducaţie severă primeşte floarea de lotus cu zece petale forma pe care trebuie să o aibă. Viaţa sufletească a discipolului ocult trebuie să devină o viaţă în atenţie, iar cele asupra cărora nu vrea sau nu trebuie să-şi îndrepte atenţia, trebuie să ştie să le ţină într-adevăr departe de el. – Dacă acestei autodiscipline i se alătură o meditaţie care corespunde îndrumărilor ştiinţei spirituale, atunci floarea de lotus din apropierea bazinului gastric ajunge la maturitate în mod just şi, ceea ce, prin organele senzoriale spirituale descrise mai înainte, avea numai formă şi căldură, capătă acum lumină şi culoare spirituală. Şi prin aceasta se descoperă, de pildă, talente şi facultăţi ale sufletelor, forţe şi însuşiri ascunse ale naturii. Aura de culori a fiinţelor vii devine prin aceasta vizibilă; realităţile care ne înconjoară îşi revelează astfel calităţile lor sufleteşti. – Vom admite că tocmai în evoluţia pe acest tărâm este necesară grija cea mai mare, căci jocul amintirilor inconştiente este aici deosebit de viu. Dacă nu ar fi aşa, mulţi oameni ar poseda organul spiritual de care vorbim, căci el apare aproape imediat ce omul a dobândit în aşa măsură stăpânire asupra impresiilor simţurilor sale, încât acestea să nu mai fie supuse decât atenţiei sau neatenţiei sale. Acest organ sufletesc rămâne inactiv doar atâta vreme cât puterea simţurilor exterioare îl ţine înăbuşit şi în letargie.

Mai greu decât floarea de lotus descrisă se dezvoltă floarea de lotus cu şase petale, de la mijlocul corpului. Căci pentru această dezvoltare discipolul trebuie să tindă, prin conştienţa de sine, la o perfectă stăpânire a omului întreg, astfel încât corpul, sufletul şi spiritul să-i fie într-o desăvârşită armonie. Funcţiunile trupului, înclinaţiile şi pasiunile sufletului, gândurile şi ideile spiritului, trebuie aduse laolaltă într-o desăvârşită armonie. Trupul trebuie înnobilat şi purificat atât de mult, încât organele lui să nu mai tindă spre nimic ce nu ar fi în slujba sufletului şi a spiritului. Sufletul să nu fie îmboldit de trup spre pofte şi pasiuni care se găsesc în opoziţie cu gândirea pură şi nobilă. Spiritul să nu fie nevoit să stăpânească cu îndatoririle şi legile sale, ca un zbir, sufletul, ci acesta să urmeze din înclinare liberă îndatoririle şi legile spiritului. Îndatorirea să nu planeze asupra discipolului ca un lucru căruia i se supune silit, ci ca un lucru pe care îl îndeplineşte fiindcă îl iubeşte. Discipolul ocult trebuie să dezvolte un suflet liber, care stă în echilibru între senzorial şi spiritual. Trebuie să ajungă atât de departe încât să se poată dărui în voie senzorialităţii sale, fiindcă aceasta este atât de purificată încât şi-a pierdut puterea de a-l mai trage în jos. Să nu mai trebuiască să-şi înfrâneze pasiunile, fiindcă acestea urmează de la sine ceea ce este just. Cât timp omul mai are nevoie să se constrângă pentru a se înfrâna, nu poate fi discipol ocult pe o anumită treaptă a evoluţiei. O virtute pe care o ai numai dacă te constrângi, este încă fără valoare pentru disciplina ocultă. Câtă vreme mai ai încă în tine o poftă, ea îţi tulbură dezvoltarea spirituală, chiar dacă te forţezi să nu o satisfaci. Şi este totuna dacă acea poftă aparţine mai mult trupului, sau mai mult sufletului. Dacă cineva, de pildă, evită un anumit excitant pentru ca, lipsindu-se de plăcere, să se purifice, atunci asta îi ajută numai în cazul în care trupul său nu suferă din cauza abţinerii. Dacă, dimpotrivă, trupul său ar suferi, aceasta ar fi o dovadă că trupul *pofteşte* excitantul, iar abţinerea este fără valoare. În acest caz s-ar putea ca omul să trebuiască neapărat să renunţe deocamdată la ţinta urmărită şi să aştepte până se vor ivi condiţii trupeşti mai favorabile pentru el, poate abia într-o altă viaţă. În anumite situaţii, o renunţare înţeleaptă este o cucerire cu mult mai mare decât aspiraţia către un lucru care, în împrejurările date, nu poate fi atins. Într-adevăr, o asemenea renunţare înţeleaptă promovează cu mult mai mult evoluţia decât contrariul.

Cine a dezvoltat floarea de lotus cu şase petale ajunge în legătură cu fiinţe care aparţin lumilor superioare, însă numai atunci când aceste fiinţe îşi manifestă existenţa în lumea sufletească. Disciplina ocultă nu recomandă dezvoltarea acestei flori de lotus înainte ca discipolul să fi progresat îndeajuns pentru a-şi putea înălţa *spiritul* într-o lume şi mai înaltă. Această intrare în lumea spirituală propriu-zisă trebuie să însoţească întotdeauna dezvoltarea florilor de lotus. Altminteri discipolul ajunge la confuzie şi nesiguranţă. De fapt, el ar învăţa să *vadă*, însă i-ar lipsi facultatea de a interpreta just cele văzute. În cele ce ni se cer pentru dezvoltarea florii de lotus cu şase petale se află şi o anumită garanţie împotriva confuziei şi a instabilităţii. Căci nu va putea fi pus cu uşurinţă în încurcătură cel care a dobândit echilibrul perfect între senzorialitate (trup), pasiune (suflet) şi idee (spirit). Cu toate acestea, dacă prin dezvoltarea florii de lotus cu şase petale omul ajunge să perceapă fiinţe dotate cu viaţă şi independenţă, fiinţe care aparţin unei lumi total diferită de lumea simţurilor sale fizice, el are nevoie de o garanţie mai mare. Pentru a avea siguranţă în aceste lumi, nu-i ajunge numai dezvoltarea florilor de lotus, ci trebuie să aibă la dispoziţie organe şi mai înalte. Se va vorbi acum despre dezvoltarea acestor organe şi mai înalte; apoi va putea fi vorba şi despre celelalte flori de lotus, precum şi despre o altă organizare a corpului sufletesc [11].

11. Este de la sine înţeles că expresia „corp sufletesc“ (ca şi multe altele din ştiinţa spiritului) conţine o contradicţie. Totuşi, întrebuinţăm această expresie, deoarece cunoaşterea clarvăzătoare percepe o realitate pe care omul o trăieşte în domeniile spiritului în mod asemănător felului cum percepe trupul în lumea fizică.

*

Dezvoltarea corpului sufletesc, aşa cum tocmai a fost descrisă aici, dă omului putinţa de a percepe fenomene suprasensibile. Însă celui care vrea să se orienteze într-adevăr în această lume, nu-i e îngăduit să se oprească pe această treaptă de evoluţie. Nu este de ajuns doar mobilitatea florilor de lotus. Omul trebuie să fie în stare să dirijeze şi să stăpânească, independent şi pe deplin conştient, mişcarea organelor sale spirituale. Altminteri ar deveni o minge în mâinile unor forţe şi puteri exterioare. Ca să nu devină asta, el trebuie să-şi dobândească facultatea de a percepe aşa numitul „cuvânt interior“. Pentru a ajunge la aceasta nu trebuie dezvoltat numai corpul sufletesc, ci şi corpul eteric. Este vorba de corpul subtil care se înfăţişează clarvăzătorului ca un fel de dublu al corpului fizic. El este o treaptă intermediară între corpul fizic şi corpul sufletesc [12]. Cel înzestrat cu facultatea clarvederii poate să facă abstracţie, deplin conştient, de corpul fizic al unui om pe care îl are în faţa lui. Pe o treaptă mai înaltă, acest lucru nu este nimic altceva decât un exerciţiu de atenţie de pe o treaptă inferioară. După cum omul îşi poate abate atenţia de la un lucru pe care îl are în faţa sa, aşa încât acesta nu mai este prezent pentru el, tot astfel clarvăzătorul poate scoate cu desăvârşire din câmpul percepţiei sale un obiect fizic, aşa încât acest obiect devine pentru el absolut transparent din punct de vedere fizic. Dacă face această experienţă cu un om care se află în faţa lui, atunci în faţa ochiului său sufletesc rămâne aşa numitul corp eteric, în afară de corpul sufletesc, care este mai mare decât ambele, şi care le şi pătrunde pe amândouă. Corpul eteric are *aproximativ* mărimea şi forma corpului fizic, aşa încât umple aproape acelaşi spaţiu pe care îl ocupă şi corpul fizic. El este o formaţiune extrem de gingaş şi subtil organizată [13].

12. A se compara această expunere cu descrierea dată de autor în cartea ***Teosofia***.
13. Îi rog pe fizicieni să nu se împiedice de expresia „corp eteric“. Prin cuvântul „eter“ se indică doar subtilitatea formaţiunii în discuţie. Cele descrise aici nu trebuie puse deloc în legătură cu „eterul“ ipotetic din fizică.

Culoarea sa fundamentală este alta decât vreuna din cele şapte culori conţinute în curcubeu. Cine-l poate vedea, face cunoştinţă cu o culoare inexistentă de fapt pentru observaţia sensibilă. Ea poate fi oarecum comparată cel mult cu culoarea florii proaspete de piersic. Dacă vrem să observăm numai corpul eteric, atunci, printr-un exerciţiu de atenţie la fel ca cel indicat mai sus, trebuie să scoatem din câmpul observaţiei şi corpul sufletesc. Dacă nu facem asta, aspectul corpului eteric se modifică datorită corpului sufletesc care-l pătrunde în întregime.

La om, părticelele corpului eteric sunt într-o continuă mişcare. Nenumăraţi curenţi îl străbat în toate direcţiile. – Prin aceşti curenţi se întreţine şi se reglementează viaţa. Toate corpurile *vii* posedă un asemenea corp eteric. Îl au şi plantele şi animalele. Observatorul atent descoperă urmele lui chiar şi în minerale. – La început, curenţii şi mişcările amintite sunt cu totul independente de voinţa şi conştienţa omului, tot aşa cum activitatea inimii sau a stomacului din corpul fizic nu depind de voinţa sa. – Această independenţă se păstrează atâta vreme cât omul nu începe să-şi facă o educaţie în scopul dobândirii facultăţilor suprasensibile. Căci, pe o anumită treaptă, dezvoltarea superioară constă tocmai în faptul că mişcărilor şi curenţilor corpului eteric, ce se desfăşoară independent de conştienţa noastră, li se alătură curenţi şi mişcări pe care omul le provoacă în mod conştient.

Când discipolul a ajuns atât de departe în instruirea ocultă încât florile de lotus, caracterizate în capitolele precedente, încep să se pună în mişcare, atunci el a realizat în parte condiţiile care provoacă curenţi şi mişcări cu totul precise în corpul său eteric. Scopul acestei evoluţii este formarea, în regiunea inimii fizice, a unui fel de centru, din care să pornească curenţi şi mişcări de cele mai felurite forme şi culori spirituale. În realitate, acest centru nu este un simplu punct, ci o formaţiune extrem de complicată, un organ minunat. El luminează şi sclipeşte spiritual în culorile cele mai felurite, prezentând forme de mare regularitate, care se pot modifica cu repeziciune. Alte forme şi alţi curenţi de culoare pornesc, din acest organ, spre părţile restului corpului, pe care chiar îl depăşesc, străbătând şi luminând întregul corp sufletesc. Cei mai însemnaţi curenţi merg însă la florile de lotus. Ei străbat fiecare petală a acestor flori şi le reglează rotaţia; apoi se revarsă în afară prin vârfurile petalelor, pentru a se pierde în spaţiul exterior. Cu cât un om este mai evoluat, cu atât e mai mare spaţiul în care se răspândesc aceşti curenţi.

Floarea de lotus cu douăsprezece petale stă într-o deosebit de intimă legătură cu centrul pe care l-am descris. Curenţii se revarsă direct în această floare. Curenţii trec prin ea, pe de o parte spre floarea de lotus cu şaisprezece petale şi cu două petale, iar pe de altă parte (în jos) spre florile de lotus cu opt, şase şi patru petale [10]. În această ordonare stă motivul pentru care, în disciplina ocultă, trebuie acordată o grijă cu totul deosebită dezvoltării florii de lotus cu douăsprezece petale. Dacă greşim cu ceva la dezvoltarea acestei flori, atunci dezvoltarea întregului aparat ar fi greşită. – Din cele spuse ne putem da seama cât este de gingaşă şi de intimă disciplina ocultă şi cât de exact trebuie să procedăm, pentru ca totul să se desfăşoare în mod corespunzător. De aici rezultă, bineînţeles, şi faptul că poate vorbi despre instrucţiuni pentru dezvoltarea facultăţilor suprasensibile numai acela care a experimentat asupra lui toate câte vrea să le dezvolte în altul, şi care este în situaţia de a şti dacă instrucţiunile sale duc la rezultate cu totul corecte.

Dacă discipolul spiritual urmează instrucţiunile care i se dau, el provoacă în corpul său eteric curenţi şi mişcări ce sunt în armonie cu legile şi evoluţia lumii căreia îi aparţine omul. De aceea îndrumările sunt întotdeauna o copie a marilor legi ale evoluţiei lumii. Ele constau în amintitele exerciţii de meditaţie şi de concentrare, precum şi din alte exerciţii asemănătoare care, aplicate just, conduc la efectele descrise. La anumite răstimpuri discipolul spiritual trebuie să-şi pătrundă sufletul în întregime cu conţinutul exerciţiilor, să se umple lăuntric cu

totul de ele. Disciplina începe cu exerciţii simple, potrivite înainte de toate să adâncească şi să interiorizeze gândirea intelectuală şi raţională a capului. Această gândire devine astfel liberă şi independentă de toate impresiile şi experienţele sensibile. Ea este concentrată *într-un punct* ce se află cu totul în stăpânirea omului. Prin aceasta se creează un centru *provizoriu* pentru curenţii corpului eteric. La început acest centru nu se află încă în regiunea inimii, ci în cap. Clarvăzătorul îl percepe drept punctul de pornire al mişcărilor. Numai acea disciplină ocultă are succes deplin, care creează mai întâi acest centru. Dacă centrul s-ar dezvolta de la început în regiunea inimii, clarvăzătorul începător ar putea arunca, fireşte, anumite priviri în lumile superioare; însă nu ar putea dobândi o înţelegere justă a legăturii dintre aceste lumi superioare şi lumea noastră sensibilă. Iar aceasta este o necesitate *absolută* pentru omul aflat pe actuala treaptă de evoluţie a lumii. Nu este îngăduit clarvăzătorului să devină un visător; el *trebuie* să-şi păstreze ferm pământul sub picioare.

După ce s-a consolidat îndeajuns centrul din cap, el se deplasează mai departe în jos, şi anume, în regiunea laringelui. Această deplasare este provocată prin continuarea exerciţiilor de concentrare. Atunci mişcările corpului eteric radiază din această regiune. Ele iluminează spaţiul sufletesc din jurul omului.

Continuarea exerciţiilor îl face capabil pe discipolul ocult să determine el însuşi poziţia corpului său eteric. Această poziţie era înainte dependentă de forţele ce vin din afară şi care pornesc din corpul fizic. Prin continuarea evoluţiei sale, omul devine capabil să-şi îndrepte corpul eteric în toate direcţiile. Această facultate este condiţionată de curenţii care se revarsă aproximativ de-a lungul mâinilor şi care îşi au centrul în floarea de lotus cu două petale, din regiunea ochilor. Toate acestea se realizează prin faptul că radiaţiile, care pornesc din laringe, se plăsmuiesc în forme rotunde, din care o parte merg spre floarea de lotus cu două petale, pentru a lua drumul de-a lungul mâinilor, sub formă de curenţi ondulatorii. – O altă consecinţă constă în faptul că aceşti curenţi se ramifică şi se divizează în modul cel mai subtil şi dau naştere unei urzeli care, asemănătoare cu o plasă (retină), devine limita corpului eteric. În timp ce mai înainte acesta nu avea nici o limitare spre exterior, aşa încât curenţii de viaţă ieşeau şi pătrundeau în el direct din oceanul general al vieţii, acum influenţele din afară trebuie să străbată această pieliţă. Ca urmare, omul devine senzitiv la aceşti curenţi *exteriori*. Îi devin perceptibili. – Acum a sosit şi timpul ca întreg sistemul de curenţi şi de mişcări să-şi primească centrul în regiunea inimii. Aceasta se produce tot prin continuarea exerciţiilor de concentrare şi meditare. S-a atins astfel treapta pe care omul este dotat cu „*cuvântul interior*". De aici înainte toate lucrurile primesc pentru om o nouă semnificaţie. Într-un anumit sens, ele devin audibile spiritual în fiinţa lor cea mai lăuntrică; ele vorbesc omului despre natura lor propriu-zisă. Curenţii caracterizaţi îl pun pe discipol în legătură cu interiorul lumii căreia îi aparţine. El începe să simtă viaţa lumii înconjurătoare şi poate face ca ea să răsune în mişcările florilor sale de lotus.

Cu aceasta, omul intră în lumea spirituală. Odată atinsă această treaptă, el dobândeşte o nouă înţelegere pentru învăţăturile propovăduite de marii învăţători ai omenirii. Cuvântările lui Buda [11] şi Evangheliile, de pildă, acţionează acum într-un fel nou asupra lui. Ele îl pătrund cu o fericire pe care nu o bănuise mai înainte. Căci sunetele cuvintelor lor urmează mişcările şi ritmurile pe care discipolul le-a dezvoltat în sine. Acum poate şti, *nemijlocit*, că oameni ca Buda sau ca Evangheliştii nu înfăţişează revelaţiile *lor*, ci pe acelea pe care le-au primit din fiinţa cea mai lăuntrică a lucrurilor. – Atenţionăm aici asupra unui fapt care nu poate fi înţeles decât ţinând seama de cele de mai sus. Oamenii culturii noastre moderne nu înţeleg prea bine numeroasele repetiţii din cuvântările lui Buda. Aceste repetiţii, pentru discipolul ocult, devin ceva asupra căruia el zăboveşte bucuros cu simţul său lăuntric. Căci ele corespund anumitor mişcări ritmice din corpul eteric. Dăruindu-li-se în perfectă linişte interioară discipolul provoacă un acord armonios cu aceste mişcări. Şi deoarece aceste mişcări sunt o copie a

anumitor ritmuri cosmice care, de asemenea, în anumite puncte, reprezintă repetiţii şi reîntoarceri regulate la cele din trecut, ascultând predicile lui Buda, omul ajunge la o trăire a legăturilor sale cu misterele lumii.

În ştiinţa spiritului se vorbeşte despre *patru* însuşiri pe care trebuie să le dobândească omul pe aşa numita cale a încercărilor, pentru a se putea ridica la cunoaştere superioară. *Prima* dintre aceste însuşiri este facultatea de a discerne în gândire realitatea de aparenţă, adevărul de simpla părere. A *doua* însuşire este justa preţuire a adevărului şi a realităţii faţă de aparenţă. A *treia* facultate constă în exercitarea celor şase însuşiri amintite deja în capitolul precedent: controlul gândurilor, controlul acţiunilor, perseverenţa, toleranţa, credinţa şi calmul. A *patra* însuşire este iubirea pentru libertate lăuntrică.

A înţelege numai cu raţiunea cuprinsul acestor însuşiri, nu foloseşte la nimic. Ele trebuie încorporate în aşa măsură sufletului, încât să devină *obişnuinţe* lăuntrice. Să luăm de pildă prima însuşire: a discerne adevărul de aparenţă. Omul trebuie să se educe în aşa fel încât, la fiecare lucru pe care îl întâlneşte, să distingă, ca de la sine, între ceea ce este neesenţial şi ceea ce are însemnătate. Ne putem educa astfel numai dacă, la observarea lumii exterioare, în linişte şi răbdare deplină, facem repetat încercările în acest scop. În cele din urmă, privirea se va ancora în chip natural de ceea ce este adevărat, aşa cum înainte îşi afla satisfacţia în cele neesenţiale. „Tot ce-i vremelnic, e numai simbol“ [14] – acest adevăr devine o convingere naturală a sufletului. La fel va trebui să se procedeze şi cu celelalte patru însuşiri amintite.

14. *Chorus mysticus*, trad. L.Blaga, Faust, ESPLA, Buc.1955 (n.red.).

Subtilul corp eteric al omului se modifică într-adevăr sub înrâurirea acestor patru obişnuinţe ale sufletului. Prin cea dintâi, prin „deosebirea adevărului de aparenţă“, ia naştere amintitul centru din cap şi se pregăteşte cel din laringe. Pentru dezvoltarea *propriu-zisă*, sunt atunci negreşit necesare exerciţiile de concentrare de care am vorbit mai sus. Ele dezvoltă, iar cele patru obişnuinţe maturizează. – După ce a fost pregătit centrul din regiunea laringelui prin justa *apreciere* a adevărului faţă de aparenţa neesenţială, se produce acea stăpânire liberă a corpului eteric de care am amintit, precum şi învelirea şi limitarea lui cu reţeaua asemănătoare cu ţesutul retinian. Dacă omul s-a ridicat până la o asemenea apreciere, îi devin perceptibile, treptat, realităţile spirituale. Să nu creadă însă că are de îndeplinit numai fapte ce apar valoroase aprecierii raţionale. Cea mai mică acţiune, fiecare faptă oricât de mică a mâinilor sale, are o însemnătate anume în economia generală a întregului lumii, şi nu trebuie decât să avem o *conştienţă* despre această însemnătate. Nu este vorba de *subestimare*, ci de *justa apreciere* a faptelor zilnice ale vieţii. – Despre cele şase virtuţi, din care se compune însuşirea a treia, am vorbit deja. Ele sunt în legătură cu dezvoltarea florii de lotus cu douăsprezece petale din regiunea inimii. De fapt, într-acolo trebuie dirijat, aşa cum am arătat, curentul de viaţă al corpului eteric. Însuşirea a patra: *aspiraţia spre eliberare*, slujeşte apoi la maturizarea organului eteric din apropierea inimii. Odată ce această însuşire a devenit obişnuinţă sufletească, omul se *eliberează* de toate câte sunt în legătură *numai* cu facultăţile firii lui personale. El încetează să mai privească lucrurile din punctul *său* de vedere particular. Dispar graniţele sinei sale strâmte, care îl încătuşau în acest punct de vedere. Tainele lumii spirituale obţin cale de intrare spre interiorul său. Aceasta este eliberarea. Căci cătuşele amintite îl constrâng pe om să vadă fiinţele şi lucrurile în funcţie de natura sa personală. Discipolul ocult trebuie să devină independent, să se *elibereze* de acest mod personal de a vedea lucrurile.

Din cele descrise se poate vedea că instrucţiunile ce provin din ştiinţa spiritului acţionează determinant asupra naturii celei mai lăuntrice a omului. Iar îndrumările privitoare la cele patru însuşiri sunt astfel de instrucţiuni. Într-o formă sau alta, le întâlnim în toate concepţiile spirituale despre lume. Nu dintr-un sentiment obscur întemeietorii acestor concepţii au dat

oamenilor astfel de îndrumări. Ei au făcut aceasta mai degrabă fiindcă erau mari iniţiaţi. Ei au formulat prescripţiile lor morale pornind de la cunoaştere. Ştiau cum acţionează aceste prescripţii asupra naturii mai subtile a omului, şi voiau ca adepţii lor să dezvolte treptat această natură. A trăi în sensul unor astfel de concepţii despre lume înseamnă să lucrezi la propria ta desăvârşire spirituală. Şi numai dacă omul face acest lucru el slujeşte întregii lumi. A te desăvârşi nu este deloc egoism. Căci omul nedesăvârşit este şi un slujitor nedesăvârşit al omenirii şi al lumii. Servim cu atât mai bine lumea, cu cât suntem mai desăvârşiţi. Aici se potriveşte proverbul: „Când trandafirul se împodobeşte înflorind, se împodobeşte şi grădina“ [12].

Datorită acestui fapt, întemeietorii celor mai însemnate concepţii despre lume sunt marii iniţiaţi. Ceea ce vine de la ei, se revarsă în sufletele oamenilor. Şi prin aceasta, odată cu omenirea progresează întregul univers. Iniţiaţii au lucrat cu totul conştient la acest proces de evoluţie a omenirii. Conţinutul îndrumărilor lor îl înţelegem numai dacă avem în vedere faptul că aceste îndrumări sunt scoase din cunoaşterea celei mai lăuntrice naturi umane. Iniţiaţii erau mari *cunoscători* şi, pornind de la cunoaşterea lor, au formulat idealurile omenirii. Omul se apropie însă de aceşti conducători atunci când se ridică, în propria sa evoluţie, până la înălţimea lor.

Când corpul eteric al unui om a început să se dezvolte în felul descris anterior, atunci i se deschide o viaţă cu totul nouă. Şi trebuie să primească, prin disciplina ocultă, la timpul potrivit, explicaţiile care îl ajută să se poată orienta just în această nouă viaţă. El vede, de exemplu, prin floarea de lotus cu şaisprezece petale, figuri ale unei lumi superioare. Acum trebuie să-şi poată da seama cât de diferite sunt aceste figuri, după cum sunt provocate de un obiect sau altul, de o fiinţă sau alta. Primul lucru spre care îşi poate îndrepta atenţia este faptul că el poate exercita, într-un anumit fel, prin gândurile şi sentimentele sale, o puternică influenţă asupra unor figuri, asupra altora deloc sau numai în mică măsură. O categorie de figuri se modifică imediat dacă la apariţia lor contemplatorul are gândul: „aceasta este frumoasă“, şi apoi, în decursul contemplării, modifică acest gând în următorul: „aceasta este folositoare“. – Îndeosebi figurile care provin de la minerale sau de la obiecte artificiale au particularitatea de a se modifica sub înrâurirea fiecărui gând, a fiecărui sentiment cu care contemplatorul le întâmpină. În mai mică măsură se modifică figurile care corespund plantelor; şi într-o măsură şi mai redusă, acelea care corespund animalelor. Şi aceste figuri sunt mobile şi pline de viaţă. Dar această mobilitate provine numai în parte de la gândurile şi senzaţiile omului; pe de altă parte, ea este provocată de cauze asupra cărora omul nu are nici o influenţă. Înlăuntrul acestei lumi de figuri, apar un fel de forme care se sustrag, la început, aproape complet vreunei influenţe din partea omului. Discipolul ocult se poate convinge că aceste figuri nu provin nici de la minerale, nici de la obiecte artificiale şi nici de la plante sau de la animale. Pentru a fi pe deplin lămurit, el trebuie să contemple acum figurile care ştie că sunt provocate de sentimentele, pornirile, pasiunile, etc. celorlalţi oameni. Dar şi cu privire la aceste figuri poate constata că gândurile şi sentimentele sale au o oarecare influenţă asupra lor, chiar dacă ea este relativ mică. În lumea figurilor va rămâne întotdeauna un rest asupra căruia influenţa omului este extrem de redusă. – La începutul drumului discipolului ocult, acest rest constituie o mare parte din ceea ce de fapt el vede. Asupra naturii acestei părţi se poate lămuri numai dacă se observă pe *sine însuşi*. Află acum figurile pe care le produce el însuşi. Ceea ce el face, vrea sau doreşte, etc. se exprimă în aceste figuri. O pornire ce se află în el, o poftă pe care o are, o intenţie pe care o nutreşte, etc. – toate acestea se exteriorizează în astfel de figuri. Într-adevăr, întreg caracterul său se imprimă într-o asemenea lume de figuri. Prin urmare, omul poate exercita prin gândurile şi sentimentele sale conştiente o influenţă asupra tuturor figurilor care nu pornesc de la el însuşi; asupra acelor figuri, însă, pe care le provoacă în lumea superioară prin propria sa fiinţă, el nu mai are nici o influenţă, după ce aceste figuri au fost create datorită lui. Din cele spuse reiese, de asemenea, că în

contemplarea superioară interiorul omenesc, lumea proprie de porniri, pofte şi idei se arată în figuri *exterioare*, exact aşa ca şi celelalte obiecte şi fiinţe. Lumea interioară devine, pentru cunoaşterea superioară, o parte a lumii exterioare. Aşa cum, în lumea fizică, ar fi înconjurat din toate părţile de oglinzi şi şi-ar putea vedea imaginea trupului, tot astfel îl întâmpină pe om, într-o lume superioară, fiinţa sa sufletească, ca imagine oglindită.

Pe această treaptă de evoluţie, a sosit pentru discipolul ocult momentul în care învinge iluzia ce provine din mărginirea sa personală. Acum poate observa ca lume exterioară ceea ce este înlăuntrul personalităţii sale, după cum, mai înainte, observa drept lume exterioară ceea ce acţiona asupra simţurilor sale. Astfel învaţă treptat, prin experienţă, să se comporte cu sine aşa cum se comportase mai înainte cu fiinţele din jurul lui.

Dacă vederea omului s-ar deschide în această lume spirituală înainte de a fi îndeajuns de pregătit cu privire la natura acestei lumi, el ar sta, la început, în faţa tablourilor caracterizate ale propriului său suflet ca în faţa unei enigme. Figurile propriilor sale porniri şi pasiuni îl întâmpină aici în forme pe care el le percepe ca animale sau, mai rar, şi ca figuri omeneşti. Cu toate că figurile de animale ale acestei lumi nu sunt niciodată exact la fel ca acelea din lumea fizică, ele au totuşi o asemănare vagă cu acestea. Observatorii neexperimentaţi le vor confunda. – Când pătrundem în această lume, trebuie să ne însuşim un fel cu totul nou de a judeca. Căci făcând abstracţie de faptul că lucrurile ce aparţin, de fapt, interiorului omenesc apar ca lume exterioară, ele mai apar acum şi ca oglindire a ceea ce sunt cu adevărat. Dacă, de pildă, privim aici o cifră, ea trebuie citită ca oglindire, invers. De exemplu, 265 înseamnă aici, de fapt, 562. O sferă o vedem ca şi cum am fi în centrul ei. Prin urmare, trebuie să traducem întâi în mod just această contemplare lăuntrică. Dar şi însuşirile sufleteşti ni se arată ca oglindiri. O dorinţă legată de un lucru exterior se arată ca o figură care înaintează spre acela care doreşte. Pasiunile, care îşi au sediul în natura inferioară a omului, pot lua forme de animale sau forme asemănătoare, care se năpustesc asupra omului. În realitate, aceste pasiuni tind în afară; ele îşi caută obiectul satisfacerii în lumea exterioară. Dar această căutare în afară se arată în *oglindire* ca un atac îndreptat împotriva purtătorului acelei pasiuni.

Dacă înainte de a se ridica la contemplarea superioară, discipolul ocult a învăţat să-şi cunoască însuşirile printr-o autoobservare tăcută şi obiectivă, atunci, în clipa în care interiorul său i se înfăţişează ca imagine exterioară, va afla puterea şi curajul de a se comporta just faţă de ceea ce contemplă. Oamenii care nu-şi cunosc îndeajuns propriul lor interior printr-o asemenea autoexaminare, nu se vor recunoaşte în imaginile propriei lor oglindiri, şi vor considera apoi aceste imagini drept realităţi străine de fiinţa lor. Privind, ei chiar se vor înfricoşa şi, neputând suporta priveliştea, îşi vor zice că totul nu este decât un produs al fanteziei, care nu poate duce la nimic. În amândouă cazurile, prin atingerea prematură a unei anumite trepte de evoluţie, omul s-ar aşeza singur, în mod fatal, în calea dezvoltării sale superioare.

Pentru a pătrunde în domeniile superioare, este absolut necesar ca discipolul ocult să treacă prin contemplarea spirituală a propriului său suflet. Căci în propria lui sine are el acel element spiritual-sufletesc pe care îl poate judeca cel mai bine. Dacă şi-a însuşit mai întâi în lumea fizică o cunoaştere temeinică despre personalitatea sa, atunci când *imaginea* acestei personalităţi îl va întâmpina pentru *întâia dată* în lumile superioare, el le va putea compara pe ambele. El poate compara cele superioare cu ceva ce îi este cunoscut, şi poate porni astfel de la o temelie solidă. Dimpotrivă, dacă l-ar mai întâmpina multe alte fiinţe spirituale, el nu ar putea să-şi formeze, la început, nici o idee precisă despre particularităţile şi natura lor. Ar simţi curând cum pierde pământul de sub picioare. De aceea, nu se poate sublinia îndeajuns faptul că drumul sigur spre lumile superioare este acela care porneşte de la cunoaşterea şi evaluarea temeinică a propriei fiinţe.

Aşadar omul întâlneşte mai întâi, pe drumul său spre lumile superioare, *imagini* spirituale. Căci realitatea care corespunde acestor imagini se află chiar *în el însuşi*. Discipolul ocult trebuie să fie îndeajuns de matur pentru ca, pe această primă treaptă de dezvoltare, să nu pretindă realităţi grosiere, ci să se străduiască să privească imaginile ca fiind realitatea justă. Dar *înlăuntrul* acestei lumi de imagini va învăţa în curând să cunoască ceva nou. *Sinea sa inferioară* este prezentă în faţa lui numai ca imagine oglindită; în mijlocul acestei imagini oglindite, apare însă realitatea adevărată a *sinei superioare*. Din imaginea personalităţii inferioare se ridică şi devine vizibilă figura Eului spiritual. Şi abia de la aceasta din urmă se ţes firele către alte realităţi spirituale superioare.

Acum a sosit timpul când trebuie folosită floarea de lotus cu două petale din regiunea ochilor. Când ea începe să se rotească, omul dobândeşte facultatea de a-şi pune Eul superior în legătură cu entităţile spirituale superioare. Curenţii care pornesc de la această floare de lotus se mişcă în aşa fel spre realităţile superioare, încât mişcările corespunzătoare îi sunt pe deplin conştiente omului. – Aşa cum lumina face vizibile ochiului obiectele fizice, tot astfel aceşti curenţi fac vizibile fiinţele spirituale ale lumilor superioare.

Prin adâncirea în ideile care îşi au originea în ştiinţa spiritului, în reprezentările care conţin adevăruri fundamentale, discipolul învaţă să pună în mişcare şi să dirijeze curenţii florii de lotus din regiunea ochilor.

Pe această treaptă a evoluţiei se arată în mod cu totul deosebit valoarea forţei de judecată sănătoasă, disciplinarea clară, logică, a gândirii. Trebuie doar să ne gândim că Eul superior, care până atunci dormita în om ca germene, inconştient, se naşte acum la o existenţă conştientă. Nu e vorba doar de o naştere simbolică, ci avem de a face cu o *naştere* în lumea spirituală în adevăratul înţeles al cuvântului. Şi fiinţa care se naşte, Eul superior, pentru ca ea să fie viabilă, trebuie să vină pe lume cu toate organele şi aptitudinile necesare. Aşa cum natura trebuie să aibă grijă ca un copil să vină pe lume cu urechi şi cu ochi bine formaţi, tot aşa legile evoluţiei personale ale unui om trebuie să poarte de grijă ca sinea sa superioară să intre în existenţă înzestrată cu facultăţile necesare. Şi aceste legi, care se îngrijesc de dezvoltarea organelor superioare ale spiritului însuşi, nu sunt altele decât legile sănătoase ale raţiunii şi ale moralei din lumea fizică. Aşa cum se dezvoltă copilul în sânul mamei, tot aşa se dezvoltă omul spiritual în sinea fizică. Sănătatea copilului atârnă de acţiunea normală a legilor naturii în sânul matern. Sănătatea omului spiritual este condiţionată în acelaşi fel de legile înţelegerii obişnuite şi de raţiunea activă în viaţa fizică. Cine nu trăieşte şi nu gândeşte sănătos în lumea fizică, nu poate dezvolta o Sine superioară sănătoasă. Viaţa trăită în conformitate cu legile naturii şi ale raţiunii este temelia oricărei adevărate evoluţii spirituale. Aşa cum copilul trăieşte deja în pântecele mamei în conformitate cu forţele naturii, pe care le va percepe după naştere cu organele sale senzoriale, tot aşa trăieşte Sinea superioară a omului după legile lumii spirituale încă în decursul existenţei fizice. Şi aşa cum copilul îşi asimilează energiile corespunzătoare dintr-un simţământ vital obscur, tot aşa îşi poate însuşi omul forţele lumii spirituale înainte de a se naşte Sinea sa superioară. Da, el trebuie să facă aceasta, dacă vrea ca Sinea superioară să vină în lume ca o fiinţă deplin dezvoltată. Nu ar fi just dacă cineva ar spune: nu pot primi învăţăturile ştiinţei spirituale înainte de a vedea eu însumi realităţile suprasensibile. Căci fără o adâncire în cercetarea spirituală, el nu poate nicidecum ajunge la adevărata cunoaştere superioară. Ar fi atunci în situaţia copilului din pântecele mamei care ar refuza să utilizeze forţele ce îi vin prin mamă, şi ar vrea să aştepte până ce şi le va procura el însuşi. Aşa cum embrionul află prin instinctul său vital justeţea celor ce i se oferă, tot aşa află adevărul învăţăturilor ştiinţei spirituale omul care nu a ajuns încă la vederea superioară. Există o înţelegere a acestor învăţături, care se întemeiază pe sentimentul pentru adevăr şi pe o raţiune clară, sănătoasă, multilaterală, înţelegere pe care omul o poate avea chiar dacă nu vede încă realităţile spirituale. Omul trebuie să înveţe mai întâi cunoştinţele mistice şi să se

pregătească, tocmai prin această asimilare de cunoştinţe, pentru contemplare. Un om care ar ajunge la contemplarea spirituală înainte de a-şi fi însuşit, în acest fel, învăţăturile ştiinţei spirituale, s-ar asemăna unui copil care s-ar naşte cu ochi şi cu urechi, dar fără creier. Înaintea lui s-ar întinde întreaga lume de culori şi de sunete însă el ar fi complet dezorientat.

Deci, ceea ce omul înţelegea mai înainte ajutat de sentimentul său pentru adevăr, de intelectul şi raţiunea sa, devine trăire personală pe treapta descrisă a discipolatului ocult. Acum are o cunoaştere nemijlocită a Sinei sale superioare. Şi află că această Sine superioară stă în legătură cu fiinţele spirituale de ordin superior şi formează o unitate cu ele. El vede, aşadar, că sinea inferioară îşi are originea într-o lume superioară. Şi acum i se arată că natura sa superioară supravieţuieşte celei inferioare. De aici înainte poate deosebi el însuşi natura sa vremelnică de cea durabilă. Aceasta nu înseamnă nimic altceva decât că ajunge să înţeleagă prin proprie contemplare învăţătura despre întruparea (încarnarea) Sinei superioare în Sinea inferioară. Acum îi este clar că el este integrat unei ordini spirituale superioare, că însuşirile sale, destinele sale, sunt cauzate de această ordine. El învaţă să cunoască *legea vieţii sale*, Karma. Recunoaşte că Sinea lui inferioară, aşa cum îşi constituie ea existenţa prezentă, este numai una din formele pe care le poate îmbrăca fiinţa sa superioară. Şi vede înaintea sa posibilitatea de a lucra asupra lui din Sinea superioară, pentru ca să devină din ce în ce mai desăvârşit. De aici înainte el este în stare să înţeleagă şi marile deosebiri dintre oameni, în ce priveşte gradul lor de perfecţiune. Vede că există oameni care îi sunt superiori, oameni care au atins deja treptele pe care el trebuie să le urce. Recunoaşte că învăţăturile şi faptele unor asemenea oameni îşi au originea în inspiraţii venite dintr-o lume superioară. Aceasta o datorează primei sale priviri în lumea superioară. Ceea ce numim „mari iniţiaţi ai omenirii“, încep acum să devină, pentru el, realitate.

Acestea sunt darurile pe care discipolul le datorează acestei trepte a evoluţiei sale: pătrunderea în misterele Sinei superioare, în învăţătura despre întruparea sau încarnarea acestei Sine superioare într-una inferioară; în legea după care viaţa în lumea fizică se reglementează conform cauzalităţii spirituale – legea Karmei – şi, în sfârşit, în existenţa marilor iniţiaţi.

De aceea, despre un discipol, care a atins această treaptă, se spune că i-a dispărut cu desăvârşire *îndoiala*. Dacă mai înainte a putut să-şi însuşească o credinţă clădită pe temelii raţionale şi pe o gândire sănătoasă, în locul acestei credinţe apare acum cunoaşterea deplină şi înţelegerea contemplativă care nu mai poate fi clintită de nimic.

Religiile au dat în ceremoniile, sacramentele şi riturile lor imagini exterior vizibile ale anumitor fenomene şi fiinţe spirituale superioare. Numai cine nu a pătruns în adâncurile marilor religii, le poate nesocoti. Dar acela care priveşte el însuşi în realitatea spirituală, va înţelege şi marea însemnătate a slujbelor religioase exterior vizibile. Atunci, pentru el, serviciul religios devine o imagine a comunicării sale cu lumea spirituală supraordonată.

Vedem astfel în ce fel a devenit discipolul ocult într-adevăr un om nou prin atingerea acestei trepte. Treptat se poate maturiza în aşa măsură, încât să dirijeze, prin curenţii corpului său eteric, elementul superior al vieţii şi să dobândească, prin aceasta, o înaltă libertate faţă de corpul său fizic.

MODIFICĂRI ÎN VIAŢA DE VIS A DISCIPOLULUI OCULT

Un semn că discipolul a ajuns pe treapta de evoluţie descrisă în capitolul precedent, sau că o va atinge în curând, îl constituie modificarea ce se produce în visele sale. Înainte visele sale

erau haotice şi arbitrare. Acum ele încep să aibă un caracter regulat. Imaginile lor capătă o înlănţuire plină de sens, la fel ca reprezentările vieţii cotidiene. Putem desluşi în ele legi, cauze şi efecte. Şi conţinutul lor se modifică. Dacă mai înainte nu erau percepute în vis decât ecouri din viaţa zilnică, impresii metamorfozate ale lumii înconjurătoare sau stări ale propriului corp, acum apar imagini dintr-o lume necunoscută mai înainte. Fireşte că la început se menţine *caracterul general* al vieţii de vis, în măsura în care visul se deosebeşte de reprezentările stării de veghe prin aceea că ne înfăţişează *simbolic* ceea ce vrea el să exprime. Unui cercetător atent al vieţii de vis nu-i poate scăpa acest caracter de simbol. Visăm, de pildă, că am prins un animal hidos şi că avem o senzaţie neplăcută în mână. Ne trezim şi observăm că am apucat strâns în mână un colţ al plapumei. Aşadar, percepţia nu se exprimă în mod direct, ci prin simbolul descris. – Sau visăm că fugim de un urmăritor şi ne cuprinde frica. Trezindu-ne, constatăm că în timpul somnului am avut palpitaţii. Stomacul încărcat cu mâncăruri greu de digerat provoacă imagini de vis neliniştitoare. Chiar fenomenele din preajma omului care doarme se oglindesc în vis ca simboluri. Bătaia unui ceasornic poate provoca imaginea unei trupe care mărşăluieşte în bătaia tobei. Un scaun care cade poate fi, în vis, prilejul unei întregi drame, în care zgomotul căderii se oglindeşte ca împuşcătură, etc. – Acest mod simbolic de exprimare este propriu visului ordonat al omului la care începe să se dezvolte corpul eteric. El încetează însă a mai oglindi doar faptele ambianţei fizice sau ale propriului său corp senzorial. Aşa cum visele care îşi datorează originea acestor lucruri devin regulate, tot astfel se amestecă în ele şi imagini de vis care sunt expresia obiectelor şi raporturilor dintr-o altă lume. Aici se fac, pentru prima dată, experienţe inaccesibile conştienţei de veghe cotidiene. – În nici un caz să nu se creadă că un adevărat mistic face, din lucrurile pe care le trăieşte în vis, temelia unor comunicări hotărâtoare despre lumea superioară. Aceste trăiri de vis trebuie considerate numai ca prime *indicii* ale unei dezvoltări superioare. – Ca o nouă consecinţă, apare în curând faptul că imaginile de vis ale discipolului ocult nu se mai sustrag, ca înainte, de sub controlul raţiunii sale, ci aceasta le ordonează, le cuprinde cu privirea într-o anumită ordine, aşa cum face cu reprezentările şi senzaţiile conştienţei de veghe. Deosebirea dintre conştienţa de vis şi această stare de veghe dispare din ce în ce mai mult. În viaţa de vis, cel ce visează este treaz în întregul înţeles al cuvântului; asta înseamnă că se simte stăpânul şi conducătorul reprezentărilor sale imaginative.

În timp ce visează, omul se găseşte într-adevăr într-o lume diferită de aceea a simţurilor sale fizice. Numai că omul cu organele spirituale nedezvoltate nu-şi poate face alte reprezentări despre această lume, decât reprezentările confuze pe care le-am caracterizat. Ea există pentru el doar aşa cum ar exista lumea sensibilă pentru o fiinţă care are numai primele rudimente ale ochilor. De aceea omul nu poate vedea în această lume nimic altceva decât imitaţii şi oglindiri ale vieţii obişnuite. El le poate vedea în vis deoarece sufletul său imprimă, ca imagini, percepţiile din timpul zilei, în substanţa din care se compune cealaltă lume. Trebuie să ne dăm seama că, alături de viaţa conştientă de peste zi, omul duce în amintita lume şi o a doua viaţă, inconştientă. El gravează în această lume, în imagini, tot ceea ce percepe şi gândeşte. Aceste imagini pot fi văzute numai dacă s-au dezvoltat florile de lotus. Fiecare om are anumite rudimente ale florilor de lotus. În decursul conştienţei de zi omul nu poate percepe cu ele nimic, deoarece impresiile pe care le primeşte sunt extrem de slabe. Motivul este asemănător aceluia pentru care nu vedem stelele în timpul zilei. Ele nu pot fi percepute din cauza acţiunii puternice a luminii soarelui. Astfel, slabele impresii spirituale nu ies în evidenţă din cauza puternicelor impresii ale simţurilor fizice. Dar când, în somn, porţile simţurilor exterioare sunt închise, aceste impresii încep să se lumineze confuz. Iar cel ce visează percepe experienţele făcute într-o altă lume. Dar, precum am spus, la început aceste experienţe nu sunt altceva decât ceea ce reprezentările legate de simţurile fizice au gravat în lumea spirituală. – Numai florile de lotus dezvoltate îngăduie să fie înscrise în lumea suprasensibilă manifestările care nu aparţin lumii fizice. Iar prin corpul eteric dezvoltat ia naştere o cunoaştere deplină a acestor întipăriri care provin din alte lumi. – Cu aceasta a început comunicarea omului cu o

nouă lume. Şi acum, prin îndrumările disciplinei oculte, omul trebuie să ajungă la un dublu rezultat. În primul rând, trebuie să poată reţine în întregime observaţiile făcute în vis, aşa cum le reţine pe cele făcute în starea de veghe. Dacă a atins acest punct, el este îndrumat să facă aceleaşi observaţii şi în decursul stării de veghe obişnuite. Atenţia sa asupra impresiilor spirituale va fi pur şi simplu astfel dirijată, încât să nu mai fie nevoie ca acestea să dispară în faţa impresiilor fizice, ci să le poată avea întotdeauna *alături* şi împreună cu impresiile fizice.

Dacă discipolul ocult a dobândit această facultate, atunci apare în faţa ochilor săi spirituali o parte din tabloul descris în capitolul precedent. De acum înainte el poate percepe ceea ce există în lumea spirituală drept cauză a lucrurilor şi fenomenelor fizice. Înainte de toate, poate recunoaşte, în această lume, Sinea sa superioară. – Următoarea lui sarcină este aceea de a creşte, în această Sine superioară, adică să o considere într-adevăr ca pe adevărata sa fiinţă şi să se comporte ca atare. El dobândeşte acum din ce în ce mai mult o reprezentare şi un sentiment viu că trupul său fizic şi ceea ce a numit mai înainte „Eul“ său, nu sunt mai mult decât o unealtă a Eului superior. El dobândeşte faţă de sinea lui inferioară sentimentul pe care omul limitat la lumea simţurilor îl are faţă de o unealtă sau faţă de un vehicul de care se serveşte. Aşa cum acesta nu socoteşte căruţa cu care călătoreşte ca „Eul“ său, chiar dacă zice „eu călătoresc“ sau „eu merg“, tot aşa şi omul evoluat, când spune „eu intru în casă“, are propriu zis reprezentarea: „eu îmi duc trupul în casă“. Dar aceasta trebuie să fie pentru el o noţiune atât de naturală, încât să nu piardă nici o clipă terenul solid al lumii fizice de sub picioare, şi niciodată să nu apară în el un sentiment de înstrăinare faţă de lumea simţurilor. Pentru ca discipolul ocult să nu devină un visător sau un fantast, el trebuie să nu-şi sărăcească viaţa în lumea fizică datorită conştienţei superioare, ci să şi-o îmbogăţească, aşa cum şi-o îmbogăţeşte omul care, pentru a face o călătorie, se foloseşte de un tren, în loc de picioarele sale.

După ce discipolul a ajuns la o asemenea viaţă în Eul său superior, atunci, sau mai bine zis deja în decursul însuşirii conştienţei superioare, el îşi dă seama cum poate să trezească la existenţă forţa de percepţie spirituală în organul format în regiunea inimii, şi să o poată dirija prin curenţii descrişi în capitolele precedente. Această forţă de percepţie este un element de o substanţialitate superioară, care porneşte din organul amintit şi, într-o frumuseţe strălucitoare, se revarsă prin florile de lotus în mişcare cât şi prin alte canale ale corpului eteric dezvoltat. De aici radiază în afară, în lumea spirituală înconjurătoare, şi o face spiritual vizibilă, aşa cum lumina solară care cade din afară asupra obiectelor, le face fizic vizibile.

Modul cum se produce această forţa de percepţie în organul inimii poate fi înţeles numai treptat, doar în decursul dezvoltării acestui organ.

Lumea spirituală, cu realităţile şi fiinţele ei, devine clar perceptibilă abia pentru omul care poate îndrepta, prin corpul său eteric, organul de percepţie descris mai înainte şi spre lumea exterioară pentru a lumina cu el lucrurile. – De aici se vede că o conştienţă deplină despre un obiect al lumii spirituale se poate naşte numai cu condiţia ca omul însuşi să îndrepte lumina spirituală asupra acestuia. În realitate, „Eul“ care produce acest organ de percepţie nu locuieşte de fapt în corpul fizic al omului, ci, după cum am arătat, în afara acestuia. Organul inimii este numai locul în care omul aprinde, din afară, acest organ spiritual al luminii. Dacă nu l-ar aprinde aici, ci într-un alt loc, atunci percepţiile spirituale mijlocite de el n-ar avea nici o legătură cu lumea fizică. Dar omul este chemat să raporteze toate realităţile spirituale superioare tocmai la lumea fizică şi să le lase să acţioneze prin el în aceasta. Tocmai organul inimii este acela prin care Eul superior face din Sinea senzorială instrumentul său şi tot prin organul inimii o dirijează.

Impresia pe care omul evoluat o are faţă de realităţile lumii spirituale este alta decât cea pe care o are omul simţurilor faţă de lumea fizică. Ultimul se simte într-un anumit loc în lumea fizică, iar obiectele percepute sunt pentru el „în afară“. Omul evoluat spiritual, dimpotrivă, se simte ca unit cu obiectul spiritual al percepţiei sale, ca „în interiorul“ acestuia. De fapt, el peregrinează din loc în loc în spaţiul spiritual. De aceea, în limbajul ştiinţei secrete, el este numit şi „peregrin“. La început el nu este nicăieri acasă. – Dar dacă ar rămâne numai la acest peregrinaj, el nu ar putea determina în mod real nici un obiect în spaţiul spiritual. Aşa cum determinăm în spaţiul fizic un obiect sau un loc, pornind de la un anumit punct, tot aşa trebuie să procedăm şi în cealaltă lume în care am ajuns. Şi aici trebuie să ne căutăm undeva un loc pe care, în primul rând, să îl examinăm absolut precis, şi pe care să îl luăm în mod spiritual în posesie spiritual. În acest loc trebuie să ne întemeiem o patrie spirituală, iar apoi toate celelalte să le raportăm la această patrie spirituală. Chiar şi omul care trăieşte în lumea fizică, vede toate lucrurile în funcţie de patria sa fizică. Un berlinez, fără să vrea, descrie Londra altfel decât un parizian. Dar cu toate acestea, în cazul patriei spirituale lucrurile se prezintă altfel decât în cazul patriei fizice. În cea din urmă ne-am născut fără contribuţia noastră, în ea am preluat instinctiv, în decursul tinereţii, o serie de reprezentări care, în continuare, fără voia noastră, ne înfăţişează lucrurile într-o anumită lumină. Patria spirituală însă ne-am format-o noi înşine, cu deplină conştienţă. De aceea, pornind de la ea, vom aprecia totul în deplină şi luminoasă libertate. – A-ţi clădi o patrie spirituală, se numeşte în limba ştiinţei spirituale „a-ţi construi un adăpost“.

Pe această treaptă, contemplarea spirituală se extinde, la început, asupra imaginilor spirituale complementare lumii fizice, în măsura în care aceste imagini se găsesc în aşa numita lume astrală. În această lume se află tot ce este de aceeaşi esenţă cu instinctele, sentimentele, poftele şi pasiunile omeneşti. Căci tuturor lucrurilor sensibile care îl înconjoară pe om le aparţin şi forţe înrudite cu forţele omului. Un cristal, de pildă, este turnat în forma sa de către forţe care se înfăţişează contemplării superioare asemenea unui instinct ce acţionează în om. Prin forţe asemănătoare este condusă seva prin vasele plantei, se dezvoltă florile şi se deschid capsulele cu seminţe. Toate aceste forţe capătă formă şi culoare pentru organele de percepţie spirituală dezvoltate, tot aşa cum obiectele lumii fizice au formă şi culoare pentru ochiul fizic. Pe treapta descrisă a dezvoltării sale, discipolul ocult vede nu numai cristalul, planta, ci şi forţele spirituale descrise. Iar instinctele animalice şi omeneşti le vede nu numai prin exteriorizările fizice, vitale, ale purtătorilor lor, ci şi nemijlocit, ca obiecte, aşa cum vede în lumea fizică mesele şi scaunele. Întreaga lume de instincte, porniri, dorinţe, pasiuni ale unui animal sau ale unui om formează norul astral în care este învăluită fiinţa, formează *aura* ei.

Mai departe, pe această treaptă a evoluţiei sale, clarvăzătorul percepe şi lucruri care se sustrag în întregime sau aproape în întregime contemplării sensibile. De pildă, el poate observa diferenţa astrală dintre un spaţiu care este ocupat în bună parte de oameni cu o mentalitate inferioară, şi unul în care se află persoane cu o mentalitate superioară. Într-un spital nu numai atmosfera fizică, ci şi atmosfera spirituală este alta decât într-o sală de dans. Un oraş comercial are o altă atmosferă astrală decât un centru universitar. La început, facultatea de percepţie a omului devenit clarvăzător va fi slab dezvoltată pentru sesizarea unor asemenea lucruri. Mai întâi ea se va raporta la realităţile astrale amintite, aşa cum se raportează conştienţa de vis a omului fizic la conştienţa de veghe. Dar treptat el se va trezi complet şi pe această treaptă.

Realizarea cea mai înaltă a clarvăzătorului care a ajuns la gradul de vedere descris, este aceea în care i se arată efectul complementar astral al instinctelor şi poftelor animale şi omeneşti. O acţiune plină de dragoste prezintă altă imagine astrală însoţitoare decât acţiunea care porneşte din ură. Pofta absurdă, pe lângă ea însăşi, mai prezintă şi o contra-imagine astrală urâtă, iar simţul îndreptat spre lucruri înalte, dimpotrivă, una frumoasă. Aceste contra-imagini nu pot fi

văzute decât slab în timpul vieţii fizice a omului. Căci tăria lor este diminuată de viaţa în lumea fizică. O dorinţă după un obiect, de pildă, produce o astfel de oglindire, în afară de aceea sub care această dorinţă apare în lumea astrală. Dacă dorinţa este însă satisfăcută prin dobândirea obiectului fizic, sau dacă există cel puţin posibilitatea unei asemenea satisfaceri, atunci imaginea complementară va fi numai o apariţie foarte slabă. Ea va ajunge la deplina manifestare abia după moartea omului, când sufletul, potrivit naturii sale, va mai nutri, în mod necesar, o astfel de dorinţă, dar pe care nu şi-o va mai putea satisface, fiindcă îi va lipsi atât obiectul cât şi organul fizic necesar satisfacerii acelei dorinţe. Omul cu predispoziţii senzoriale va avea şi după moarte, de pildă, pofte de a savura plăcerile gustative. Acum însă îi lipseşte posibilitatea satisfacerii fiindcă nu mai are organul gustativ. Urmarea este că dorinţa produce o imagine-replică deosebit de violentă, de care sufletul este atunci chinuit. Aceste experienţe de după moarte, prilejuite de imaginile-complementare ale naturii sufleteşti inferioare, se numesc trăiri în împărăţia sufletelor, mai ales în regiunea poftelor. Ele dispar abia după ce sufletul s-a purificat de toate poftele care sunt îndreptate spre lumea fizică. Abia după aceea se înalţă sufletul în domeniul superior (lumea spiritului). Chiar dacă aceste imagini-complementare sunt slabe la omul care trăieşte încă fizic, ele există totuşi şi îl însoţesc pretutindeni, ca o trenă de pofte, tot aşa cum cometa este însoţită de coada sa. Iar clarvăzătorul le poate vedea dacă a atins treapta de dezvoltare corespunzătoare.

Discipolul ocult trăieşte, la stadiul pe care l-am descris, în astfel de experienţe şi în toate lucrurile înrudite cu ele. Pe această treaptă el nu poate avea trăiri spirituale mai înalte. El trebuie, pornind de aici, să urce şi mai sus.

DOBÂNDIREA CONTINUITĂŢII CONŞTIENŢEI

Viaţa omului se desfăşoară în alternanţa a trei stări. Acestea sunt: starea de veghe, somnul cu vise şi somnul adânc fără vise. Putem înţelege cum ajungem la cunoaşterea superioară a lumilor spirituale, dacă ne facem o idee despre modificările ce trebuie să se petreacă în legătură cu aceste trei stări la omul care vrea să caute această cunoaştere. Înainte ca omul să fi parcurs stadiul de pregătire în vederea acestei cunoaşteri, conştienţa lui va fi mereu întreruptă de pauzele somnului. În aceste pauze, sufletul nu ştie nimic despre lumea exterioară şi nici despre sine însuşi. Numai din când în când, din marea inconştienţei generale se ridică visele, care sunt legate de fenomene ale lumii exterioare sau de stări ale trupului propriu. La început, vedem în vis numai o exteriorizare aparte a vieţii de somn şi de aceea se vorbeşte, în general, numai de două stări: somnul şi veghea. Pentru ştiinţa ocultă însă visul are o semnificaţie de sine stătătoare, alături de celelalte două stări. În capitolul precedent au fost descrise modificările ce se petrec în viaţa de vis a omului care se ridică la cunoaşterea superioară. Visele sale îşi pierd caracterul lor nesemnificativ, neregulat şi incoerent şi devin din ce în ce mai mult o lume plină de ordine şi coerenţă. Prin continuarea dezvoltării spirituale, această lume nouă, născută din lumea visului, nu numai că nu devine inferioară realităţii exterioare senzoriale, în ce priveşte adevărul lăuntric, ci în ea se revelează fapte care reprezintă o realitate superioară în adevăratul înţeles al cuvântului. De fapt, în lumea sensibilă sunt ascunse pretutindeni secrete şi enigme. Această lume arată, fără îndoială, efectele anumitor realităţi superioare; doar omul care se limitează la simpla percepere prin simţuri nu poate pătrunde până la *cauze*. Aceste cauze se revelează în parte discipolului ocult în stările descrise, care s-au născut în el din viaţa de vis, dar la care, în nici un caz, el nu se opreşte. – Desigur, el nu trebuie să considere aceste revelaţii drept cunoştinţe reale, până când nu i se vor arăta aceleaşi revelaţii şi în decursul stării de veghe obişnuită. Dar el va ajunge şi la aceasta. Între timp el se dezvoltă pentru a putea lua, în conştienţa de veghe, starea pe care şi-a creat-o mai întâi înlăuntrul vieţii de vis. Pentru el lumea simţurilor s-a îmbogăţit atunci cu

ceva absolut nou. Aşa cum un om născut orb şi apoi operat, după ce a dobândit vederea, recunoaşte lumea care îl înconjoară ca fiind îmbogăţită cu percepţiile ochilor, tot aşa omul devenit clarvăzător, în modul arătat mai sus, vede întreaga lume care îl înconjoară înzestrată cu însuşiri, lucruri şi fiinţe noi, etc. De acum înainte el nu mai trebuie să aştepte visul pentru a trăi într-o altă lume, ci întotdeauna când este oportun, se poate transpune în starea descrisă, pentru percepţie superioară. La el, această stare are atunci o însemnătate asemănătoare cu aceea pe care o are în viaţa obişnuită percepţia obiectelor prin simţuri faţă de percepţia celui care nu are simţuri active. În adevăratul înţeles al cuvântului putem chiar spune: discipolul ocult îşi deschide simţurile sufletului său şi priveşte lucrurile care trebuie să rămână ascunse simţurilor trupeşti.

Această stare constituie însă numai o tranziţie spre trepte şi mai înalte de cunoaştere ale discipolului ocult. Dacă el continuă exerciţiile care îi slujesc la educarea ocultă, după trecerea unui timp corespunzător, va afla că profunda modificare descrisă nu se întâmplă numai cu viaţa sa de vis, ci că transformarea se extinde şi asupra somnului său, care înainte era adânc şi fără vise. El observă că inconştienţa deplină în care se afla înainte, în decursul somnului, este întreruptă de trăiri conştiente izolate. Din întunericul desăvârşit al somnului se ridică percepţii de un gen pe care înainte nu-l cunoscuse. Fireşte, nu este uşor să descrii aceste percepţii, căci limba noastră este creată numai pentru lumea simţurilor şi de aceea nu putem găsi decât cuvinte aproximative pentru realităţile care nu aparţin de loc acestei lumi a simţurilor. Cu toate acestea suntem nevoiţi deocamdată să folosim cuvinte pentru a descrie lumile superioare. Aceasta nu o putem face decât exprimând multe lucruri prin asemănare. Putem întrebuinţa această metodă a analogiei fiindcă în lume toate se înrudesc. Lucrurile şi fiinţele lumilor superioare sunt înrudite cu acelea ale lumii simţurilor cel puţin în aşa măsură încât, cu bunăvoinţă, omul poate totuşi să-şi facă o idee despre aceste lumi superioare, chiar şi prin cuvintele folosite pentru lumea simţurilor. Trebuie să rămânem însă mereu conştienţi de faptul că în asemenea descrieri ale lumilor superioare multe lucruri trebuie să fie analogii şi simboluri. – De aceea, disciplina ocultă este dată numai în parte în cuvintele limbii obişnuite; privitor la cealaltă parte, pentru ridicarea sa în lumile superioare, discipolul învaţă un limbaj de simboluri, care va rezulta în chip natural pentru el. Discipolul trebuie să-şi însuşească acest limbaj chiar în decursul practicării disciplinei oculte. Aceasta nu ne împiedică să aflăm ceva despre natura lumilor superioare şi prin descrieri obişnuite, aşa cum sunt date aici.

Dacă vrem să dăm o idee despre trăirile amintite mai sus, care mai întâi se nasc din oceanul inconştienţei, în timpul somnului adânc, atunci le putem compara cel mai bine cu un fel de *auz*. Putem vorbi despre perceperea de sunete şi cuvinte. Aşa cum putem caracteriza în mod corespunzător trăirile din somnul cu vise ca un fel de *vedere*, în comparaţie cu percepţiile simţurilor, tot aşa experienţele somnului adânc pot fi comparate cu impresiile auditive. (În paranteză trebuie să spunem că şi în lumea spirituală *văzul* este superior. Şi în *această lume* culorile sunt superiore sunetelor şi cuvintelor. Dar ceea ce discipolul ocult percepe *mai întâi* din această lume, în cursul dezvoltării sale spirituale, *încă nu* sunt culorile superioare, ci sunetele inferioare. Omul percepe imediat culorile numai deoarece, conform evoluţiei sale generale, el este mai apt pentru lumea care i se revelează în somnul cu vise. Pentru lumea superioară care i se dezvăluie în somnul adânc, el este mai puţin apt. De aceea, la început, această lume i se revelează în sunete şi cuvinte; mai târziu, el se va putea ridica şi aici la culori şi forme).

Când discipolul observă că are asemenea trăiri în somnul profund, este de datoria lui să şi le clarifice cât se poate de bine. La început îi va veni foarte greu; căci perceperea celor trăite în această stare este, deocamdată, extraordinar de slabă. După trezire, omul ştie bine că a trăit ceva; însă ce anume a trăit, rămâne pentru el cu totul nelămurit. Cel mai important lucru în această stare de început este să rămânem liniştiţi şi calmi şi să nu cădem nici un moment într-

o stare de nelinişte sau nerăbdare. Acestea ar acţiona dăunător în toate împrejurările. Înainte de toate, ele nu pot accelera niciodată evoluţia, ci pot doar să o întârzie. Trebuie să ne mulţumim cu ceea ce ni se oferă sau ni se dăruieşte; orice forţare trebuie evitată. Dacă după un anumit timp nu avem trăiri în timpul somnului, să aşteptăm cu răbdare până când acest fapt va fi cu putinţă. Căci această clipă, de bună seamă, va veni o dată. Şi dacă înainte am fost răbdători şi calmi, facultatea de percepere rămâne o posesiune sigură, în timp ce, în cazul unei proceduri forţate, ea ar putea să apară o dată, dar s-ar putea pierde iarăşi cu totul pentru mai multă vreme.

După ce s-a ivit facultatea percepţiei şi trăirile din somn stau cu desăvârşire limpezi şi desluşite în faţa conştienţei noastre, atunci trebuie să ne îndreptăm atenţia asupra următorului fapt. Printre aceste trăiri vom distinge absolut precis două categorii. Întâia categorie va fi cu totul străină de toate câte le-am cunoscut mai înainte. Când se ivesc, să ne bucurăm de aceste trăiri; ele ne pot întări sufleteşte; în rest, să le lăsăm deocamdată aşa cum sunt. Ele sunt primele prevestiri ale lumii spirituale superioare, în care ne vom orienta abia mai târziu. A doua categorie de trăiri va arăta cercetătorului atent o anumită înrudire cu lumea obişnuită, în care el trăieşte. Aceste trăiri din somn îl lămuresc cu privire la lucrurile asupra cărora reflectează în decursul vieţii, asupra celor ce ar vrea să înţeleagă referitor la lucrurile din jurul său, dar pe care nu le poate înţelege cu mintea obişnuită. În decursul vieţii sale de toate zilele, omul reflectează asupra celor ce-l înconjoară. Pentru a înţelege înlănţuirea dintre lucruri, el îşi face reprezentări. Cu ajutorul noţiunilor el caută să înţeleagă ceea ce percep simţurile sale. La astfel de reprezentări şi noţiuni se referă trăirile din somn. Ceea ce mai înainte era noţiune obscură, întunecată, dobândeşte acum o realitate vie, plină de sonoritate, care se poate compara numai cu sunetele şi cuvintele lumii fizice. Omul are din ce în ce mai mult sentimentul că dezlegarea enigmelor, asupra cărora trebuie să reflecteze, i-ar fi şoptită în sunete şi cuvinte dintr-o lume superioară. El poate stabili apoi o legătură între cele ce îi vin dintr-o altă lume şi cele ce îi vin din viaţa obişnuită. Ceea ce înainte putea atinge numai cu gândirea sa, este acum pentru el trăire, tot atât de vie şi plină de conţinut ca orice trăire din lumea simţurilor. Obiectele şi fiinţele acestei lumi a simţurilor nu sunt în nici un caz numai ceea ce se înfăţişează percepţiei fizice. Ele sunt expresia şi emanaţia unei lumi spirituale. Această lume spirituală, înainte ascunsă, răsună acum pentru discipolul ocult din întreaga sa ambianţă.

E uşor de înţeles că în această facultate superioară de percepţie se găseşte o binecuvântare pentru om numai dacă în simţurile sufleteşti care i s-au deschis este totul în ordine, după cum şi simţurile obişnuite pot fi întrebuinţate pentru o observare adecvată a lumii numai dacă sunt normal formate. Numai că acum omul îşi formează el însuşi simţurile superioare, prin exerciţiile pe care i le indică disciplina ocultă. – Din aceste exerciţii face parte concentrarea, adică îndreptarea atenţiei asupra anumitor reprezentări şi noţiuni absolut precise, ce stau în legătură cu tainele lumii. Tot din aceste exerciţii face parte şi meditaţia, adică trăirea în astfel de idei, adâncirea desăvârşită în ele, în modul prescris. Prin concentrare şi meditare lucrează omul asupra sufletului său. Prin aceasta el dezvoltă în suflet organele sufleteşti de percepţie. În timp ce el se consacră concentrării şi meditaţiei, sufletul său creşte înlăuntrul trupului aşa cum creşte embrionul în trupul mamei. Când apar apoi în somn, una câte una, trăirile descrise, atunci se apropie momentul naşterii pentru sufletul devenit liber, şi care, prin aceasta, a devenit cu adevărat o altă fiinţă, pe care omul o aduce la germinare şi o maturizează în el însuşi. – Din această cauză, străduinţele pentru concentrare şi meditaţie trebuie făcute cu grijă şi trebuie respectate cu precizie, fiindcă ele sunt legile care duc la germinarea şi maturizarea fiinţei sufleteşti superioare a omului, descrisă mai sus. Şi aceasta trebuie să fie, la naşterea ei, un organism armonios şi normal format. Dacă însă din prescripţiile primite se neglijează ceva, atunci nu se naşte o fiinţă normală, ci în domeniul spiritual are loc naşterea prematură a unei fiinţe neviabile.

Faptul că naşterea acestei fiinţe sufleteşti superioare se desăvârşeşte, la început, în timpul somnului adânc, îl vom înţelege dacă ne gândim că organismul ei gingaş, încă puţin rezistent, nu s-ar putea afirma dacă ar apărea în timpul stării de veghe a simţurilor, din cauza fenomenelor dure şi aspre ale vieţii obişnuite. Activitatea sa ar fi ca inexistentă faţă de activitatea trupului. În somn, când trupul se odihneşte, în măsura în care activitatea sa depinde de *percepţia* sensibilă, se poate ivi activitatea, la început atât de gingaşă, neînsemnată, a sufletului superior. – Din nou trebuie să avem în vedere că discipolul ocult nu trebuie să considere trăirile din somn drept cunoştinţe deplin valabile, cât timp nu este în stare să-şi ridice sufletul superior trezit şi în conştienţa de zi. Dacă este în stare de aceasta, el poate percepe lumea spirituală conform caracterului ei, atât în timpul trăirilor de peste zi, cât şi între acestea, adică el poate cuprinde sufleteşte, ca sunete şi cuvinte, tainele lumii înconjurătoare.

Pe această treaptă de evoluţie, trebuie să înţelegem că la început avem de a face doar cu trăiri spirituale separate, mai mult sau mai puţin incoerente. De aceea trebuie să ne ferim să construim din ele un edificiu de cunoştinţe închis sau chiar numai coerent. Căci în acest caz ar trebui să se amestece în lumea sufletească tot felul de reprezentări şi idei fantastice; şi ne-am putea construi astfel foarte uşor o lume care nu ar avea nimic de-a face cu adevărata lume spirituală. Discipolul ocult trebuie neapărat să exercite continuu cel mai sever autocontrol. Cel mai corect lucru este ca el să ajungă la o claritate din ce în ce mai mare cu privire la fiecare trăire reală pe care o are, şi apoi să aştepte până se arată altele noi, într-un mod cu totul neforţat, şi care, ca de la sine, se unesc cu cele pe care le-a avut deja. – Prin puterea lumii spirituale în care a ajuns deja şi prin aplicarea exerciţiilor corespunzătoare, în somnul adânc al discipolului are loc o extindere tot mai mare a conştienţei. Tot mai multe trăiri se ivesc din inconştienţă şi tot mai scurte vor fi etapele de somn inconştient. Astfel, experienţele izolate din somn se leagă de la sine tot mai mult laolaltă, fără ca această corelare adevărată să fie tulburată de tot felul de combinaţii şi concluzii care nu ar proveni decât din raţiunea deprinsă cu lumea simţurilor. Dar cu cât amestecăm mai puţin, în mod neîndreptăţit, în trăirile superioare obişnuinţele de gândire ale acestei lumi sensibile, cu atât este mai bine. Procedând astfel, ne apropiem din ce în ce mai mult de acea treaptă a drumului spre cunoaşterea superioară, pe care stările, mai înainte prezente numai inconştient în viaţa de somn, se transformă acum în stări pe deplin conştiente. Când trupul se odihneşte, trăim de asemenea într-o realitate, precum e cazul şi în timpul stării de veghe. Va fi de prisos să remarcăm că, în decursul somnului însuşi, avem în primul rând de a face cu o altă realitate decât cea a ambianţei fizice, în care se găseşte corpul. Pentru a rămâne fermi pe terenul lumii simţurilor şi a nu deveni fantaşti, trebuie să învăţăm să legăm trăirile superioare din cursul somnului de realităţile ambianţei sensibile. Dar, înainte de toate, lumea trăită în somn este o revelaţie cu totul nouă. – Treapta importantă care constă din pătrunderea somnului cu conştienţa se numeşte în ştiinţa ocultă, continuitatea (neîntreruperea) conştienţei [15].

15. Cele indicate aici vor fi, pentru o anumită treaptă a evoluţiei, un fel de „ideal“ realizabil la capătul unui drum lung. Ceea ce învaţă să cunoască discipolul ocult la început, sunt cele două stări: conştienţa în cadrul acelor stări sufleteşti în care, mai înainte, avea numai vise neregulate, şi conştienţa întro stare care mai înainte era posibilă numai în somnul inconştient, lipsit de vise.

La un om care a atins această treaptă, trăirea şi experienţa nu încetează în timpul când trupul se odihneşte şi sufletul nu primeşte nici o impresie prin simţurile fizice.

SCINDAREA PERSONALITĂŢII ÎN DECURSUL EDUCAŢIEI SPIRITUALE

În decursul somnului sufletul omenesc nu primeşte comunicări din partea organelor senzoriale fizice. Percepţiile lumii exterioare obişnuite nu pătrund în suflet în timpul acestei stări. Într-o anumită privinţă, sufletul se află *în afara* acelei părţi a fiinţei omeneşti, a aşa numitului corp fizic, care, în starea de veghe, mijloceşte percepţiile senzoriale şi gândirea. Atunci el este în legătură numai cu corpurile mai subtile (cu corpul eteric şi cu cel astral), care se sustrag observaţiei simţurilor fizice. Dar activitatea acestor corpuri mai subtile nu încetează în somn. După cum corpul fizic este în legătură cu obiectele şi fiinţele lumii fizice, după cum acesta primeşte de la ele impresii şi acţionează asupra lor, tot astfel sufletul trăieşte într-o lume superioară. Şi această viaţă se continuă în decursul somnului. Sufletul se găseşte realmente în deplină activitate în decursul somnului. Însă omul nu poate şti nimic despre această activitate proprie, câtă vreme nu are organe spirituale de percepţie, cu ajutorul cărora să observe tot atât de bine cele ce se petrec în jurul lui în timpul somnului şi ceea ce face el însuşi, aşa cum o poate face în timpul vieţii de peste zi, în ambianţa fizică, cu simţurile obişnuite. Disciplina ocultă (aşa cum s-a arătat în capitolele precedente) constă în dezvoltarea acestor organe spirituale de percepţie.

Dacă prin disciplina ocultă somnul omului se transformă în sensul descris în capitolul precedent, omul poate urmări conştient toate câte se petrec în această stare în jurul lui; el se poate orienta autonom în această ambianţă, tot aşa cum se orientează în timpul vieţii de veghe cotidiene prin simţurile obişnuite. Fireşte, trebuie să avem în vedere aici că perceperea ambianţei sensibile obişnuite presupune deja un grad de clarvedere mai înalt. (La acest lucru ne-am referit deja în capitolul precedent). La începutul dezvoltării sale, discipolul ocult percepe numai lucruri care aparţin unei alte lumi, fără să poată observa legătura acestora cu obiectele ambianţei sale sensibile cotidiene.

Omul are mereu trăiri ca acelea care ne-au devenit clare prin exemplele atât de caracteristice ale vieţii de vis şi de somn. Sufletul trăieşte fără întrerupere în lumi superioare şi este activ în acestea. Din aceste lumi superioare, el îşi scoate impulsurile prin care acţionează continuu asupra corpului fizic. Numai că omului îi rămâne necunoscută această viaţă superioară a sa. Discipolul ocult o aduce însă în conştienţă. Prin aceasta, viaţa sa se schimbă radical. Cât timp sufletul nu *vede* în sens superior, el este condus de fiinţe cosmice supraordonate lui. Şi după cum viaţa unui orb care şi-a căpătat vederea prin operaţie devine altfel de cum era înainte, când trebuia să se încredinţeze unei călăuze, tot aşa se schimbă viaţa omului prin disciplina ocultă. El devine independent de călăuză şi, de aici înainte, trebuie să-şi preia el însuşi conducerea. De îndată ce se întâmplă aceasta, lucru uşor de înţeles, omul este supus unor greşeli despre care conştienţa obişnuită nu presimte nimic. El acţionează acum dintr-o lume din care înainte îl influenţau Puteri superioare, de care el nu era însă conştient. Aceste Puteri superioare sunt rânduite de către armonia generală cosmică. Discipolul ocult părăseşte această armonie cosmică. De aici înainte, are de făcut el însuşi lucruri care în trecut se îndeplineau, pentru el, fără participarea sa.

Şi pentru că lucrurile stau aşa cum am arătat, în scrierile care tratează astfel de lucruri se vorbeşte mult despre pericolele ce sunt legate de ridicarea omului în lumile superioare. Descrierile care se dau uneori despre aceste pericole îi fac pe oamenii fricoşi să privească cu groază la această viaţă superioară. Totuşi, trebuie să spunem că aceste pericole există numai atunci când se neglijează măsurile de precauţie necesare. Dacă, dimpotrivă, discipolul respectă toate îndrumările pe care ni le pune la îndemână adevărata disciplină ocultă, atunci ascensiunea în lumile spiritului are cu adevărat loc prin trăiri a căror măreţie şi putere depăşeşte tot ce-şi poate imagina fantezia cea mai cutezătoare a omului senzorial; dar despre o prejudiciere a sănătăţii sau a vieţii nu poate fi vorba. Omul ia cunoştinţă de existenţa unor puteri înspăimântătoare, care ameninţă viaţa din toate părţile. Îi va fi cu putinţă să se folosească de anumite forţe şi fiinţe care scapă percepţiei senzoriale. Şi mare este ispita de a

pune aceste forţe în serviciul unor interese personale neîngăduite sau, din cauza unei cunoaşteri insuficiente a lumilor superioare, de a folosi asemenea forţe în mod greşit. Unele din aceste trăiri deosebite (de exemplu întâlnirea cu „Păzitorul pragului“) vor fi descrise încă în aceste relatări. – Dar trebuie să avem însă în vedere că puterile potrivnice vieţii există chiar şi atunci când nu le cunoaştem. Este adevărat, fireşte, că raportul lor faţă de om este determinat de puteri superioare şi că acest raport se schimbă şi el atunci când omul intră conştient în această lume, care înainte îi era ascunsă. Dar pentru aceasta se intensifică şi existenţa sa proprie, iar domeniul vieţii sale este îmbogăţit cu un câmp imens. Un pericol real există numai atunci când, din nerăbdare sau din lipsă de modestie, discipolul ocult îşi atribuie prea de timpuriu o anumită independenţă faţă de experienţele din lumea superioară, când nu poate aştepta până i se împărtăşeşte cu adevărat o înţelegere suficientă a legilor suprasensibile. Pe acest tărâm smerenia şi modestia sunt mult mai puţin vorbe goale decât în viaţa obişnuită. Dacă discipolul posedă aceste însuşiri în sensul cel mai bun al cuvântului, poate fi sigur că ascensiunea sa în viaţa superioară se desfăşoară fără pericol cu privire la tot ceea ce numim de obicei sănătate şi viaţă. – Înainte de toate, nu e îngăduit să se ivească nici o dizarmonie între trăirile superioare şi procesele şi cerinţele vieţii de toate zilele. Misiunea omului trebuie căutată neapărat pe acest pământ. Iar acela care vrea să se sustragă misiunilor de pe acest pământ şi vrea să se refugieze într-o altă lume, acela poate fi sigur că nu îşi va atinge ţinta. – Dar ceea ce simţurile percep este numai o parte a lumii. Iar în lumea spirituală se găsesc fiinţele care se exprimă în realităţile lumii sensibile. Să devenim părtaşi ai spiritului, pentru a putea aduce revelaţiile sale în lumea simţurilor. Omul transformă pământul în măsura în care îi încorporează ceea ce el află în lumea spiritelor. Aceasta este misiunea sa. Numai pentru că pământul sensibil depinde de lumea spirituală, pentru că, într-adevăr, omul poate acţiona asupra pământului numai dacă este părtaş al lumilor în care sunt ascunse forţele creatoare, numai pentru acest motiv omul trebuie să vrea să se ridice în aceste lumi. Dacă ne apropiem de disciplina ocultă cu asemenea convingeri şi dacă nu ne abatem nici o clipă de la direcţia trasată prin aceasta, atunci nu avem să ne temem nici chiar de cel mai neînsemnat pericol. Nimeni să nu se lase oprit de perspectiva pericolelor disciplinei oculte; dar această perspectivă ar trebui să fie pentru oricine un avertisment pentru a-şi însuşi acele calităţi pe care va trebui să le aibă adevăratul discipol ocult.

După aceste premise care înlătură orice teamă, să trecem acum la descrierea unora din aşa-zisele „pericole“. Negreşit că în amintitele corpuri mai subtile ale discipolului ocult au loc mari transformări. Aceste transformări sunt în legătură cu anumite procese de evoluţie ale celor trei forţe fundamentale ale sufletului: *voinţa*, *simţirea* şi *gândirea*. Înaintea educării oculte a omului, aceste trei forţe stau într-o legătură cu totul precisă, coordonată de legi cosmice superioare. Omul nu *voieşte*, *simte* şi nici nu *gândeşte* după bunul său plac. Când, de exemplu, în conştienţă apare o anumită reprezentare, de ea se leagă, potrivit unor legi naturale, un anumit sentiment, sau îi urmează un act de voinţă, care stă într-o legătură legică cu acea reprezentare. Intrăm într-o cameră, o găsim neaerisită şi deschidem ferestrele. Auzim că ne cheamă cineva pe nume şi urmăm chemarea. Suntem întrebaţi şi răspundem. Întâlnim un obiect rău mirositor şi ne cuprinde un sentiment neplăcut. Acestea sunt corelări simple între gândire, simţire şi voinţă. Când examinăm însă viaţa omenească, vom observa că în această viaţă toate se întemeiază pe asemenea înlănţuiri. De regulă considerăm viaţa unui om drept „normală“ numai când în ea se constată o astfel de legătură între gândire, simţire şi voinţă, legătură care se întemeiază pe legile naturii omeneşti. Am contrazice aceste legi dacă, de pildă, un om care întâlneşte un obiect rău mirositor, ar avea un sentiment de plăcere, sau dacă nu ar răspunde la întrebările care îi sunt puse. Succesele pe care le aşteptăm de la o educaţie justă sau de la un învăţământ corespunzător, se bazează pe presupunerea că între gândirea, simţirea şi voinţa elevului se poate face o legătură corespunzătoare naturii omeneşti. Dacă prezentăm acestuia anumite idei, o facem presupunând că ele vor intra mai târziu într-o legătură legică cu sentimentele şi actele sale de voinţă. – Toate acestea se bazează pe faptul că

în corporalitățile sufletești mai subtile ale omului, centrele celor trei forțe, al gândirii, al simțirii și al voinței, sunt legate între ele în mod legic. Iar această legătură din organismul sufletesc mai subtil își are copia și în corpul fizic obișnuit. Și în acesta organele voinței stau într-o anumită legătură organică cu acelea ale gândirii și ale simțirii. De aceea un anumit gând provoacă în mod regulat un anumit sentiment sau o anumită activitate a voinței. – În cazul unei dezvoltări superioare a omului, firele care leagă între ele cele trei forțe fundamentale se întrerup. Această întrerupere are loc mai întâi numai în organismul sufletesc mai subtil, amintit; la o dezvoltare și mai înaltă însă, separarea se extinde și asupra corpului fizic. (Prin dezvoltarea spirituală superioară a omului, creierul său, de pildă, se scindează într-adevăr în trei părți distincte. Firește, scindarea este de așa natură încât nu e perceptibilă senzorial în mod obișnuit și nici nu poate fi verificată cu ajutorul celor mai fine instrumente fizice. Ea are însă loc, iar clarvăzătorul are mijloace pentru a o observa. Creierul clarvăzătorului evoluat se scindează în trei entități care acționează autonom: creierul gândirii, al simțirii și al voinței).

Organele gândirii, simțirii și voinței sunt apoi cu totul libere unul de celălalt. Și de acum înainte legătura dintre ele nu se mai stabilește prin nici o lege sădită în ele, ci trebuie realizată prin conștiența superioară trezită a omului însuși. – Discipolul ocult constată în sine următoarea transformare: între o reprezentare și un sentiment, sau între un sentiment și un act de voință și așa mai departe, nu se mai stabilește nici o legătură, dacă nu o creează el însuși. Nici un imbold nu-l mai conduce de la un gând la o acțiune dacă nu provoacă el însuși în sine, liber, acest imbold. El poate sta de acum înainte complet nesimțitor în fața unui fapt care, înaintea instruirii și educării sale oculte, i-a inspirat dragoste înflăcărată sau ură înverșunată; el poate rămâne inactiv la un gând care în trecut îl entuziasma și îl mâna ca de la sine spre o acțiune. Și, sub înrâurirea impulsurilor de voință, el poate săvârși fapte pentru care nu există nici cel mai mic imbold la omul ce nu a trecut prin disciplinarea ocultă. Marea cucerire de care se bucură discipolul ocult, este dobândirea controlului deplin asupra conlucrării celor trei forțe sufletești; în schimb însă, această coacționare va fi rămâne în întregime în seama propriei sale răspunderi.

Abia prin această transformare a ființei sale poate intra omul în legătură conștientă cu anumite forțe și ființe suprasensibile. Căci propriile sale forțe sufletești au o înrudire corespunzătoare cu anumite forțe fundamentale ale lumii. De pildă, forța care zace în voință poate acționa asupra anumitor lucruri și ființe din lumea superioară și poate să le și perceapă. Dar ea poate face asta abia după ce s-a eliberat, înlăuntrul sufletului, de legătura sa cu simțirea și cu gândirea. De îndată ce această legătură se desface, acțiunea voinței se manifestă în afară. Și tot așa este și cu forțele gândirii și ale simțirii. Când un om îmi trimite un sentiment de ură, acesta este vizibil pentru clarvăzător sub forma unui nor subtil de lumină, de o anumită culoare. Și un asemenea clarvăzător poate respinge acest sentiment de ură, așa cum omul fizic parează o lovitură fizică îndreptată împotriva sa. În lumea suprasensibilă ura este un fenomen perceptibil. Dar clarvăzătorul o poate percepe numai datorită faptului că este în stare să-și proiecteze în afară forța care se află în simțirea sa, așa cum omul simțurilor își îndreaptă în afară receptivitatea ochiului său. Și așa cum stau lucrurile cu ura, tot așa stau și cu realitățile mult mai însemnate ale lumii sensibile. Omul poate intra într-un raport conștient cu ele prin eliberarea forțelor fundamentale ale sufletului său.

Prin scindarea descrisă a forțelor gândirii, simțirii și voinței, este posibilă o triplă rătăcire pe calea evoluției omului, dacă nesocotim prescripțiile științei oculte. O asemenea rătăcire se poate produce când firele de legătură sunt distruse înainte de momentul în care conștiența superioară să fi ajuns atât de departe cu cunoașterea sa, încât să poată ține bine frâiele care stabilesc o conlucrare liberă, armonioasă între forțele scindate. – Căci de regulă, la un anumit moment al vieții, cele trei forțe fundamentale ale omului nu sunt la fel de avansate în evoluția lor. La un om, gândirea este mai dezvoltată decât simțirea și voința; la un altul, o altă forță

predomină în raport cu celelalte două. Cât timp se menţine legătura stabilită de legile superioare ale cosmosului, prin dezvoltarea exagerată a uneia sau alteia din cele trei forţe nu poate apărea nici o neregularitate dăunătoare în sens mai înalt. De pildă, la omul de voinţă, gândirea şi simţirea acţionează totuşi compensator prin legile amintite, şi împiedică voinţa predominantă să ajungă la degenerări grave. Dacă un asemenea om de voinţă intră însă în disciplina ocultă, influenţa legică a sentimentului şi a gândirii asupra voinţei, care îl mână necontenit spre uriaşe manifestări de forţă, încetează cu desăvârşire. Şi dacă omul nu a ajuns atât de departe în stăpânirea desăvârşită a conştienţei superioare încât să poată stabili el însuşi armonia, atunci voinţa porneşte pe căile ei proprii, neînfrânate. Ea îl copleşeşte mereu pe purtătorul ei. Simţirea şi gândirea cad într-o totală neputinţă; omul este biciuit de puterea voinţei care-l stăpâneşte ca pe un sclav. S-a născut o *fire violentă*, care trece de la o acţiune nesăbuită la alta. – O a doua deviere se naşte când sentimentul se emancipează peste măsură de conducerea legică. O persoană ce înclină spre venerarea altor oameni ar putea ajunge la o dependenţă fără limită, chiar până la pierderea oricărei voinţe şi gândiri personale. Atunci soarta unui asemenea om, în loc de cunoaştere superioară, este sleirea şi slăbiciunea cea mai vrednică de milă. – Sau, în cazul unei asemenea supremaţii a vieţii de simţire, un om cu predispoziţii spre cucernicie şi înălţare religioasă poate cădea într-o exaltare care-l răpeşte cu totul. – Al treilea rău se naşte când precumpăneşte gândirea. Atunci se iveşte o contemplativitate duşmănoasă vieţii, închisă în sine. Pentru astfel de oameni lumea pare să aibă însemnătate numai în măsura în care ea le oferă obiecte pentru a-şi satisface aviditatea neţărmuită după înţelepciune. Nici un gând nu-i stimulează la vreo acţiune sau la vreun sentiment. Pretutindeni aceşti oameni apar ca firi absente, reci. Ei fug de orice atingere cu obiectele realităţii de toate zilele, ca de ceva care le provoacă scârbă sau, cel puţin, ca de un lucru care a pierdut pentru ei orice semnificaţie.

Acestea sunt cele trei căi greşite pe care discipolul ocult poate nimeri: despotismul, exaltarea sentimentelor şi strădania după înţelepciunea rece şi lipsită de iubire. Pentru o observaţie exterioară – chiar şi pentru materialismul medicinii academice – imaginea unui asemenea om aflat pe căi greşite nu se deosebeşte prea mult, mai ales în ceea ce priveşte gradul, de imaginea unui nebun sau cel puţin de aceea a unei „persoane grav bolnave de nervi“. Natural că discipolului ocult nu trebuie să semene cu aceştia. Este esenţial pentru el ca gândirea, simţirea, voinţa – cele trei forţe de bază ale sufletului – să fi parcurs o evoluţie armonioasă, înainte de a se desprinde de legătura lor înnăscută şi de a se putea subordona conştienţei superioare trezite. – Căci odată ce greşeala s-a produs, dacă una din forţele fundamentale nu mai poate fi stăpânită, atunci sufletul superior intră în existenţă ca un avorton. Forţa nestăpânită umple întreaga personalitate a omului; şi pentru multă vreme nici nu ne putem gândi că totul va reveni în echilibru. Ceea ce apare ca predispoziţie de caracter inofensivă, câtă vreme omul este fără educaţie ocultă, respectiv dacă el este o natură de voinţă, de simţire sau de gândire, se potenţează în aşa măsură la discipolul ocult încât el pierde cu totul însuşirea general-omenescului pur, necesar în viaţă. – Aceasta devine un pericol cu adevărat serios abia în momentul în care discipolul dobândeşte capacitatea de a avea, şi în stare de veghe, trăiri ca în conştienţa de vis. Câtă vreme discipolul are iluminări numai în timpul pauzelor de somn, viaţa simţurilor, reglementată de legile general-universale, acţionează compensator în timpul stării de veghe asupra echilibrului deranjat al sufletului. De aceea este atât de necesar ca viaţa de veghe a discipolului ocult să fie în toate privinţele o viaţă ordonată, sănătoasă. Cu cât ea corespunde mai bine cerinţelor pe care lumea exterioară le impune pentru dezvoltarea sănătoasă şi viguroasă a trupului, a sufletului şi a spiritului, cu atât este mai bine pentru el. Dimpotrivă, poate fi rău pentru el dacă viaţa de veghe cotidiană ar acţiona asupra lui iritându-l sau istovindu-l, dacă deci la marile schimbări ce se petrec în interiorul său s-ar adăuga unele influenţe distrugătoare sau stânjenitoare ale vieţii exterioare. El trebuie să caute tot ceea ce corespunde forţelor sale şi care îl pun într-o convieţuire nestânjenită, armonioasă cu lumea înconjurătoare. El trebuie să evite tot ce vatămă această armonie, tot ce aduce nelinişte şi

pripeală în viaţa sa. Aici e mai puţin important să dăm vina pe nelinişte şi pripeală în sens exterior, cât să ne îngrijim ca dispoziţia, intenţiile, gândurile şi sănătatea trupului nostru să nu fie mereu supuse oscilaţiilor datorită acestora. – Toate acestea nu-i vin atât de uşor omului în timpul educaţiei oculte, ca mai înainte. Căci trăirile superioare, care de acum încolo se revarsă în viaţa sa, acţionează neîntrerupt asupra întregii sale existenţe. Dacă în aceste trăiri superioare ceva nu este în ordine, atunci dezordinea îl pândeşte continuu şi îl poate arunca oricând jos de pe căile rânduite. De aceea discipolului ocult nu-i este îngăduit să neglijeze nimic din ceea ce îi asigură necontenit stăpânirea asupra întregii sale fiinţe. Niciodată să nu-i lipsească prezenţa de spirit sau o privire liniştită asupra tuturor situaţiilor vieţii. Însă o adevărată disciplină ocultă educă, în fond, prin ea însăşi toate aceste însuşiri. Şi în decursul unei asemenea disciplinări, omul învaţă să cunoască pericolele numai atunci când, concomitent, dobândeşte în momentele potrivite puterea deplină pentru a le alunga.

PĂZITORUL PRAGULUI

Întâlnirile cu „Păzitorul pragului“ sunt trăiri importante în cursul înălţării omului în lumile superioare. Nu există numai unul, ci de fapt există doi; un „Păzitor mai mic“ al pragului, şi un „Păzitor mai mare“. Pe cel dintâi, omul îl întâlneşte atunci când încep să se desfacă firele de legătură dintre voinţă, gândire şi simţire, înlăuntrul corpurilor mai subtile (astral şi eteric), aşa cum am arătat în capitolul precedent. Pe „Păzitorul mai mare al pragului“, omul îl întâlneşte când desfacerea legăturilor se extinde şi asupra părţilor fizice ale corpului (în primul rând, asupra creierului).

„Păzitorul mai mic al pragului“ este o fiinţă independentă. El nu există pentru om mai înainte ca acesta să fi atins treapta de evoluţie corespunzătoare. Aici se pot indica numai câteva dintre particularităţile cele mai de seamă ale acestuia.

Vom încerca în primul rând să prezentăm sub formă narativă întâlnirea discipolului cu Păzitorul pragului. Abia prin această întâlnire discipolul ajunge să observe că gândirea, simţirea şi voinţa lui s-au desfăcut din legăturile lor naturale.

În faţa discipolului stă o fiinţă într-adevăr îngrozitoare, fantomatică. Discipolul are nevoie acum de o totală prezenţă de spirit şi de o încredere deplină în siguranţa drumului său de cunoaştere, virtuţi pe care şi le-a putut educa îndeajuns el însuşi pe parcursul dezvoltării sale oculte de până aici.

„Păzitorul“ îşi face cunoscută însemnătatea prin aproximativ următoarele cuvinte: „Până acum, asupra ta stăpâneau Puteri care îţi erau nevăzute. Ele au făcut ca, de-a lungul vieţilor tale de până acum, fiecare faptă bună a ta să-şi primească răsplata, fiecare acţiune rea a ta să-şi aibă consecinţele ei nefaste. Prin influenţa lor, s-a format caracterul tău, din experienţele vieţii tale şi din gândurile tale. Ele ţi-au determinat destinul. Ele au determinat măsura bucuriei şi durerii care ţi-au fost hărăzite în una din întrupările tale, în funcţie de comportarea ta în întrupările anterioare. Ele stăpâneau asupra ta sub forma atotcuprinzătoarei legi a karmei. Acum aceste Puteri vor îndepărta de la tine o parte din frâiele lor. O parte din munca pe care ele au făcut-o pentru tine, trebuie să o faci acum tu singur. – Până acum, te-au izbit unele lovituri grele de destin. Nu ştiai oare pentru ce? Era urmarea unei fapte vătămătoare, săvârşită de tine în una din vieţile tale anterioare. Ai găsit fericire şi bucurie şi le-ai primit. Şi ele erau efectul unor fapte de mai înainte. Tu ai în caracterul tău unele părţi frumoase şi unele pete urâte. Ambele le-ai provocat tu însuţi prin trăirile şi gândurile tale din trecut. Pe acestea din urmă nu le-ai cunoscut până acum; numai urmările îţi erau revelate. Ele însă, Puterile

karmice, vedeau toate faptele tale din vieţile trecute, gândurile şi sentimentele tale cele mai ascunse. Şi în conformitate cu acestea au hotărât ele felul cum eşti tu acum şi cum trăieşti tu acum.

Acum însă trebuie să ţi se descopere toate părţile bune şi toate părţile rele ale vieţilor tale trecute. Până acum ele erau întreţesute în propria ta fiinţă, erau în tine şi tu nu le puteai vedea, aşa cum, fizic, nu-ţi poţi vedea propriul tău creier. Acum însă ele se desprind de tine, ies afară din personalitatea ta. Ele iau o înfăţişare independentă, pe care o poţi vedea tot aşa cum vezi pietrele şi plantele lumii exterioare. Iar eu însumi sunt fiinţa care şi-a făcut un trup din faptele tale nobile şi din cele rele. Făptura mea fantomatică este ţesută din bilanţul propriei tale vieţi. Până acum m-ai purtat nevăzut în tine. Dar a fost bine pentru tine aşa. Căci înţelepciunea soartei tale, care îţi era ascunsă, a lucrat totuşi până acum în tine, la ştergerea petelor urâte din făptura mea. Acum, când am ieşit din tine, s-a îndepărtat şi această înţelepciune ascunsă de tine. De aici înainte, ea nu-ţi va mai purta de grijă. Va pune munca numai în propriile tale mâini. Eu trebuie să devin o fiinţă desăvârşită în sine, minunată, care să nu cadă pradă stricăciunii. Iar dacă s-ar întâmpla aceasta din urmă, atunci te-aş trage în jos şi pe tine odată cu mine, într-o lume întunecată, stricată. – Pentru a împiedica această nenorocire înţelepciunea ta trebuie să fie atât de mare, încât să poată lua asupra ei misiunea acelei înţelepciuni ascunse care s-a depărtat de tine. – După ce ai trecut pragul meu, nu mă voi mai clinti nici o clipă de lângă tine, ca făptură vizibilă ţie. Şi dacă de aici înainte faci sau cugeţi lucruri greşite, îţi vei percepe păcatul tău numaidecât, ca o schimonosire hidoasă şi demonică a figurii mele. Abia după ce tot răul tău din trecut îl vei fi transformat în bine şi te vei fi purificat în aşa măsură încât săvârşirea altor rele îţi va fi cu neputinţă, abia atunci făptura mea se va fi transformat în frumuseţe strălucitoare. Şi atunci, spre binele acţiunilor tale viitoare, mă voi putea uni iarăşi cu tine, într-o singură fiinţă.

Pragul meu este însă zidit din toate sentimentele de teamă care se mai găsesc în tine, şi din frica de a prelua personal deplina răspundere pentru toate acţiunile şi gândurile tale. Câtă vreme mai ai vreo teamă de a-ţi conduce singur destinul, în acest prag nu este zidit tot ce trebuie el să cuprindă. Şi câtă vreme îi va mai lipsi o singură piatră, va trebui să te opreşti la acest prag sau să te poticneşti de el. Nu încerca să treci acest prag înainte de a te simţi liber de orice teamă şi pregătit pentru cea mai înaltă responsabilitate.

Până acum ieşeam din propria ta personalitate numai când moartea te chema din viaţa pământească. Dar şi atunci făptura mea îţi rămânea acoperită cu un văl. Numai puterile destinului, care stăpâneau asupra ta, mă vedeau şi, după înfăţişarea mea, în pauzele dintre moarte şi o nouă naştere, puteau dezvolta în tine forţe şi facultăţi, pentru ca într-o nouă viaţa pământească să poţi lucra la înfrumuseţarea făpturii mele, spre binele existenţei tale. Şi tot eu eram acela care, datorită imperfecţiunii mele, făceam ca Puterile destinului să te oblige mereu să te reîntorci pe pământ într-o nouă întrupare. Când mureai, eu eram prezent; şi în funcţie de mine conducătorii Karmei determinau noua ta naştere. Abia după ce, prin multe vieţi reînnoite, m-ai fi transformat în acest fel, aducându-mă în mod inconştient cu totul la perfecţiune, abia atunci n-ai mai fi căzut pradă puterilor morţii, ci te-ai fi unit cu desăvârşire cu mine şi, în uniune cu mine, ai fi trecut în nemurire.

Astăzi stau înaintea ta în chip vizibil, aşa cum am stat întotdeauna lângă tine, în ceasul morţii, în chip nevăzut. Când vei trece pragul meu, vei pătrunde în împărăţiile în care altădată intrai numai după moartea fizică. Acum tu intri în aceste împărăţii cu deplină ştiinţă şi, de aici înainte, în timp ce umbli pe pământ ca fiinţă exterior vizibilă, vei umbla în acelaşi timp şi în împărăţia morţii; dar aceasta este împărăţia vieţii veşnice. Eu sunt, într-adevăr, şi îngerul morţii; dar eu sunt, în acelaşi timp, aducătorul unei vieţi superioare fără sfârşit. Având trupul viu, tu vei muri prin mine, pentru a trăi renaşterea într-o existenţă indestructibilă.

În împărăţia în care intri acum vei cunoaşte fiinţe suprasensibile. În această împărăţie vei fi fericit. Dar cea dintâi cunoştinţă a ta în această lume trebuie să fiu eu însumi, eu, care sunt propria ta creatură. În trecut trăiam din propria ta viaţă; acum însă m-am trezit prin tine la o existenţă proprie şi stau înaintea ta ca un etalon vizibil pentru faptele tale viitoare, poate chiar ca o continuă mustrare a ta. Tu m-ai putut crea; dar prin aceasta ţi-ai luat în acelaşi timp şi obligaţia de a mă transforma“.

Cele indicate aici sub formă narativă nu trebuie să ni le imaginăm ca ceva simbolic, ci ca pe o trăire a discipolului ocult reală în cel mai înalt grad [16].

16. Din cele de mai sus rezultă clar că „Păzitorul pragului“ este o făptură (astrală) care se revelează vederii superioare trezite a discipolului ocult. Ştiinţa spiritului ne duce la această întâlnire suprasensibilă. Există un procedeu, aparţinând magiei inferioare, prin care „Păzitorul pragului“ poate fi făcut şi senzorial vizibil. În acest caz este vorba de producerea unui nor din substanţe subtile, a unui fum compus dintr-un amestec determinat de substanţe. Forţa evoluată a magicianului este atunci capabilă să acţioneze plăsmuitor asupra fumului provocat, şi să-i vitalizeze substanţa cu ajutorul karmei încă necompensate a omului. Cine e îndeajuns de pregătit pentru vederea superioară nu mai are nevoie de asemenea contemplări sensibile; iar celui căruia i s-ar arăta, fără pregătire suficientă, karma sa încă necompensată sub formă de fiinţă sensibilă vie, acela ar fi în pericol să apuce pe căi greşite, rele. Să nu vrea să apuce pe astfel de căi. În „Zanoni“ de Bulwer [13] este dată, sub formă de roman, o prezentare a acestui „Păzitor al pragului“.

Misiunea Păzitorului este de a-l avertiza pe om să nu meargă într-adevăr mai departe, dacă nu simte în el puterea de a corespunde cerinţelor cuprinse în cuvântarea de mai sus. Oricât de îngrozitoare ar fi făptura acestui Păzitor, ea este totuşi numai efectul vieţilor trecute ale discipolului, este numai propriul său caracter trezit la viaţă independentă, în afara sa. Şi această trezire se face prin dezlegarea legăturilor dintre voinţă, gândire şi sentiment. – Constituie deja o trăire de o adâncă însemnătate faptul că simţim pentru întâia dată că noi înşine am dat naştere unei fiinţe spirituale. – Pregătirea discipolului ocult trebuie să aibă drept scop întărirea sa tocmai pentru a suporta fără teamă priveliştea îngrozitoare, şi ca în momentul întâlnirii să se simtă într-adevăr înzestrat cu atâta putere încât să poată lua asupra lui cu deplină ştiinţă înfrumuseţarea „Păzitorului“.

O consecinţă a întâlnirii cu „Păzitorul pragului“ suportată cu bine, este că următoarea moarte fizică va fi pentru discipolul ocult un eveniment cu totul diferit de morţile sale anterioare. El va trece acum conştient prin moarte, depunând corpul fizic aşa cum se depune un veşmânt uzat sau care a devenit inutilizabil printr-o ruptură bruscă. Această moarte fizică a sa va fi, un eveniment important numai pentru ceilalţi, care trăiesc cu el şi ale căror percepţii sunt cu totul mărginite la lumea simţurilor. Pentru ei, discipolul ocult „moare“. Pentru el însuşi nu se schimbă nimic important în întreaga sa ambianţă. Întreaga lume suprasensibilă, în care a intrat, stătea în faţa lui încă înainte de moarte, şi aceeaşi lume stă în faţa lui şi după moarte.

„Păzitorul pragului“ mai este însă legat şi de alte efecte. Omul aparţine unei familii, unui popor, unei rase; activitatea sa în această lume este dependentă de apartenenţa la o asemenea comunitate. Chiar şi caracterul său particular este legat de acestea. Acţiunea conştientă a oamenilor luaţi în parte nu constituie tot ce trebuie luat în calcul la o familie, neam, popor sau rasă. Există un destin al familiei, al poporului ş.a.m.d., după cum există şi un caracter al familiei, al rasei ş.a.m.d. Pentru omul mărginit la simţurile sale fizice aceste lucruri rămân *noţiuni generale*, iar gânditorul materialist, în prejudecata sa, va privi cu dispreţ spre ocultist, când aude că, pentru acesta din urmă, caracterul familiei sau al poporului, destinul neamului

sau al rasei, se datorează unor fiinţe tot atât de reale, aşa cum caracterul şi destinul unui individ uman se datorează unei personalităţi reale. Ocultistul învaţă să cunoască lumi superioare, pentru care personalităţile singulare sunt mădulare, tot aşa cum braţele, picioarele şi capul sunt mădulare ale omului. Şi în viaţa unei familii, a unui popor, a unei rase, acţionează, în afară de indivizii umani şi sufletele absolut reale ale familiei, sufletele poporului şi spiritele rasei. Într-un anumit sens, indivizii umani sunt numai organele executive ale acestor suflete ale familiei, ale spiritelor rasei ş.a.m.d. Cu drept cuvânt putem spune, de exemplu, că un suflet al poporului se serveşte de indivizii aparţinând poporului său pentru a executa anumite lucrări. Sufletul poporului nu coboară până la realitatea sensibilă. El trăieşte în lumi superioare. Şi pentru a acţiona în lumea fizic-sensibilă se serveşte de organele fizice ale omului singular. Într-un sens superior, este tot aşa cum un arhitect se serveşte de muncitori pentru construirea detaliilor unei clădiri. – În sensul cel mai real al cuvântului, fiecărui om i se repartizează munca de către sufletul familiei, al poporului, al rasei. Dar omul simţurilor nu este iniţiat în planul superior al muncii sale. El lucrează *inconştient* la realizarea ţelurilor urmărite de sufletul poporului, al rasei ş.a.m.d. Din momentul în care îl întâlneşte pe „Păzitorul pragului", discipolul ocult nu ajunge să cunoască numai sarcinile sale proprii, ca persoană, ci trebuie să colaboreze *cu deplină ştiinţă* la îndeplinirea sarcinilor poporului său, ale rasei sale. Fiecare extindere a orizontului său îi impune neapărat şi îndatoriri noi. – Procesul în acest caz este faptul că discipolul ocult adaugă un nou corp subtilului său corp sufletesc. El mai îmbracă o haină. Până atunci, el mergea prin lume cu învelişurile care îi înveşmântează personalitatea. Iar ceea ce avea de făcut pentru comunitatea sa, pentru poporul său, pentru rasa lui ş.a.m.d., de asta aveau grijă Spiritele superioare, care se slujeau de personalitatea lui. – O altă dezvăluire pe care i-o face „Păzitorul pragului" este că, de acum înainte, aceste Spirite îşi vor lua mâna de pe el. El trebuie să iasă cu totul din comunitate. Şi, ca om singuratic, s-ar învârtoşa în sine însuşi cu totul, s-ar îndrepta spre distrugere, dacă acum nu şi-ar însuşi singur forţele proprii spiritelor popoarelor şi ale raselor. – Fireşte, mulţi oameni vor zice: „O, eu m-am emancipat complet de toate legăturile de popor şi rasă, eu vreau să fiu numai om şi nimic altceva decât om". Acestora trebuie însă să le spunem: cine te-a ridicat până la această libertate? Nu familia ta te-a aşezat în lume, aşa cum te găseşti în ea acum? Nu neamul tău, poporul tău, rasa ta, nu ele au făcut din tine ceea ce eşti acum? Ele te-au educat; iar dacă acum, ridicat deasupra tuturor prejudecăţilor, eşti unul din aducătorii de lumină şi binefăcătorii neamului tău, sau chiar al rasei tale, aceasta o datorezi educaţiei *lor*. Chiar de vei spune despre tine că nu eşti „nimic altceva decât om", chiar faptul că ai ajuns om, îl datorezi Spiritelor comunităţii tale. – Abia acum învaţă discipolul ocult să cunoască ce înseamnă să fii cu totul părăsit de spiritul poporului, al neamului sau al rasei. În primul rând el află în sine lipsa de sens a unei astfel de educaţii pentru viaţa care îi stă în faţă. Tot ce a dobândit prin educaţie se destramă cu totul prin ruperea firelor dintre voinţă, gândire şi simţire. El priveşte la rezultatele întregii sale educaţii de până atunci cum ar privi la o casă care se desface în bucăţi, până la cărămizile sale, şi pe care trebuie să o rezidească acum într-o formă nouă. Este, iarăşi, mai mult decât numai un simplu simbol, când spunem: după ce „Păzitorul pragului" a enunţat primele cerinţe, din locul în care stă se ridică un vârtej care stinge toate luminile spirituale care luminaseră până atunci drumul vieţii. Şi în faţa discipolului ocult se lasă un întuneric complet. Acesta este întrerupt numai de lumina pe care o radiază „Păzitorul pragului". Şi din întuneric răsună celelalte avertismente ale sale: „Nu trece pragul meu înainte de a fi înţeles bine că întunericul din faţa ta va trebui să-l străluminezi tu însuţi; să nu faci nici un pas înainte dacă nu ai dobândit certitudinea că ai suficient ulei in lampa ta. Lămpile conducătorilor, pe care le-ai avut până acum, îţi vor lipsi în viitor". După aceste cuvinte, discipolul trebuie să se întoarcă şi să-şi îndrepte privirea înapoi. Acum „Păzitorul pragului" dă la o parte perdeaua care până atunci acoperise taine adânci ale vieţii. Spiritele neamului, ale poporului şi ale rasei se revelează în deplina lor activitate; şi discipolul vede precis cum a fost el condus până aici şi, pe de altă parte, ajunge să înţeleagă că de acum înainte nu va mai

beneficia de această conducere. Acesta este un al doilea avertisment pe care îl trăieşte omul la prag, prin Păzitorul său.

Fireşte, nimeni nu ar putea suporta să vadă, nepregătit, priveliştea descrisă aici; însă pregătirea ocultă superioară, care într-adevăr dă omului putinţa să răzbească până la prag, îl pune totodată în situaţia ca, la momentul oportun, să găsească puterea necesară. Această disciplină poate fi într-atât de armonioasă, încât intrarea în noua viaţă să piardă orice caracter zguduitor sau tumultuos. Atunci, trăirea de la prag va fi însoţită de un presentiment al acelei fericiri care va constitui nota fundamentală a vieţii sale nou trezite. Senzaţia noii libertăţi va covârşi toate celelalte sentimente; şi, cu acest sentiment, noile îndatoriri şi noua răspundere îi vor apărea drept ceva ce omul trebuie să ia asupra sa, pe o anumită treaptă a vieţii.

VIAŢA ŞI MOARTEA. MARELE PĂZITOR AL PRAGULUI

Am arătat cât de însemnată este pentru om întâlnirea cu aşa-numitul „Păzitor mic al pragului“, datorită faptului că omul recunoaşte în el o fiinţă suprasensibilă pe care a creat-o el însuşi. Trupul acestei fiinţe este compus din consecinţele, înainte invizibile pentru el, ale propriilor sale acţiuni, sentimente şi gânduri. Aceste forţe nevăzute au devenit însă cauzele destinului şi ale caracterului său. Acum omul îşi dă seama cum a aşezat el însuşi, în trecut, temeliile prezentului său. Prin aceasta fiinţa sa stă descoperită în faţa lui într-o anumită măsură. În el există, de pildă, anumite înclinaţii şi obişnuinţe. Acum el poate înţelege de ce anume le are. L-au izbit anumite lovituri ale destinului; acum află de unde vin acestea. El *îşi dă seama* de ce iubeşte unele lucruri, de ce urăşte altele, de ce este fericit sau nefericit datorită unora sau altora. Viaţa vizibilă îi devine inteligibilă prin cauze invizibile. Chiar faptele esenţiale ale vieţii, boala şi sănătatea, moartea şi naşterea, se dezvăluie în faţa privirii sale. Observă că el a urzit, înaintea naşterii sale, cauzele care au trebuit să-l readucă în mod necesar în viaţa fizică. De acum înainte cunoaşte fiinţa în sine, fiinţă care este zidită în chip imperfect în această lume vizibilă, şi care poate fi dusă la perfecţiune tot *numai* în această lume vizibilă. Căci în nici o altă lume nu există vreun prilej pentru a lucra la desăvârşirea acestei fiinţe. Şi recunoaşte apoi, înainte de toate, că moartea nu-l poate despărţi pentru totdeauna de această lume. Căci trebuie să-şi zică: „într-un trecut îndepărtat am venit pentru întâia oară în această lume, fiindcă pe atunci eram o fiinţă care avea nevoie de viaţa în această lume, pentru a dobândi calităţi pe care nu le-ar fi putut dobândi în nici o altă lume. Şi trebuie să fiu unit cu această lume, până când voi fi dezvoltat în mine tot ce se poate dobândi în ea. Cândva voi fi un colaborator destoinic într-o altă lume, numai cucerind în această lume sensibil-vizibilă toate calităţile necesare.“ – Ţine anume de cele mai importante trăiri ale iniţiatului faptul că el învaţă să cunoască şi să aprecieze valoarea reală a naturii sensibil-vizibile mai bine decât putea să o facă înainte de a fi urmat pregătirea spirituală. Această cunoştinţă o dobândeşte tocmai prin privirea în lumea suprasensibilă. Numai cel care nu a privit în suprasensibil şi care, de aceea, probabil că bănuieşte că lumile suprasensibile sunt domenii infinit mai valoroase, numai acela va putea subestima valoarea lumii fizice. Doar cel care a privit în suprasensibil ştie că fără trăirile din realitatea vizibilă ar fi absolut neputincios în cea invizibilă. Ca el să poată *trăi* în lumea supra-sensibilă, trebuie să aibă facultăţi şi organe pentru această viaţă. Pe acestea însă le poate dobândi numai în lumea vizibilă. Va trebui să *vadă* spiritual ca să devină conştient de lumea invizibilă. Dar această putere de a vedea în lumea „superioară“ se dezvoltă treptat, prin experienţe făcute în lumea „inferioară“. Nu te poţi naşte cu ochi spirituali într-o lume spirituală, dacă nu i-ai dezvoltat în lumea sensibilă, aşa cum copilul nu s-ar putea naşte cu ochi fizici, dacă aceştia nu s-ar fi format în trupul mamei.

Din acest punct de vedere vom înţelege şi motivul pentru care „pragul“ spre lumea suprasensibilă e păzit de un „Păzitor“. În nici un caz nu trebuie să i se îngăduie omului să arunce o privire reală în acele domenii, mai înainte de a fi dobândit facultăţile necesare în acest scop. De aceea, câtă vreme omul este încă incapabil să lucreze în lumea superioară, de fiecare dată, la moarte, când intră în cealaltă lume, se aşterne un văl peste trăirile din această lume. O poate privi abia atunci când este matur pentru aceasta.

Când discipolul ocult pătrunde în lumea suprasensibilă, viaţa capătă pentru el un sens cu totul nou; el vede în lumea sensibilă ogorul în care germinează o lume superioară. Şi, într-un anumit sens, această lume „superioară“ îi va apărea ca una incompletă fără cea „inferioară“. I se deschid două perspective. Una spre trecut, cealaltă spre viitor. El priveşte într-un trecut în care această lume sensibilă încă nu exista. Căci de mult a părăsit prejudecata că lumea suprasensibilă s-ar fi dezvoltat din cea sensibilă. El ştie că mai întâi a fost suprasensibilul şi că tot ce e sensibil s-a dezvoltat din acesta. Vede că el însuşi a aparţinut unei lumi suprasensibile, *înainte* de a fi venit pentru întâia dată în această lume sensibilă. Dar lumea suprasensibilă de odinioară *avea nevoie* să treacă prin etapa de lume sensibilă. Continuarea evoluţiei sale n-ar fi fost cu putinţă fără această trecere. Abia după ce în domeniul sensibil se vor fi dezvoltat fiinţe cu facultăţi corespunzătoare, îşi va putea relua lumea suprasensibilă evoluţia. Şi aceste fiinţe sunt oamenii. Prin urmare aceştia, aşa cum trăiesc acum, îşi au originea pe o treaptă imperfectă a existenţei spirituale şi vor ajunge, în cadrul acesteia, la acea perfecţiune prin care ei să fie destoinici pentru a munci mai departe în lumea superioară. – Şi aici se deschide perspectiva spre viitor. Ea arată spre o treaptă superioară a lumii suprasensibile. În aceasta vor exista roadele dezvoltate în lumea sensibilă. Aceasta din urmă, ca atare, va fi depăşită; dar rezultatele ei vor fi încorporate unei lumi superioare.

Prin aceasta ne este dată înţelegerea bolii şi a morţii în lumea sensibilă. Moartea nu este nimic altceva decât expresia faptului că lumea suprasensibilă de odinioară ajunsese la un punct de la care nu-şi mai putea continua dezvoltarea prin ea însăşi. Ar fi ajuns cu necesitate la o moarte generală, dacă n-ar fi primit un nou impuls de viaţă. Şi astfel, această viaţă nouă a devenit o luptă împotriva morţii generale. Din resturile unei lumi muribunde, încremenite în sine, au înflorit germenii unei lumi noi. De aceea există în lume moarte şi viaţă. Şi lucrurile se întrepătrund încet. Părţile muribunde ale lumii vechi păstrează încă noii germeni de viaţă, care au luat naştere din ele. Acest fenomen îşi găseşte expresia cea mai clară chiar în om. Căci omul poartă drept înveliş ceea ce s-a păstrat din acea lume veche; şi înlăuntrul acestui înveliş se dezvoltă germenul acelei fiinţei care va trăi în viitor. Astfel, omul este o fiinţă dublă, una muritoare şi una nemuritoare. Cea muritoare se află în stadiul ei final, cea nemuritoare în stadiul iniţial. Dar abia *înlăuntrul* acestei lumi duble, care îşi găseşte expresia în lumea fizic-sensibilă, îşi însuşeşte omul facultăţile prin care duce lumea la nemurire. Misiunea lui este tocmai de a scoate din cele muritoare roadele pentru cele nemuritoare. Prin urmare, dacă îşi priveşte fiinţa aşa cum a zidit-o el însuşi în trecut, atunci trebuie să-şi spună: eu port în mine elementele unei lumi muribunde. Ele lucrează în mine şi numai treptat pot să le înfrâng puterea prin elementele nou-renăscute, nemuritoare. Aşa merge calea omului de la moarte la viaţă. Dacă în clipa morţii ar putea să-şi vorbească pe deplin conştient, ar trebui să-şi spună: „Ceea ce moare acum a fost profesorul meu. Faptul că mor, este un efect al întregului trecut cu care sunt întreţesut. Dar domeniul celor muritoare a maturizat în mine germenii celor nemuritoare. Pe aceştia îi duc cu mine într-o altă lume. Dacă totul ar depinde numai de trecut, atunci nu m-aş fi putut naşte absolut niciodată. Viaţa trecutului se încheie cu naşterea. Viaţa în domeniul sensibil este smulsă morţii generale prin noul germene de viaţă. Timpul dintre naştere şi moarte este numai expresia roadelor pe care le-a putut extrage viaţa nouă din trecutul care a pierit. Iar boala nu este altceva decât continuarea acţiunii părţilor muribunde ale acestui trecut“.

Din toate acestea găsim răspuns la întrebarea: de ce răzbeşte omul numai treptat de la rătăcire şi imperfecţiune la adevăr şi bine. Acţiunile, sentimentele şi gândurile sale stau mai întâi sub stăpânirea vremelniciei şi a morţii. Din acestea sunt zidite organele sale fizic-sensibile. De aceea, aceste organe şi ceea ce stimulează ele, sunt sortite pieirii. Nu instinctele, pasiunile, pornirile etc. şi organele care le aparţin reprezintă ceva nepieritor, ci nepieritor va fi abia ceea ce apare ca opera acestor organe. Abia după ce omul a elaborat tot ce poate fi elaborat din vremelnic, va putea el lepăda temelia de pe care a evoluat şi care-şi găseşte expresia în lumea fizic-sensibilă.

Astfel, primul „Păzitor al pragului" reprezintă chipul omului în natura sa dublă, un amestec între pieritor şi nepieritor. Şi la el se arată limpede câte îi mai lipsesc până la atingerea sublimei făpturi de lumină, care va putea locui iarăşi în lumea spirituală pură.

Gradul de împletire cu natura fizic-sensibilă îi va fi limpede omului prin „Păzitorul pragului". Această împletire se exprimă, înainte de toate, în existenţa instinctelor, pornirilor, poftelor, a dorinţelor egoiste, în toate formele de interes personal etc. Apoi, ea îşi găseşte expresia în apartenenţa la o rasă, la un popor etc. Căci popoarele şi rasele sunt numai diferitele trepte de evoluţie în drumul spre omenirea pură. O rasă, un popor, stau cu atât mai sus, cu cât aparţinătorii lor exprimă mai desăvârşit tipul omenesc pur şi ideal, cu cât au răzbit mai mult de la vremelnicia fizică spre veşnicia suprasensibilă. Evoluţia omului prin reîntrupări, în forme din ce în ce mai dezvoltate, de rase şi popoare, este, de aceea, un proces de eliberare. În final, omul trebuie să apară în perfecţiunea sa armonioasă. – Într-un mod asemănător, trecerea omului prin concepţii morale şi religioase din ce în ce mai pure, este o perfecţionare. Căci fiecare treaptă morală conţine încă patima pentru vremelnic, alături de germenii idealişti ai viitorului.

În amintitul „Păzitor al pragului" apare acum numai rezultatul timpului care s-a scurs. Iar din germenii viitorului este cuprins numai ceea ce s-a întreţesut în el de-a lungul vremurilor ce s-au scurs. Dar omul trebuie să ducă cu sine în lumea suprasensibilă tot ce poate extrage din lumea simţurilor. Dacă ar vrea să ia cu sine doar ceea ce s-a întreţesut numai din trecut imaginii sale complementare, el şi-ar îndeplini numai parţial misiunea sa pământească. De aceea, după un anumit timp, „Păzitorului mic al pragului" i se alătură cel mare. Să expunem din nou, sub formă narativă, ceea ce se petrece la întâlnirea cu al doilea „Păzitor al pragului".

După ce omul a recunoscut lucrurile de care trebuie să se elibereze, în calea lui apare o sublimă fiinţă de lumină. A descrie frumuseţea ei, este greu în cuvintele limbii noastre. – Această întâlnire are loc după ce, şi pentru corpul fizic, organele gândirii, simţirii şi voinţei s-au desfăcut atât de mult unul de altul, încât reglementarea raporturilor lor reciproce nu se mai face prin ele înseşi, ci prin conştienţa superioară care s-a desprins de acum cu totul de condiţiile fizice. Atunci organele gândirii, simţirii şi voinţei au ajuns uneltele din puterea sufletului omenesc, care îşi exercită stăpânirea asupra lor din regiuni suprasensibile. – Acestui suflet, eliberat astfel de toate cătuşele sensibile, îi apare acum în faţă al doilea „Păzitor al pragului", spunându-i aproximativ următoarele:

«Tu te-ai desfăcut de lumea simţurilor. Ţi-ai dobândit dreptul de cetăţenie în lumea suprasensibilă. De aici înainte vei putea acţiona din această lume. Pentru tine însuţi nu mai ai trebuinţă de corporalitatea ta fizică, sub forma ei actuală. Dacă ai vrut să-ţi cucereşti numai capacitatea de a locui în această lume suprasensibilă, nu ar mai trebui să te întorci în lumea sensibilă. Dar acum, uită-te la mine. Priveşte cât de nemăsurat de sus stau eu deasupra a tot ce ai făcut tu din tine până acum. Tu te-ai ridicat la actuala treaptă a perfecţiunii tale prin facultăţile pe care le-ai putut dezvolta în lumea sensibilă, câtă vreme aveai nevoie încă de ea. Acum însă, pentru tine trebuie să înceapă un timp în care puterile tale eliberate să lucreze mai

departe, în slujba acestei lumi sensibile. Până acum te-ai mântuit numai pe tine însuţi; acum, eliberat, poţi contribui la eliberarea tuturor semenilor tăi din lumea simţurilor. Până în prezent ai năzuit ca ins; acum, integrează-te întregului, ca să nu te ridici numai pe tine la lumea suprasensibilă, ci şi toate celelalte câte există în sensibil. Cândva, te vei putea uni cu făptura mea, dar eu nu pot fi fericit cât timp mai există nefericiţi! Ca om eliberat, ai putea chiar azi să intri în împărăţia suprasensibilului. Dar atunci ai fi nevoit să priveşti în jos spre fiinţele încă nemântuite ale lumii simţurilor. Iar tu ai despărţi destinul tău de al lor. Dar voi sunteţi cu toţii legaţi unii de alţii. A trebuit să coborâţi cu toţii în lumea sensibilă pentru a extrage din ea forţele necesare pentru o lume superioară. Dacă te-ai despărţi de ei, ai abuza de forţele pe care le-ai putut dezvolta numai în comuniune cu ei. Dacă ei nu ar fi coborât, nici tu nu ai fi putut coborî; fără ei, ţi-ar lipsi forţele pentru existenţa ta suprasensibilă. Aceste forţe pe care le-ai cucerit *împreună* cu ei, trebuie să le şi împarţi cu ei. De aceea, îţi interzic intrarea în cele mai înalte domenii ale lumii suprasensibile până nu vei fi întrebuinţat *toate* puterile cucerite spre mântuirea lumii tale. Cu puterile pe care le-ai dobândit deja, poţi rămâne în domeniile de jos ale lumii suprasensibile; dar în faţa porţii spre regiunile superioare stau eu, „ca Heruvimul cu spada de foc înaintea Paradisului“ [14], şi-ţi voi interzice intrarea cât timp mai ai forţe care au rămas neutilizate în lumea sensibilă. Iar de nu vei voi să le întrebuinţezi, vor veni alţii, care le vor întrebuinţa; atunci o înaltă lume suprasensibilă va primi în sine toate roadele lumii sensibile; ţie însă, îţi va fi luat fundamentul cu care erai strâns unit. Lumea purificată va evolua, depăşindu-te. Vei fi exclus din ea. Astfel, calea ta este cea *neagră*, iar aceia de care te-ai despărţit, merg pe calea *albă»*.

Astfel se anunţă „Marele Păzitor“ al pragului curând după ce s-a petrecut întâlnirea cu primul paznic. Iniţiatul ştie însă foarte bine ce-l aşteaptă dacă cedează ispitei unei şederi premature în lumea suprasensibilă. O strălucire de nedescris se răspândeşte din al doilea Păzitor al pragului; unirea cu el stă ca o ţintă îndepărtată în faţa sufletului văzător. Tot aşa stă acolo şi certitudinea că această unire va fi posibilă abia atunci când iniţiatul îşi va fi folosit, în slujba eliberării şi mântuirii acestei lumi, toate forţele care i-au revenit din această lume. Dacă el se hotărăşte să urmeze cerinţele înaltei făpturi de lumină, va putea contribui la eliberarea neamului omenesc. El aduce darurile sale pe altarul de jertfă al omenirii. Dacă preferă propria sa înălţare prematură în lumea suprasensibilă, atunci curentul omenirii trece peste el. După eliberarea sa din lumea sensibilă, el nu mai poate dobândi pentru sine nici o forţă nouă. Dacă, totuşi, îi pune la dispoziţie munca sa, o face cu renunţarea de a-şi mai însuşi ceva personal de la locul muncii sale de aici înainte. Nu s-ar putea spune că este un lucru de la sine înţeles că omul va alege calea albă, dacă ar fi pus să hotărască în acest fel. Aceasta depinde cu totul numai de faptul dacă el, în momentul deciziei, este deja atât de purificat, încât nici un egoism să nu-l mai facă să i se pară demne de râvnit ademenirile fericirii. Căci aceste ademeniri sunt cele mai mari ce pot fi imaginate. Iar de cealaltă parte, de fapt, nu există nici o ademenire deosebită. Aici nu vorbeşte nimic egoismului. Ceea ce va obţine omul în regiunile superioare ale suprasensibilului, nu este ceva ce vine înspre el, ci, exclusiv, ceva ce emană din el: iubire pentru lumea sa înconjurătoare. Tot ce reclamă egoismul, nu va lipsi în nici un caz de pe calea cea neagră. Dimpotrivă: roadele acestei căi sunt tocmai satisfacerea desăvârşită a egoismului. Iar dacă cineva vrea numai pentru sine fericirea, va umbla neapărat pe această cale neagră, căci aceasta este cea care i se potriveşte. – De aceea, nimeni să nu aştepte de la ocultiştii căii albe îndrumări pentru dezvoltarea propriului său eu egoist. Pentru fericirea insului izolat, ei nu au nici cel mai mic interes. Aceasta o poate găsi fiecare pentru sine. A o grăbi nu este misiunea ocultiştilor albi. Misiunea acestora se află numai în evoluţia şi eliberarea tuturor fiinţelor care sunt oameni şi tovarăşi ai omului. De aceea, ei dau numai îndrumări privind modul cum ne putem dezvolta forţele pentru a colabora la această operă. De aceea, ei pun înaintea tuturor altor facultăţi, dăruirea de sine altruistă şi spiritul de sacrificiu. Ei nu resping de fapt pe nimeni, căci şi cei mai egoişti se pot purifica. Însă cine caută ceva numai pentru sine, câtă vreme face aceasta, nu va găsi nimic la ocultişti. Chiar dacă aceştia nu-i refuză

ajutorul lor, el, căutătorul, se privează de roadele acordării ajutorului. De aceea, cine urmează într-adevăr instrucţiunile învăţătorului ocult bun, după trecerea pragului, va înţelege cerinţele Marelui Păzitor; cine nu urmează însă aceste instrucţiuni, acela nici nu poate nădăjdui că va ajunge vreodată la prag cu ajutorul lor. Instrucţiunile lor duc la bine sau la nimic. Căci conducerea spre o fericire egoistă şi spre simpla trăire în lumea suprasensibilă este în afara limitelor misiunii lor. Această misiune este de la început astfel organizată încât îl ţine pe discipol atâta vreme departe de lumea suprapământească, până când acesta intră în ea cu voinţa de colaborare devotată.

CUVÂNT DE ÎNCHEIERE LA EDIŢIA A 8-A (1918)

Calea spre cunoaşterea suprasensibilă, arătată în această lucrare, duce la o trăire sufletească, faţă de care, este de o importanţă deosebită ca, cel ce aspiră la ea, să i se dăruiască fără nici un fel de iluzii sau înţelegeri greşite. Şi stă în firea omului să se iluzioneze privitor la ceea ce intră aici în discuţie. Una dintre iluzii, cântărind deosebit de greu, se naşte atunci când întreg domeniul trăirii sufleteşti, de care vorbeşte adevărata ştiinţă spirituală, este deviat până într-atât încât se înseriază alături de superstiţie, de visare vizionară, de mediumitate şi de multe alte degenerări ale năzuinţelor omeneşti. Această deviere apare adeseori prin faptul că oameni care ar vrea să-şi caute un drum de cunoaştere spre realitatea suprasensibilă într-un mod deviat de la calea adevăratei strădanii după cunoaştere şi care prin aceasta cad în degenerările amintite, sunt confundaţi cu cei ce vor să urmeze calea descrisă în această carte. Trăirile la care ajunge sufletul omenesc pe calea arătată aici, se desfăşoară exclusiv în câmpul experienţei spiritual-sufleteşti pure. Este posibil să se ajungă la asemenea trăiri numai datorită faptului că omul se poate elibera şi emancipa de funcţiile trupului şi pentru alte experienţe lăuntrice, în modul în care îi este posibil să se elibereze în timpul trăirii conştienţei obişnuite, atunci când îşi formează *gânduri* asupra celor percepute din afară sau asupra celor dorite, simţite, voite în interior, *gânduri* care nu provin din înseşi cele percepute, simţite şi voite. Există oameni care nu cred deloc în existenţa unor asemenea gânduri. Aceştia cred că omul nu ar putea gândi nimic altceva decât ceea ce scoate din percepţii sau din viaţa interioară condiţionată de trup. Şi toate gândurile ar fi oarecum numai umbre ale percepţiilor sau ale trăirilor lăuntrice. Cine afirmă aceasta, o face numai fiindcă nu s-a ridicat niciodată la facultatea de a trăi cu sufletul său viaţa de gândire pură, bazată pe sine însăşi. Dar pentru cine a trăit aşa ceva, a devenit experienţă proprie faptul că, pretutindeni unde în viaţa sufletească stăpâneşte *gândirea*, în măsura în care această *gândire* pătrunde celelalte funcţiuni ale sufletului, omul e cuprins într-o activitate, la a cărei realizare trupul său *nu participă*. În viaţa sufletească obişnuită, gândirea e totuşi aproape întotdeauna amestecată cu alte activităţi sufleteşti: percepţia, simţirea, voinţa etc. Aceste alte activităţi se realizează prin trup. Dar în ele este antrenată gândirea. Şi în măsura în care gândirea le pătrunde, în om şi prin om se petrece un lucru, la care corpul nu participă. Oamenii care contestă aceasta, nu pot trece peste iluzia care se naşte din faptul că ei observă activitatea gânditoare întotdeauna unită cu alte activităţi. Dar, în trăirea lăuntrică, ne putem ridica până acolo încât să experimentăm partea gânditoare a vieţii lăuntrice şi separat de toate celelalte activităţi. Din cuprinsul vieţii sufleteşti putem izola ceva ce constă *numai* din gânduri pure. Gânduri care există prin ele înseşi, din care am eliminat tot ce provine de la percepţii sau de la viaţa interioară condiţionată de trup. *Astfel* de gânduri se revelează prin ele înseşi, prin ceea ce sunt ele, ca realitate spirituală, suprasensibilă. Iar sufletul care se uneşte cu astfel de gânduri, eliminând în timpul acestei uniri toate percepţiile, toate amintirile şi întreg restul vieţii lăuntrice, îşi dă seama că el este, împreună cu gândirea, într-un domeniu suprasensibil şi se trăieşte pe sine în afara trupului. Pentru cel care pătrunde întreagă această situaţie obiectivă, nici nu se mai poate

pune întrebarea: există trăire sufletească în vreun element suprasensibil, exterior trupului? Căci pentru el ar însemna să conteste ceea ce ştie din experienţă. Pentru el există doar întrebarea: ce îi împiedică pe oameni să recunoască un asemenea fapt sigur? Iar la această întrebare el află răspunsul şi anume: faptul în discuţie este de aşa natură, încât nu i se revelează omului dacă acesta nu se transpune în prealabil într-o astfel de stare sufletească, în care să poată primi revelaţia. La început oamenii devin neîncrezători când trebuie să dezvolte mai întâi o activitatea pur sufletească, pentru ca să li se descopere ceva independent de ei. Ei îşi imaginează atunci că, deoarece trebuie să se pregătească pentru a primi revelaţia, ar crea ei înşişi conţinutul revelaţiei. Ei vor experienţe la care omul nu face nimic, faţă de care el rămâne absolut pasiv. Şi dacă, în afară de aceasta, astfel de oameni ignoră şi cele mai elementare cerinţe de analiză ştiinţifică a unei stări de fapt, atunci ei văd în conţinuturile sau producţiile sufleteşti, la care sufletul este coborât sub nivelul unei acţiuni proprii conştiente care există în percepţiile senzoriale şi în acţiunile voluntare, o revelaţie obiectivă a unei realităţi care *nu este* sensibilă. Astfel de conţinuturi sufleteşti sunt trăirile vizionare, sunt revelaţiile mediumice. – Dar ceea ce se manifestă prin astfel de revelaţii nu este o lume *suprasensibilă*; este o lume subsensibilă. Viaţa conştientă a omului în stare de veghe nu se desfăşoară pe de-a-ntregul *în trup*; îndeosebi partea conştientă a acestei vieţi se desfăşoară la frontiera dintre trup şi lumea fizică exterioară; astfel încât viaţa de percepţie, ceea ce se desfăşoară în organele de simţ, este tot atât de bine o extindere a unui proces extracorporal înlăuntrul trupului, cât şi o răzbatere a acestui proces din trup în afară; la fel şi viaţa de voinţă, care se întemeiază pe o aşezare a fiinţei omeneşti înlăuntrul fiinţei universului, astfel încât ceea ce se desfăşoară în om, prin voinţa sa, este totodată parte a evenimentelor cosmice. În aceste trăiri sufleteşti ce se desfăşoară la periferia trupului, omul depinde în mare măsură de organizarea trupului său; dar activitatea gândirii intră în această trăire şi, în măsura în care se întâmplă aceasta, omul devine independent de trup, în percepţiile simţurilor şi în voinţă. În trăirile vizionare şi în practicile mediumice, omul ajunge la o dependenţă totală de trupul său. El exclude din viaţa sa sufletească ceea ce îl face independent de trup în percepţii şi în voinţă. Şi prin aceasta, conţinuturile sufleteşti şi producţiile sufleteşti devin simple manifestări ale vieţii trupeşti. Trăirile vizionare şi practicile mediumice sunt rezultatele faptului că, în aceste trăiri şi practici, omul este, cu sufletul său, mai puţin independent de trup decât în viaţa obişnuită de percepţii şi de voinţă. În trăirea celor suprasensibile, la care ne referim în această carte, evoluţia trăirilor sufleteşti merge într-o direcţie diametral opusă faţă de aceea a trăirilor vizionare sau mediumice. Progresiv, sufletul se poate emancipa de trup mai mult decât în actul percepţiei şi în cel de voinţă. El ajunge la acea independenţă care se exprimă în trăirea gândurilor pure, pentru o mult mai largă activitate sufletească.

Pentru activitatea sufletească suprasensibilă de care vorbim aici, este extraordinar de important să înţelegem cu toată claritatea vieţuirea gândirii pure. Căci, în fond, însăşi această trăire este deja o activitate sufletească suprasensibilă. Numai că este una prin care nu putem încă percepe nimic suprasensibil. Trăim cu gândirea pură în suprasensibil; dar trăim numai *aceasta* în mod suprasensibil; nu mai trăim nimic altceva suprasensibil. Trăirea suprasensibilă trebuie să fie o continuare a acelei trăiri sufleteşti pe care o putem realiza deja prin unirea cu gândirea pură. De aceea este atât de important să putem experimenta just această unire. Căci de la înţelegerea acestei uniri porneşte lumina care poate aduce şi înţelegerea justă a naturii cunoaşterii suprasensibile. Îndată ce trăirea sufletească ar fi coborâtă sub nivelul clarităţii conştienţei care se manifestă în gândire, ea s-ar găsi pe un drum greşit pentru adevărata cunoaştere a lumii suprasensibile. Funcţiile trupului ar pune stăpânire pe ea; ceea ce sufletul trăieşte şi produce, nu mai este atunci o revelaţie asupra sensibilului prin el, ci revelaţia trupului în domeniul lumii subsensibile.

*

Îndată ce sufletul pătrunde cu trăirile sale în câmpul celor suprasensibile, aceste trăiri sunt de aşa natură încât, pentru ele, expresiile limbii nu se lasă găsite atât de uşor ca pentru trăirile din domeniul lumii sensibile. Adesea, în descrierea trăirilor suprasensibile, trebuie să fim conştienţi că îndepărtarea expresiei lingvistice de faptul real exprimat este mai mare decât în trăirile fizice. Trebuie să dobândim o înţelegere pentru faptul că anumite ex¬presii indică numai, într-un mod delicat, ca o ilustrare, realitatea la care se referă. Aşa se spune la pagina 25: „Originar toate regulile şi învăţăturile ştiinţei spirituale sunt date într-un limbaj de semne simbolice". Iar la pagina 59 şi următoarele, a trebuit să se vorbească despre un „anumit sistem de scriere". Uşor ar putea să vină cineva şi să vrea să înveţe această scriere, aşa cum se învaţă semnele literelor şi gruparea lor într-o limbă fizică obişnuită. Trebuie neapărat să spunem: au existat şi există încă asociaţii şi şcoli de ştiinţă spirituală, care se află în posesia unor semne simbolice prin care se exprimă stări de fapt suprasensibile. Şi cine este iniţiat în semnificaţia acestor simboluri posedă, prin acestea, un mijloc de a dirija trăirile sufletului său spre realităţile suprasensibile în discuţie. Dar, pentru trăirea suprasensibilă este esenţial ca, în decursul unei astfel de trăiri suprasensibile, ca aceea care poate fi atinsă prin realizarea celor cuprinse în această carte, sufletul să dobândească prin proprie experienţă revelaţia unor astfel de scrieri simbolice din contemplarea celor suprasensibile. Lumea suprasensibilă comunică ceva sufletului, iar sufletul trebuie să aducă pentru sine acest ceva în semne simbolice, pentru a-l cuprinde cu deplină conştienţă. Putem spune: cele comunicate în această scriere *pot* fi realizate de fiecare suflet. Şi, în cursul realizării pe care îl poate determina sufletul însuşi după îndrumările date, se ivesc rezultatele descrise. O carte cum este aceasta trebuie considerată ca o conversaţie pe care autorul o are cu cititorul. Când se spune: discipolul ocult are nevoie de îndrumări personale, faptul acesta trebuie înţeles în sensul că însăşi cartea de faţă este o asemenea îndrumare personală. În vremurile mai vechi existau motive datorită cărora asemenea îndrumări personale erau rezervate unui învăţământ ocult oral; în prezent am ajuns la un stadiu de evoluţie al omenirii în care cunoaşterea ştiinţei spirituale trebuie răspândită cu mult mai mult decât în trecut. Ea trebuie să devină accesibilă oricui, într-o cu totul altă măsură decât în vremurile vechi. Tocmai de aceea cartea ia locul instrucţiunii orale din trecut. Credinţa că, în afară de cele spuse în carte, am avea neapărată trebuinţă şi de o instruire personală, are numai o justificare condiţionată. Un om sau altul poate avea, fireşte, trebuinţă de un ajutor personal, şi un asemenea ajutor îi poate fi deosebit de însemnat. Ar fi însă o eroare dacă am crede că ar exista lucruri esenţiale, care nu s-ar găsi în această carte. Omul le va afla, dacă o citeşte corect şi mai ales *complet*.

*

Descrierile acestei cărţi par a fi îndrumări care duc la o transformare totală a omului. Cine le citeşte corect va afla însă că ele nu vor să exprime nimic altceva decât starea sufletească în care trebuie să se găsească un om în acele momente ale vieţii sale, în care vrea să stea în faţa lumii suprasensibile. Această stare sufletească, omul o dezvoltă în sine ca pe o a doua fiinţă; iar cealaltă fiinţă, sănătoasă, îşi continuă viaţa ca mai înainte. El ştie să menţină separate, în deplină conştienţă, cele două fiinţe; el ştie să le pună în mod just în raport de reciprocitate. Prin aceasta nu devine nefolositor şi nedestoinic în viaţă, nu înseamnă că îşi pierde interesul şi îndemânarea pentru această viaţă şi „ziua întreagă va fi numai cercetător spiritual". Fireşte, trebuie să spunem că trăirile în lumea suprasensibilă îşi revarsă lumina asupra întregii fiinţe omeneşti; dar aceasta nu se întâmplă într-un mod care să-l îndepărteze pe om de viaţă, ci într-un mod care îl face mai destoinic, mai productiv pentru această viaţă. Cu toate acestea, descrierea din prezenta lucrare a trebuit să fie aşa cum am dat-o, deoarece fiecare proces de cunoaştere îndreptat spre lumea suprasensibilă face apel la întreaga fiinţă omenească, aşa încât în momentul în care omul se dăruieşte unui asemenea proces de cunoaştere, trebuie ca întreaga sa fiinţă să fie una cu acest proces. În măsura în care procesul de percepere a culorilor face apel *numai* la ochi, cu nervul său optic, în aceeaşi măsură procesul de

cunoaştere suprasensibilă face apel la omul întreg. Acesta devine „cu totul ochi“ sau „cu totul ureche“. Şi fiindcă lucrurile stau aşa, de aceea atunci când se fac comunicări despre dezvoltarea proceselor de cunoaştere suprasensibilă se pare că se vorbeşte despre transformarea omului întreg; se consideră că omul obişnuit nu ar fi potrivit pentru aceasta; el ar trebui să devină cu totul altul.

*

Celor spuse la pagina 86 şi următoarele despre „Unele efecte ale iniţierii“, aş dori să le mai adaug încă ceva care, cu o modificare, se poate aplica şi altor expuneri din această lucrare. Cineva ar putea ajunge prea bine la ideea: de ce este necesar să se dea trăirilor suprasensibile o asemenea descriere figurată; nu s-ar putea descrie aceste trăiri în idei, fără asemenea analogii? La aceasta va trebui replicat: în trăirea realităţilor suprasensibile se are în vedere ca omul să se recunoască pe sine ca fiinţă suprasensibilă în lumea suprasensibilă. Fără să-şi poată vedea propria fiinţă suprasensibilă, a cărei realitate se revelează pe deplin în descrierea „florilor de lotus“ şi a „corpului eteric“, omul s-ar trăi în suprasensibil ca atunci când el ar sta în lumea sensibilă în aşa fel încât lucrurile şi fenomenele din jurul lui s-ar revela, dar el nu ar şti nimic despre trupul său.

Ceea ce vede el în „corpul sufletesc“ şi în „corpul eteric“ ca făptură suprasensibilă a sa, face ca omul să stea conştient de sine în suprasensibil, aşa cum, prin perceperea trupului său sensibil, stă conştient de sine în lumea simţurilor.

Rudolf Steiner

CUM SE DOBÂNDESC CUNOŞTINŢE DESPRE LUMILE SUPERIOARE?

GA 10

NOTE

Textul prezentei cărţi a apărut în forma unei serii de 16 articole publicate în revista „Lucifer Gnosis“ – editată de Rudolf Steiner – din iunie 1904, până în septembrie 1905 (nr.13-28). Iniţial, Rudolf Steiner a planificat un număr mult mai mic de articole: deja la sfârşitul articolului al patrulea el nu a mai anunţat o continuare, aşa cum făcea de obicei, ci a scris: „Urmează încheierea“. Această formulare a fost apoi repetată la sfârşitul celor două articole care au urmat, următoarele articole fiind încheiate cu o privire îndreptată spre următorul caiet, sau cu formularea: „va continua“. Steiner a făcut, deci, cu articolul al şaptelea – care iniţial era conceput ca articol final – un nou început, pentru a continua seria de articole pe această temă. Un al doilea început l-a făcut cu al treisprezecelea articol, unde înştiinţa, într-o notă de subsol: «Cu următoarele relatări, descrierea drumului către cunoaşterea superioară ajunge la un punct deosebit de important. Cititorul va putea să înţeleagă că în afară de ceea ce este nou, de ceea ce aduce nou articolul de mai sus, este indicat, în anumite pasaje, ceea ce a fost prezentat deja, în alte corelaţii. Acest fapt ar putea sta în atenţia unor cititori care au început să

citească revista „Lucifer-Gnosis“ numai de la acest al treilea an al apariţiei sale. Prin aceasta, articolele despre dobândirea cunoştinţelor superioare formează, într-un anumit sens, un tot încheiat, şi pornind de la acest număr. O pătrundere completă şi intimă are nevoie şi de cele publicate în relatările anterioare. Atunci când ne preocupăm serios de o cunoaştere adevărată, nu putem proceda aşa cum procedează unele reviste moderne, care publică în fiecare număr un „întreg încheiat“» (*Lucifer-Gnosis*, nr. 25, iunie 1905, pag. 388).

Rudolf Steiner a publicat aceste articole, împreună cu alte studii ale sale, în anul 1907, în caietul special al revistei „Lucifer-Gnosis“. Prima apariţie sub formă de carte, fără o prelucrare esenţială, cu utilizarea şpalturilor folosite la revista „Lucifer-Gnosis“, a avut loc în anul 1909. Până în anul 1922 au apărut opt ediţii sub formă de carte, fiecare ediţie reproducând ediţia anterioară. Prin aceasta s-a păstrat particularitatea formei iniţiale a cărţii, anume aceea că a fost concepută mai întâi sub formă de articole; de asemenea, s-au perpetuat greşelile de tipografie ale diferitelor ediţii. Aşa s-a întâmplat, de exemplu, cu capitolul „Iniţierea“, care era iniţial al treilea subcapitol al capitolului „Treptele iniţierii“ (pag.34). Această împărţire este păstrată şi în prezent; dar în cursul prelucrărilor lui Rudolf Steiner a diferitelor ediţii, subcapitolul a devenit capitol, fără ca împărţirea şi numerotarea capitolelor să fie revăzută.

Asupra părţii a doua care era plănuită: Toate cele opt ediţii apărute în timpul vieţii lui Rudolf Steiner purtau în pagina de titlu, în paranteză, nota: „Volumul I“ (ediţia a treia şi a patra, 1909, 1910), respectiv „Partea a I-a“ (ediţiile 5-11, 1914-1922). Textul ediţiilor 5-7 (1914), se încheia cu notiţa: „Sfârşitul primului volum“, iar în introducerea ediţiei a treia şi a cincea a fost anunţată o continuare care „va trebui să aducă noi descrieri ale constituţiei sufleteşti care conduce omul spre trăirea lumilor superioare“. – O continuare cu acelaşi titlu şi cu nota „Volumul II“ nu a mai apărut niciodată, în schimb a apărut volumul ***Treptele cunoaşterii superioare*** (GA 12), şi care poate fi considerat o astfel de continuare. Acest şir de 5 articole, rămas fragmentar, a apărut în continuarea articolelor precedente, în revista „Lucifer-Gnosis“ (nr.29, 30, 32, 34, 35, din octombrie 1905 până în mai 1908). Raportul său faţă de celelalte a fost caracterizat astfel: „ca un studiu suplimentar la articolul: *Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*“. În introducerea de la ediţia din 1931 a cărţii ***Treptele cunoaşterii superioare***, Maria Steiner a spus despre această a doua serie de articole: „Ele au fost concepute ca o continuare a consideraţiilor începute în *Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*“. Volumul imens de muncă, extraordinara solicitare a lui Rudolf Steiner datorată activităţii sale de conferenţiar, a făcut ca el să nu se mai poată consacra într-o măsură suficientă revistei, deşi aceasta câştiga mereu noi cititori şi admiratori. Din lipsă de timp a trebuit să fie oprită apariţia ei. La ediţiile care au urmat morţii lui Rudolf Steiner nu s-a mai păstrat pe pagina de titlu a cărţii *Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?* specificaţia „Partea I“. La ediţia a 24-a (1993), ea a fost din nou reintrodusă, pentru a indica faptul că Rudolf Steiner nu voia să considere această temă încheiată prin ceea ce prezentase într-o singură carte.

Textul de bază: Ediţia a 11-a (ediţie în care s-au tipărit exemplarele de la 28.000 la 37.000), Berlin, *Philosophisch - Antroposophischer Verlag, 1922* (şi care a fost ultima ediţie corectată de Rudolf Steiner).

Pentru a 24-a ediţie (1993) textul a fost comparat exact de către David Hoffmann cu textul ultimei ediţii corectate de Rudolf Steiner. Au fost verificate modificările apărute în cadrul diferitelor ediţii. În urma acestei verificări, unele modificări au fost acceptate, la altele s-a renunţat, revenindu-se la textul de bază.

1. *expunerile mele pe care le-am publicat iniţial ca articole separate sub titlul*...: în revista „Lucifer-Gnosis“, numerele 13-28, Berlin 1904-1905.
2. *În cărţile mele **Ştiinţa ocultă***...: Vezi indicaţiile bibliografice *Din operele lui Rudolf Steiner*.
3. *şi în alte scrieri ale mele*...: de exemplu în ***Treptele cunoaşterii superioare*** (1905), vezi indicaţiile bibliografice *Din operele lui Rudolf Steiner*.
4. *La această primă parte, i se va adăuga o a doua*: O a doua parte nu a apărut sub această denumire niciodată; o anume continuare se află totuşi în ***Treptele cunoaşterii superioare*** şi în alte scrieri.
5. *„examinaţi totul şi reţineţi ceea ce este mai bun“*: după 1Tesaloniceni 5:21
6. *Bhagavad Gita*: „Cântecul celor înălţaţi“ (sanscr.) Poezie didactică în a 6-a Carte a Eposului indian Mahabharata.
7. *Thomas de Kempis*: Aici se face referinţă la scrierea sa mistică *De imitatione Christi* (Urmarea lui Christos).
8. *„credinţa care poate muta munţii din loc“:* după Ev. Matei 17:20 şi 1Corinteni 13:2
9. *„a chiui de bucurie“* şi a fi *„întristat de moarte“*: după „Cîntecul lui Klärchens“ în *Egmont* de J.W.Goethe.
10. *spre florile de lotus cu opt, şase şi patru petale*: în această enumerare ne-am aştepta să apară floarea de lotus cu zece petale, despre care Rudolf Steiner a scris în paginile anterioare. În locul acesteia el numeşte floarea de lotus cu opt petale, care, conform tradiţiei vechi indiene se află în imediata vecinătate a florii de lotus cu zece petale.
11. *Cuvântările lui Buda*: *Cuvântările lui Gautama Buda* din colecţia medievală Majjhimanikayo a canonului Pali, tradus prima oară de Karl Eugen Neumann, 3 vol., Munchen 1922.
12. *„Când înfloreşte trandafirul...“*: citat din poezia lui Friedrich Rukkert „Lumea şi Eu“.
13. *În „Zanoni“ de Bulwer*: Alcătuită de Sir Edward George Bulwer-Lytton, 1803-1873, apărută prima dată în 1842.
14. *„ca Heruvimul cu spada de foc înaintea Paradisului“*: compară Geneza 3:24